

SFÂNTUL GRIGORIE
PALAMĂ

OMILII VOL. 2

Concepție grafică: Doina DUMITRESCU

Editor: Sorin DUMITRESCU

© Anastasia 2004
reeditare 2012

Str. Energiei nr. 16, sector 2, București
tel./fax: 021 610 59 23,
e-mail: fundatia.anastasia@yahoo.com

ISBN 973-682-069-6

Sfântul Grigorie Palama

Omilii

volumul 2

Apărut cu binecuvântarea
Î. P. S. Nicolae CORNEANU,
Mitropolitul Banatului

Traducere din limba greacă de
Parascheva Grigoriu

A N A S T A S I A

Descriere CIP a Bibliotecii Naționale Române
Grigorie Palamas, ST.
Omilii, volumul 2 (21-35)/ Sfântul Grigorie Palama; trad. Parascheva Grigoriu-
București: Editura Fundației Anastasia, 2004

ISBN 973-682-069-6

I. Grigoriu, Parascheva (trad.)

252:281.94

821.14'02-97=135.1

Notă asupra ediției

Începută prin publicarea primelor 20 de omilii în traducerea lui Constantin Daniel, integrala omiletică a Sfântului Grigorie Palama continuă acum până la predica 35, într-o nouă versiune, întrucât lucrul asupra traducerii lăsate de C. Daniel s-a dovedit a fi anevoios. În privința citatelor biblice, atunci când nu le-am preluat ca atare, în funcție de exigențele interpretării propuse în aceste texte, am avut mereu ca reper versiunile deja existente ale *Bibliei* din edițiile aprobate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Pentru locurile care comportau diferențe, am marcat prin LXX referințala *Septuaginta*.

OMILII
(21-35)

ale SFÂNTULUI GRIGORIE PALAMA,
Arhiepiscopul Thessalonicului

Omilia 21

La Sfânta Înălțare a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos Despre împlinirea Sâmbetei din Legea veche

1. Iudeii sărbătoresc Paștele după Lege, adică trecerea din Egipt în pământul Palestinei, iar noi sărbătorim Paștele, însă după Evanghelie, adică trecerea firii noastre, întru Hristos, de la moarte la viață, de la stricăciune la nestricăciune. Ce limbă ar putea oare spune marea deosebire dintre înălțarea la care a fost adusă starea noastră prezentă și sfintele, de toată lauda vrednice așezăminte ale vechii Legi? Nici un grai omenesc și nici un alt grai nu este vrednic să exprime o atât de mare slavă. Căci Înțelepciunea de-o-ființă a Tatălui celui Preaînalt, Cuvântul cel veșnic și mai presus de ființă, unit din iubire de oameni cu noi și amestecându-se cu noi, s-a arătat acum, în mod real, temeiul însuși al sărbătorii și al acestei înălțări mai presus de fire, într-un chip atât de deosebit, întrucât noi sărbătorim trecerea înseși firii noastre omenești, nu de la cele mai dedesupt ale pământului la cele pământești, ci de la cele pământești la cerul cerului și până la tronul de dincolo de acestea al Celui ce peste toate stăpânește.

2. Astăzi, după Înviere, Domnul a stat în mijlocul Apostolilor, și tot astăzi s-a despărțit de ei, care L-au văzut înălțându-Se la cer și intrând cu adevărat în Sfânta Sfințelor, șezând de-a dreapta Tatălui

celui mai presus de orice început și de toată firea, de toată numirea și de toată cinstirea, mai presus și de orice este cunoscut și numit, atât în veacul de acum, cât și în cel viitor. Și după cum înainte de Învierea Domnului s-au petrecut multe alte învieri, așa și înainte de Înălțarea Lui au avut loc multe înălțări și răpiri. Căci și pe profetul Ieremia l-a răpit Duhul, și pe Avvacum îngerul, iar mai mult decât pe aceștia este scris că Ilie a fost răpit într-un car de foc, dar nici el nu a depășit țărâmul pământesc, ci răpirea fiecăruia dintre ei era mutare din loc; și fiind doar răpire de la pământ, nu a fost totuși desprindere de cele pământești. La fel și cei care au înviat odată cu Mântuitorul, tot pe pământ s-au întors, ca mai apoi să-și dea iarăși obștescul sfârșit. Cât despre Mântuitorul Hristos, așa cum atunci când a înviat din morți, moartea nu l-a stăpânit, la fel și acum când a fost înălțat și a șezut într-una cele înalte, orice înălțare a rămas mai prejos de El, mărturisind tuturor că singur El este Dumnezeu mai presus de toate.

3. Și acesta este muntele cel mai înainte vestit al lui Dumnezeu, după Isaia (*Is.*, 2:2), și casa lui Dumnezeu, mai presus de piscurile înalte ale munților inteligibili, – trupul Stăpânului –, fiindcă nu înger, nici om, ci Însuși Domnul în trup a venit și ne-a mântuit, făcându-Se om ca noi, pentru noi, și rămânând Dumnezeu fără de schimbare. Căci precum S-a pogorât fără de schimbare, dar amestecându-Se cu noi, la fel va veni iarăși, nu prin schimbarea dumnezeirii, ci așezând pe tron într-una cele de sus firea noastră omenească, pe care mai înainte vreme a luat-o de la noi: cu adevărat, se cuvine ca firea noastră cea întâinăscută din morți să fie întoarsă la Dumnezeu ca una care s-a născut mai înainte de toată făptura.

4. Pentru aceasta, dintre atât de multe învieri și înălțări, noi nu sărbătorim nici una ca pe Învierea și Înălțarea Domnului, și pe lângă faptul că nu participăm, nici nu vom participa vreodată la vreuna dintre acelea. Căci nu avem alt folos decât călăuzirea prin credință a minții noastre către Învierea și Înălțarea Mântuitorului nostru, la care participăm și vom participa cu toții. Ea este cu adevărat învierea și înălțarea neamului omenesc, dar nu a neamului omenesc în general, ci a tuturor celor care cred în Hristos și care își arată credința prin fapte. Cel ce S-a făcut Domn, pentru noi S-a făcut, fiind nenăscut și nezidit după dumnezeirea firii Sale, și a trăit pentru noi, arătându-ne calea către adevărata viață. Și toate câte le-a suferit cu trupul, pentru noi le-a suferit, ca să vindece patimile noastre, și pentru păcatele noastre a fost dus la moarte. Și tot pentru noi a înviat și a fost înălțat mai înainte, arătându-ne prin iconomie învierea și înălțarea din veacul fără de sfârșit. Căci toți moștenitorii acestei vieți urmează, după putință, petrecerea pe pământ a iconomiei Lui.

5. Pentru noi, începutul urmării și petrecerii acesteia este botezul chip al morții, îngropării și Învierii Domnului, prin mijlocirea unei vieți după porunca lui Hristos și după petrecerea Evangheliei, având drept scop biruința asupra patimilor prin luptele duhovnicești, pregătindu-ne viața cea fără de dureri, nestricăcioasă și cerească, după cum și Apostolul a zis către noi: „Dacă veți trăi în trup, veți muri, iar dacă veți ucide prin duhul faptele trupului, veți fi vii” (*Rom., 8:13*).

Cei care trăiesc după poruncile lui Hristos urmează petrecerii acestuia în trup, căci mor la vremea rânduită fiecăruia, fiindcă și El a murit cu trupul,

și în trup vor și învia, asemenea Lui, plini de slavă și nestricăcioși, însă nu acum, ci la plinirea vremii, când vor fi înălțați, după cum spune și Sfântul Apostol Pavel: „Căci vom fi răpiți pe nori într-o întâmpinare Domnului în văzduh și astfel pururea cu Domnul vom fi” (1 Tes., 4:17).

6. Vedeți cum fiecare dintre noi, dacă ar voi, pătaș s-ar face Învierii Domnului și Înălțării Lui și moștenitor al lui Dumnezeu, împreună-moștenitor cu Hristos (Rom., 8:17)? Pentru aceasta să ne bucurăm prăznuind învierea firii noastre, înălțarea și restaurarea ei, precum și începutul învierii și al înălțării fiecăruia dintre credincioși (Luca 24:36-53), punând înainte glasul Evangheliei propovăduită astăzi, potrivit căreia Domnul, înviind, a stat în mijlocul ucenicilor Săi.

7. Pentru ce a stat în mijlocul lor și împreună cu ei a călătorit, precum este scris? „Căci i-a scos pe aceștia afară până în Betania” și punându-și mâinile i-a binecuvântat (Luca, 24:50) ca să Se arate cu totul teafăr și nevătămat, ca să arate că picioarele Îi sunt puternice, că poate umbla și sta în picioare fără de clintire, deși rămaseră urmele cuielor, și de asemenea, ca să arate mâinile străpunse de cuie pe cruce, chiar și coasta împunsă cu sulița. Și dacă a arătat toate urmele rănilor, a fost pentru ca ei să creadă patimilor celor mântuitoare.

Dar mie mi se pare că a stat în mijlocul ucenicilor pentru a le arăta și pentru a-i întări în credința întru El, prin marea Sa descoperire și binecuvântare. Dar El nu a stat numai în mijlocul ucenicilor, ci stă și în mijlocul inimii fiecărui [om] care este cetate întărită prin credință, precum mărturisește și psalmul despre fiecare inimă: „Dumnezeu este în mijlocul ei și nu se

va clătina" (Ps., 45:5). Căci de la această întâlnire s-au făcut apostolii Domnului statornici și neclintiți în credință.

8. A stat, deci, în mijlocul lor și le-a spus: „pace vouă”, așa cum adeseori le spunea cu blândețe. Dar pacea este de două feluri: una pe care o avem în relație cu Dumnezeu, care mai curând vine din cinstirea lui Dumnezeu, și alta pe care o avem între noi și care se naște în chip firesc din urmarea cuvântului Evangheliei. Or, Domnul le-a dat pe amândouă dintr-odată, printr-o singură expresie. Și cum le-a poruncit acestora să facă, atunci când i-a trimis întâia oară, zicând: „în care casă veți intra, să ziceți *pace casei acesteia*” (Luca 10:5), la fel a făcut și El, intrând în casa în care erau adunați, și de îndată le-a dăruit pacea. Dar cât de înspăimântați și de tulburați i-a văzut atunci din pricina apariției Sale atât de nefirești și lipsite de orice nădejde (li se părea, după cum se spune, că ar vedea duh, ori că ceea ce văd este o închipuire). Și atunci iarăși a depărtat de la ei gândurile inimii lor și le-a dovedit că El este același cu Cel care mai înainte vreme le vorbea despre pătimirea Sa și despre Învierea din morți: „acum vedem că Tu știi toate și nu este nevoie ca să Te întrebe cineva”. Și i-a încredințat deplin despre plinirea acestora, prin vedere și prin pipăire... Iar când i-a văzut că s-au făcut primitori ai adevărului prin dovadă, i-a încredințat încă și mai mult, aducând, în același timp, pacea și participarea la masa celor ce priveau cu uimire.

Căci încă nu-și credeau ochilor și se minunau, dar nu din reavoiere, ci din negrăită bucurie. Apoi le-a zis: „Aveți ceva de mâncare? Și i-au dat o bucată de pește fript și un fagure de miere, și, primind, a mâncat în fața lor” (Luca 24:42).

9. A hrănit acel trup preacurat, după Înviere, nu pentru că ar fi avut nevoie de hrană, ci ca să-i încredințeze de realitatea Învierii și să arate că este același cu Cel care mai înainte de pătimire a mâncat împreună cu ei. A consumat hrana nu după firea trupurilor moarte, ci potrivit energiei dumnezeiești și, cum ar zice cineva, așa cum focul topește ceara, sau, mai mult decât atât, a consumat-o, fiindcă focul are nevoie să fie întreținut pentru a subzista, însă trupurile nemuritoare nu au nevoie de hrană pentru subzistență.

10. A mâncat, așadar, o bucată de pește fript și un fagure de miere, acestea fiind chipuri ale Sfintelor Sale Taine: căci, după chipul peștelui care se scaldă în apa vieții pline de plăceri și de patimi, Cuvântul lui Dumnezeu, unindu-Se după ipostas cu firea noastră și curățind cu focul cel neapropiat al dumnezeirii Sale orice aplecare spre păcat, a consumat-o ca pe un rug aprins, făcând-o aceeași cu Dumnezeu. Căci nu numai amestecarea a primit-o pentru noi, ci pe fiecare om învrednicindu-l de împărtășirea cu El, îl îndumnezeiește prin participarea la focul pe care Domnul „a venit să-l arunce în lume” (*Luca 12:49*).

Cu fagurele de miere se aseamănă însăși firea noastră omenească, fiindcă, așa cum într-un fagure este păstrată mierea, la fel și în trupul nostru este păstrată comoara cea cugetătoare; sau mai curând acesta este un chip al oricărui credincios în Hristos care are în suflet și în trup harul Duhului Sfânt, păstrat ca mierea în fagure. Iar Domnul a mâncat din ele, fiindcă face, în chip plăcut, asemenea unei mâncări, mântuirea oricui participă la ființă. Dar nu spune că a mâncat totul, ci „dintr-un fagure de miere”, adică a mâncat doar o parte, fiindcă nu Toți au crezut în

El. Dar nu-și ia singur această parte, ci îi este dată de apostoli, căci ucenicii Săi îi aduc la El doar pe cei care cred în El, deosebindu-i de cei necredincioși.

11. Astfel, mâncând din pește și din fagurele de miere în fața ucenicilor Săi, Domnul le-a amintit cuvintele Sale pe care le-a vestit mai înainte despre pătimirea ce avea să pătimească, adeverind și acum cele spuse despre Sine. Fiindcă după cum a spus mai înainte, așa s-a și petrecut, și le-a deschis lor mintea ca să priceapă urmarea Scripturii și să cunoască faptul că precum este scris, așa s-a și împlinit.

Trebuia ca din nemăsurata Sa iubire de oameni, om să se facă pentru oameni Fiul Unul născut al lui Dumnezeu, arătat fiind și mărturisit astfel de glasul părintesc de sus și prin descoperirea Sfântului Duh; să-i facă credincioși și să se minuneze de faptele și de cuvintele Lui mai presus de fire, să fie prins și dat în mâinile celor care nu caută slava lui Dumnezeu, ci slava de la oameni; să fie răstignit și îngropat; să învieze din morți a treia zi și să se propovăduiască în numele Lui pocăința și iertarea păcatelor, iar propovăduirea să înceapă de la Ierusalim. Binevestitori și martori ai acestor fapte sunt [apostolii], care au văzut cu ochii lor și au devenit mărturisitori ai Lui, cărora le-a și trimis vestire de la Tatăl, adică pe Duhul Sfânt, și le-a rânduit să rămână în Ierusalim până ce vor primi putere de sus.

12. Vorbind astfel cu ucenicii Săi despre lucrarea mântuirii oamenilor, Domnul i-a scos din ținutul lor, purtându-i până în Betania, și binecuvântându-i, S-a despărțit de ei și S-a înălțat la cer. Pe un nor luminos ca într-un car de foc S-a înălțat în slavă și a intrat în Sfânta Sfintelor cea nefăcută de mână și a șezut de-a dreapta mării în ceruri, pe același

scaun al Dumnezeirii, pentru ca de-aceeași dumnezeire să facă firea noastră cu care s-a amestecat. Și cum apostolii nu încetau să-și ațintească ochii către cer, au aflat prin predania îngerilor că va fi purtat iarăși pe norii cerului în fața tuturor (*Fapte 1:10*). Căci și Domnul zisese aceasta mai înainte, și Daniel, mai înainte văzând, spune: „am văzut pe Fiul Omului venind pe norii cerului” (*Dan., 7:13*); iar Domnul zice: „și toate neamurile pământului vor vedea venind pe Fiul Omului pe norii cerului” (*Mat., 24:30*).

13. Atunci ucenicii s-au închinat pe Muntele Măslinilor, de unde S-a înălțat Stăpânul cel mai presus de ceruri și unde pogorându-Se, pământul cer l-a făcut. și iarăși Se înalță, ori de câte ori Se pogoară, ca pe cele de jos să le împreuneze cu cele de sus și să întemeieze o singură Biserică, cerească și pământească, întru slava iubirii Sale de oameni. Așadar, bucurându-se, ucenicii s-au întors la Ierusalim și erau pururea în altar, adică aveau mintea la ceruri, și binecuvântau pe Domnul, pregătindu-se pentru primirea binevestită a pogorării dumnezeiescului Duh.

14. Fraților, aceasta este, pe scurt, petrecerea celor ce poartă numele lui Hristos, adică stăruie cu prisosință în rugăciuni și cereri, și au ochii minții ațintiți după chipul îngeresc către Stăpânul cel mai presus de ceruri, lăudându-L și binecuvântându-L printr-o petrecere fără de prihană, pentru a primi în chip tainic venirea Lui, așa cum spune psalmul către El: „voi cânta și mă voi ruga ție în cântare fără de prihană când vei veni către mine” (*Ps., 100:2*). Aceasta o spune limpede și Sfântul Pavel: dreptatea noastră în ceruri este acolo unde Înaintemergător pentru noi S-a făcut Însuși Domnul Iisus. Către aceasta ne conduce și corifeul Apostolilor, Petru: „încingând, zice,

mijloacele cugetului vostru, trezindu-vă, nădăjduiți în harul care vi se va da vouă la arătarea lui Iisus Hristos pe care să-L iubiți cu toate că nu-L vedeți" (*Petru I, 1:13*). La aceasta Domnul Însuși ne îndeamnă în mod acoperit, în pilde: „să fie, zice, mijloacele cugetului vostru încinse și făcliile voastre aprinse, iar voi să fiți asemenea cu oamenii aceia care își așteaptă Stăpânul ca, atunci când va veni, îndată să-i deschidă" (*Fil., 3:20; Evr., 6:20*). La fel cum nu strică nici ziua Sâmbetei, ci o desăvârșește, arătând-o cu adevărat binecuvântată, ca o zi a încetării oricărei osteneli trupești, și deosebind-o pentru o mai bună lucrare. Iar prin aceasta o face moștenitoare a toată binecuvântarea, astfel ca odihniți de ostenelile pământești și fără de lenevire să ne încredințăm lui Dumnezeu, căutând cu nedeزمینیتă nădejde cele cerești și fără de prihană.

15. Dar în Legea veche, una dintre zilele săptămânii era zi de Sabat și pentru aceasta evreilor celor fără de minte li s-a părut că Domnul [tămăduind în ziua aceea] avea de gând să încalce ceea ce era socotit drept Sabat. Însă tot El zice că „nu a venit ca să strice legea, ci mai vârtos să o împlinească" (*Mat., 5:17*). Atunci cum se face că a stricat Sabatul dar, în același timp, a împlinit Legea? Făgăduind că va da Duhul Sfânt celor care-L cer zi și noapte și poruncind să fie neîncetat cu trezvie și priveghetori, a zis: „privegheați, fiindcă nu știți vremea, nici ceasul când va veni Fiul Omului" (*Mat., 24:44*). Astfel toate zilele le-a făcut Sabat binecuvântat pentru cei care aleg să-I slujească în chip desăvârșit: iată cum nu a încălcat, ci mai cu osândie a împlinit toată Legea.

16. Însă voi care sunteți încercați de lucruri lumești, dacă vă veți înfrâna de la orice lipsă de măsură și de

la toată pizma dintre voi și de veți stărui în toată calea adevărului și a înfrânării, veți face și voi din toate zilele un Sabat prin oprirea de la orice răutate. Dar într-o astfel de zi, mai lucrătoare pentru mântuire decât altele, se cuvine să tânjim după faptele și cuvintele fără de prihană ale Domnului și, cu smerenie, să fim statornici în Biserica lui Dumnezeu și să plecăm urechea cu luare aminte la predania Bisericii și la învățătura ortodoxă, și să ne rugăm cu pocăință prin cereri și prin slavoslovii către Dumnezeu. Așa veți plini și voi Sabatul cel după Evanghelie: împărtășind o viață în harul lui Dumnezeu și tinzând ochii cugețului către Hristos Cel ce șade împreună cu Tatăl și cu Duhul pe tronurile mai presus de ceruri, și Care v-a făcut pe voi fii ai lui Dumnezeu, nu ca și cum ați fi doar adoptați, cu numele, ci în unire cu dumnezeiescul Duh, cu Însuși Trupul și scump Sângele Lui, cu Dumnezeu, unul într-altul sălășluindu-se.

17. Să păzim, așadar, pentru dragostea neclintită a Mântuitoului această unire: să privim pururea la Tatăl nostru cel de sus, dar nu ca și când am fi pământești, ca omul cel întâi zidit, ci asemenea omului celui de-al doilea, Domnului din ceruri. Căci cel ce este pământesc se aseamănă cu cei pământești, iar cel ceresc este asemenea cu cei cerești. Așadar, dacă am purtat chipul cel pământesc, să purtăm și chipul cel ceresc (*I Cor. 15:48*) și, având inima sus către el, să privim această măreață priveriște, înveșnicindu-se, în chip nematerialnic, cu focul dumnezeirii. Și după ce am lepădat tunicile de piele pe care prin cădere le-am îmbrăcat, să stăm în pământ sfânt, arătându-ne, fiecare după putere, țarină sfântă prin lucrarea neconținută a virtuții și prin neabătuta tindere către Dumnezeu.

18. Astfel încât să avem credință, ca la venirea în foc a lui Dumnezeu să-i alergăm întru întâmpinare, ca să fim luminați și, luminând, să trăim veșnic în această slavă a luminii celei mai presus de fire, a strălucirii celei de o stăpânie în trei sori.

Omilia 22

La același praznic al Înălțării Domnului Despre patimi și virtuți

1. Luați aminte la sărbătoarea noastră și la dreapta socotință cu care Domnul nostru Iisus Hristos, atât la Înviere cât și la Înălțare, i-a bucurat pe cei care au crezut în El, precum și la felul în care i-a smuls din acea întristare. Luați aminte la această viață, sau, mai curând, la nemurirea Sa, căci ni S-a arătat după moarte. Luați aminte la înălțimea cerului la care a ajuns Hristos, înălțându-Se mai presus de toate, și la preamărirea mai presus de toată mărirea cu care S-a preamărit după trup. Aceasta a fost cu puțință prin smerenie și prin îndurarea necinstirii și a ocăririi, după cum spune și Apostolul: smerindu-Se până la moarte și încă moarte pe cruce. „Și pentru aceasta Dumnezeu L-a preainălțat și i-a dat Lui nume mai presus de tot numele, astfel încât la pomenirea numelui lui Iisus tot genunchiul să se plece în cer și pe pământ și în cele de sub pământ, și orice limbă să mărturisească faptul că este în slava lui Dumnezeu Tatăl” (*Filip., 2:8-11*).

2. Astfel, dacă Dumnezeu L-a preamărit pe Hristosul Său, tocmai pentru că a fost batjocorit și ispitit, și pentru că moarte rușinoasă pe cruce a răbdat pentru noi, cum ne va mântui, cum ne va preamări și cum ne va înălța pe noi dacă nu vom deprinde smerenia, dacă nu ne vom arăta de același sânge, întru iubirea aproapelui, dacă nu vom zidi sufletele noastre pe stânca răbdării feluritelor ispitiri, și dacă nu vom intra prin poarta cea strâmtă care duce la viața

veșnică și nu vom urma calea celui care ne-a condus, în chip mântuitor, către ea. La aceasta suntem chemați, zice corifeul Apostolilor, Petru, „că Hristos a pătimit pentru noi lăsându-ne nouă moștenire ca și noi să mergem pe urmele Lui” (I Petru, 2:21).

3. De ce oare Hristosul lui Dumnezeu, pătimind atât, a mers pe această cale astfel încât Dumnezeu L-a înălțat mai presus de fire, iar noi suntem la rândul nostru chemați să participăm la pătimirile Fiului Lui? Numai Dumnezeu este veșnic, din veac și până-n veac, rămânând neschimbat, fără de început și fără sfârșit, fără devenire și nestricăcios, care nici nu se mărește, nici nu se împuținează, și nici nu se schimbă în vreun fel sau loc, neînceput, nezidit, necuprins, neschimbat și neschimbător, pe toate schimbându-le în mai bine, după cum El însuși voiește, ținând în mâinile Sale pe toate cele ce suferă schimbare și susținând tot ceea ce are început, iar orice schimbare are un început. Așadar, toată firea zidită este schimbătoare, atât cea văzută cât și cea nevăzută, cea simțitoare și cea nepătimitoare, cea inteligibilă și neinteligibilă, între care numai firea inteligibilă, fiind înzestrată cu voință liberă, poate să se schimbe în mai rău sau în mai bine, după voia fiecăruia, fie păzind neabătut voia lui Dumnezeu, prin care se face neîncetată sporirea, convertirea și înaintarea noastră întru bine, fie stând împotriva voinței lui Dumnezeu, ceea ce o face să cadă, după dreptate, la cele mai de jos, în chip nenorocit, și să se prăbușească.

4. Două sunt firile raționale zidite de Dumnezeu, prima este cea a îngerilor nemateriali, iar cea de a doua a oamenilor materiali; nici una dintre acestea nu a păzit ascultarea față de Ziditorul și supunerea firească față de Stăpânul, ci însuși ordinul cel

nematerial al cereștilor îngeri, ceata mai întâi zidită, tot cel dintâi s-a îmbolnăvit din pricina apostaziei de la dragostea lui Dumnezeu. Toți îngerii însă care au rămas mai presus de această boală, lumină sunt și pururea vor fi plini de lumină, și pururea se fac mai luminoși, bucurându-se, în chip fericit, de întoarcerea lor firească spre bine, petrecând în bucurie în jurul luminii dintâi, pururea privind către aceasta și pururea primind lumina de la ea în chip nemijlocit, slavoslovind fără de încetare izvorul luminii și transmițând, ca adevărați diaconi ai luminii, harul cel făcător de lumină către ordinele inferioare ale celor luminați.

5. Dar satana, răzvrătitul și neascultătorul de ordinea dumnezeiască, lepădând lumina, a căzut în întuneric și a fost condamnat la întunericul veșnic, făcându-se vasul întunericului și creatorul, unealta și slujitorul întunericului, la început numai el, urmat însă și de ceata îngerilor lepădați dimpreună cu el, iar apoi – o, mare nenorocire! – urmat și de noi, care, încrezându-ne, am lepădat raiul lui Dumnezeu. Însă toți îngerii răutății, fiind ei înșiși întuneric, pentru că au devenit astfel nu prin participare, ci fiind prin ei înșiși începutul și sfârșitul neascultării, amara rădăcină și izvorul a tot păcatul, s-au făcut prin aceasta și pentru noi pricină de cădere, iar păcatul lor este cu atât mai de neiertat, înaintând pururea neabătut pe calea răutății spre un întuneric tot mai adânc, fără putință de întoarcere către toată firea inteligibilă și luminată. Noi însă nefiind prin fire înclinați spre rău, Dumnezeu, prin mila și dumnezeiasca Sa învățătură, ne aduce la El ca la început, și cu toate că am fost condamnați la moarte, primim totuși un răgaz de pocăință și de întoarcere de mai mulți ani, pe care

și Adam l-a trăit din pricina neascultării și pe care îl trăiește fiecare dintre noi.

6. De aici reiese limpede că nu trebuie să deznădăduim de mântuire, nefiind pentru noi vremea deznădăduirii, căci toată viața noastră este vreme și prilej de pocăință și de întoarcere la Dumnezeu, pentru că, după cum este scris, Dumnezeu nu voiește moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu (*Iez., 33:11*). Căci, dacă moartea urmează pe bună dreptate neascultării, de ce noi, păcătuind, nu murim, așa cum s-ar întâmpla dacă nu ar fi nădejde de mântuire? Tocmai pentru că acolo unde este nădejde de întoarcere, nu are loc deznădejdea.

7. Dar și fiul lui Adam, Abel, a fost mărturisit bine plăcut înaintea lui Dumnezeu și jertfa lui s-a arătat bineprimită Lui (*Facerea, 4:4*). Mai apoi, la puțină vreme de la căderea noastră, Enos a avut și el nădejdea că Domnul îl va chema la Sine (*Facerea, 4:26*). Iar Enoh nu numai că a fost bineplăcut Domnului, ci a și fost mutat de Domnul la viață (*Fac., 5:24*) ca o dovadă limpede a compătimirii lui Dumnezeu cu noi cei căzuți. Oamenii însă au urmat iarăși calea păcatului și iarăși Dumnezeu Și-a întors fața de la neamul nostru omenesc, și iarăși, pe drept cuvânt, am fost dați potopului. Apoi, pentru ca nu cumva nemăsurată să rămână mânia Lui și nu fără de milă pedeapsa, ci, ca dintr-o a doua rădăcină a neamului nostru omenesc, aflându-l pe Noe drept înaintea Sa și în neamul lui, Dumnezeu l-a păzit în chip preaminunat, ca și când ar fi vrut, tăind cu grijă înmulțirea răutății, să nu taie cu totul, nici să smulgă din rădăcină și fără de compătimire întregul neam omenesc (*Facerea, 5:1; 7:24*). După aceasta, iarăși, Avraam s-a arătat credincios și bineplăcut lui

Dumnezeu, și mărturisit de către El (*Fac. 15:8*), ca și fiul său Isaac, iar din Isaac, Iacob și toți patriarhii care au urmai din el și întru care s-a binevestit și s-a pro- rocit cea mai mare milă și iubire de oameni ce va bi- rui cu putere și slavă multă păcatele noastre, bineves- tind, așadar, că Stăpânul, Însuși Păstorul cel Mare va coborî din sfintele ceruri ca să caute turma risipită. Urmează neamul legiuitorilor, al judecătorilor, al Regilor, din care, precum limpede se binevestește, va ieși Hristos după trup.

8. Acum a venit și S-a arătat Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu cel Veșnic, Cel Care la început ne-a zidit pe noi, Care pentru noi S-a făcut asemenea nouă, ca să înnoiască și iarăși să zidească cele învechite, care fuseseră stricate de păcat. Fiindcă pierderea noastră a fost numai și numai din voia noastră, la fel și înnoirea noastră se înfăptuiește cu înțelepciune și cu iubire de oameni în omul pe care l-a luat pentru noi din pânte- cele pururea Fecioarei Maria, iconomisind toată tai- na mântuirii și întărindu-ne, dându-ne putere pentru întoarcerea la unirea firească cu El, deschizându-ne drum către petrecerea cerească, arătându-ne și calea care duce acolo prin învățătura Lui către noi.

9. Dar întrucât contrariile se tămăduiesc prin con- trarii, și de vreme ce moarte am luat prin reaua noas- tră învoire cu reaua sfătuire, vom primi iarăși viață prin tinderea voii noastre celei bune către sfatul cel bun. Și fiindcă sfatul morții aduce cu sine plăcere, slavă, sau odihnă, ademenindu-ne și trăgând în jos de la cele de sus neamul nostru, doar sfatul vieții ce- lei adevărate, singur între toate celelalte călăuze, ne îndrumă și ne conduce pe calea cea strâmă și îngus- tă care ne poartă către viața de sus. Străduiți-vă, zice [Domnul], și vă siliți ca „să intrați prin poarta cea

strâmtă" (*Mat.*, 7:13), și „strâmtă și îngustă este calea care duce la viață, dar mare și largă cea care duce la pieire”. Iar în alt loc spune limpede care este această cale a pierzaniei: „vai vouă, bogaților, vai vouă celor ce sunteți sătui acum, vai vouă când toți oamenii vă vor grăi de bine (*Luca*, 6:25-26), vai vouă iubitorilor de slavă, de plăceri, de argint, căci pentru unele ca acestea v-ați pierdut”, și iarăși zice: „nu vă adunați vouă comoară pe pământ” (*Mat.*, 6:19), „luați seama la voi înșivă să nu se îngreueze inimile voastre prin beții, prin desfrânări și grijile vieții” (*Luca* 21, 34), și „cum puteți voi să credeți, când primiți slava cea de la oameni, iar slava Unuia Dumnezeu nu o căutați” (*Ioan*, 5:44).

10. Cu astfel de cuvinte ne răpește de pe calea care ne duce la moarte, iar pe cea care duce la viață o arată iarăși, în altă parte, fericind: „fericiți cei săraci cu duhul, fericiți cei milostivi, fericiți cei prizoniți pentru dreptate” (*Mat.*, 5:3-10), și: „vinde tot avutul tău și-l dă săracilor, și vei avea comoară în ceruri” (*Mat.*, 19:21); „tot ce veți lăsa din al vostru, fie ogoare sau orice altceva dintre cele pământești pentru Mine și pentru Evanghelia Mea, veți primi însutit și veți moșteni viața veșnică” (*Mat.*, 19:29). Un suflet cuprins de mânie este socotit la fel cu mânia ucigașului, punând-o sub aceeași pedeapsă și arătând că, de la mânie până la ocară, cel ce este stăpânit de una dintr-acestea este vrednic de gheena focului (*Mat.*, 5:22). Pe când, despre blândețe, nu numai că o ferește, dar o și socotește printre cele mai mari virtuți (*Mat.*, 5:5), iar pe desfrânare o osândește încă și mai mult, numind desfrânare chiar și cea mai mică dorință pentru femeia altuia, fie și numai o privire (*Mat.*, 5:28). Însă curăția, contrariul desfrânării, este așezată

dincolo de fericiri, socotindu-se a fi însăși vederea lui Dumnezeu (*Mat.*, 5:8). De ce oare, cu cât mai lepădat se arată jurământul strâmb, de vreme ce ne oprește și de la a jura drept, și tot ceea ce este în afara lui da și nu se arată a fi de la cel rău, căci spune: „să fie cuvântul vostru da, da sau nu, nu, ceea ce este mai mult decât atât, de la cel rău este”? (*Mat.*, 5:37). Dar ce vrea să spună această dublare a cuvintelor: da, da; nu, nu? Aceasta înseamnă că ceea ce spunem că este da sau nu pentru noi trebuie să corespundă întocmai realității lucrurilor și faptelor, căci numai astfel da va fi da, iar nu, nu; altminteri, da va fi nu, iar nu, da, ceea ce fără îndoială este de la diavolul. Căci acela care spune minciuni vorbește de la sine însuși și nu stă într-un adevăr și dreptate.

11. Se cuvine însă să se potrivească spusele noastre cu faptele, astfel încât să ne constrângă la adevăr, la dreptate, la curăție și nemâniere, încununându-ne viața. Dar pe cei care se mânie împotriva noastră, stându-ne împotrivă și insultându-ne cu fapta și cuvântul, cum îi vom face să se îndrepte? Biruiește, spune [Domnul], într-un bunătate răul, lasă mânia și nu sta împotriva răului, nici nu răsplăți răul cu rău, sau nedreptatea cu nedreptate, ci iubiți-i pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă batjocoresc și vă prigonesc. Căci care este scopul unei vieți asuprite și care este răsplata luptelor? „Pentru ca să fiți fii ai Tatălui vostru cel din ceruri” (*Mat.*, 5:39; 5:44; *Rom.*, 12:21) și „moștenitori lui Dumnezeu, împreună-moștenitori cu Hristos” (*Rom.*, 8:17), ca să aveți viață veșnică și să primiți negrăita, neclintita, nepieritoarea Împărăție în veacul cel fără de sfârșit, trăind și împărățind cu Dumnezeu.

12. Vedeți acum care este calea cea strâmtă și grea? Și de ce ni se cere aceasta, și la ce slavă, bucurie și răsplată suntem aduși dacă alegem să umblăm pe această cale? Căci dacă ți-ar făgădui cineva că vei trăi mulți ani pe pământ, numai să ascuți de el, oare nu vei ajunge să ascuți de acela cu bucurie, afară numai dacă, firește, nu ți-ar cere ceva peste puterile tale? Și dacă ți s-ar făgădui sănătate, slavă, desfătare și viață îndelungată, oare nu vei răbda orice pentru acestea? Și dacă la o astfel de viață lungă și lipstită de boli s-ar adăuga și împărăția, dar o împărăție nebiruită și pașnică, oare nu vei prinde aripi și toată greutatea de a dobândi această făgăduință nu ți se va părea ușoară, nutrind nădejdi și bucurându-te de cele ce nădăjduiești ca și când ar fi prezente, gata înfăptuite, încredințat fiind, desigur, de adevărul celor făgăduite?

13. Dar dacă tânjim atâta de mult după o viață îndelungată, cum se face oare că de viața cea veșnică nici nu aducem vorba? Or, dacă pentru o împărăție, care oricât de mare ar fi, tot are un capăt, și pentru slavă și bucurie, care oricât de mari ar fi, tot se ofilesc, și dacă pentru bogăție, care oricâtă ar fi, încetează o dată cu viața aceasta, dacă pentru toate acestea, deci, însetăm și ne străduim atât să le dobândim, cum să nu le căutăm pe cele care sunt dincolo de orice măreție, nestricăcioase și veșnice, și cum să nu dorim o viață mai scurtă pe pământ, numai să dobândim moștenirea celor veșnice? Cât despre Împărăția cea nebiruită, să o căutăm pe cea care nu este pe pământ, iar viața fără de întristare nu este de găsit altundeva decât în ceruri. Deci, dacă cineva însetează cu adevărat după aceasta, să alerge la cer; și fie că este ușoară, fie că este grea calea care duce într-acolo,

să călătorească pe ea, cu nădejde și bucurie, și să fie răbdător în suferință.

14. Cu toții știți pentru ce lucruri mărunte obișnuiesc oamenii să se ostenească și să se dea chiar morții! Oare nu pentru o mică soldă este gata ostașul să înfrunte primejdii de moarte și jertfe? Și oare nu pentru un mic adaos înfruntă negustorul naufragiul, vânturile mării, oamenii sălbatici și multele atacuri, călătorind pe pământ și pe mare? Și nu pentru o bucată de pâine mulți se prind sclavi la stăpâni fără de omenie? Iar noi, oare nu ne vom robi, așa cum s-ar cuveni, Stăpânului celui din fire iubitor de oameni, nu vom înfrunta oare primejdiile vieții și nici nu-l vom aduce dobânda câștigului nostru, ca să primim bogăția cea veșnică? Nu vom răbda batjocura oamenilor și multele rele ale celor păcătoși, ca să dobândim dumnezeiasca slavă, dând slava muritoare în schimbul celei nemuritoare? Nu ne vom nevoi, după putere, nu vom flămânzi ca să mâncăm pâinea vieții, coborâtă din ceruri, și nu vom bea din apa cea vie, din care cel ce a fost învrednicit să mănânce și să bea nu va mai înseta, nici nu va mai flămânzi în veac (*Ioan*, 4:14; 6:33)? Nu ne vom curăți ochiul sufletului, lepădând toată desfrânarea trupului și a sufletului (*II Cor.*, 7:1) ca să vedem pe luminătorul cel mai înainte de soare, făcându-ne mai cu osârdie fii ai acestui luminător și [*devenind*] noi înșine, prin participare, alți luminători care răspândesc cuvântul vieții (*Fil.*, 2:16)?

15. Să nu cumva, fraților, rogu-vă, să ne înșelăm și să luăm întunericul drept lumină, și pe diavol drept Dumnezeu, iar în locul bucuriei dumnezeiești și veșnice să nu ne agonisim desfătarea cea aducătoare de moarte și de gheenă, sau în locul iubirii dătătoare de multe bogății să nu ne agonisim bogatul câștig al

stricăciunii, materia văpăii de foc care arde veșnic pe cei ce și-au zidit rău casa sufletului, după cum ne arată limpede Domnul prin parabola bogatului (*Luca*, 16:23). Să trăim, așadar, după cum a trăit El însuși și ne-a învățat, făcându-Se om ca și noi. Să ne luăm crucea și să-I urmăm Lui, răstignindu-ne trupul cel plin de patimi și de poftă, ca să fim preaslăviți împreună cu El și împreună să stăm, și după Învierea Lui să fim înălțați la El așa cum și El s-a înălțat astăzi la Tatăl. Căci în mijlocul ucenicilor stând, după cum spune Sfântul Luca, sau după cum scrie și mai clar Marcu (căci El este prezent nu numai când a apărut pe neașteptate și S-a arătat ucenicilor, ci pururea este împreună cu ei, arătându-Se, oricând voiește), deci stând și astăzi în mijlocul ucenicilor Săi, le-a dat vestea cea bună a propovăduirii și i-a bucurat vestind pogorârea Duhului Sfânt și că va fi împreună cu ei până la sfârșit. După aceste cuvinte, întinzându-și mâinile, i-a binecuvântat și S-a înălțat, arătându-le celor care priveau că și cei care împlinesc porunca Lui vor fi înălțați, după înviere, la Dumnezeu.

16. Despărțindu-Se, deci, de aceștia cu trupul (dar ca Dumnezeu rămânând împreună), după cum le vestise mai dinainte, și fiind preaînălțat, a stat de-a dreapta Tatălui, purtând firea și chipul nostru. Căci așa cum El a trăit, a murit, a înviat și S-a înălțat, la fel și noi trăim, murim și vom învia cu toții, însă înălțarea nu se va împlini pentru toți: aceasta este răsplata doar a celor pentru care viața este Hristos și moartea pentru El - un câștig (*Fil.*, 1:21). Numai cei care, înainte de moarte, au răstignit în ei păcatul prin pocăință și prin petrecerea după Evanghelie, vor fi înălțați pe nori, după învierea cea de obște, într-o întâmpinare Domnului în văzduh (*I Tes.*, 4:17), pentru că, așa cum

istorisește și Sfântul Apostol Luca în *Faptele Apostolilor*, Domnul însuși a fost purtat pe nori pe când Se înălța. Însă asemenea Apostolilor care, după Înălțare, nemaiprivind cu ochi trupești, ci cu ochii sufletești, au căzut cu fața la pământ, închinându-se Lui, și noi în pace ne vom odihni, umblând cu pace în noi înșine și unii cu alții (căci Ierusalim se tâlcuiește *pace*), și în partea cea mai de sus urcându-ne, în minte adică, să devenim și să rămânem astfel, rugându-ne, ca să ne curățim de patmi și de gândurile cele întinate.

17. Numai astfel vom face cu putință venirea Mângâietorului, în duh și în adevăr, și ne vom închina cu adevărat Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia 23

La cea de-a zecea evanghelie „de dimineată” Despre războiul potrivnicului prin simțuri și prin minte

1. Dumnezeieștile evanghelii care se numesc „de dimineată” nu sunt toate de dimineată. Sunt numite astfel cele care se petrec dimineața sau chiar în zorii zilei. Dar după Înviere, Domnul, Dumnezeu și Mântuitorul nostru, Iisus Hristos, S-a arătat Apostolilor pentru adevărarea Învierii – aparițiile Sale numindu-se îndeobște „de dimineată” – nu numai în zori, ci și la amiază, seara și chiar în timpul nopții. Căci nu era dimineată când, apropiindu-Se de Luca și de Cleopa care se îndreptau spre Emaus, a mers împreună cu ei. Și când s-au apropiat de sat, „iar El S-a făcut că merge mai departe, ei l-au rugat stăruitor, zicând: rămâi cu noi căci este noapte și s-a plecat ziua” (*Luca 24:28*). Apoi, descoperindu-Se lor la frângerea și împărțirea pâinii, S-a făcut nevăzut; iar ei, ridicându-se chiar în ceasul acela, s-au întors la Ierusalim și au povestit celorlalți ucenici cele petrecute în drumul lor. Pe când povesteau acestea, însuși Iisus a stat în mijlocul lor, venind apoi și ziua următoare, îndată după seara aceea. Altă dată, lui Petru i-a vorbit după prânz și l-a rânduit păstorul turmei noastre duhovnicești, căci după ce a mâncat, i-a spus lui Simon Petru: „Simone, fiul lui Iona, mă iubești tu pe mine?” Și după ce Petru i-a mărturisit, [Domnul] i-a zis: „Paște oile Mele” (*Ioan, 21:15*).

2. De ce le numim atunci „evangelii de dimineață”, dacă nu s-au petrecut în zori? Soarele Dreptății, Hristos, fiind fără de început și veșnic, neschimbat și neschimbător, întru care nu este mutare sau umbră de schimbare, fără de sfârșit, soarele cel neapus, lumină care luminează adevărul, este făcătorul zilei neînserate, întru care sufletele dreptilor petrec cu îngerii buni. Astfel, după ce va trece veacul acesta, dreptii vor fi cu trupurile lor ca lumina moștenitori și fii cu adevărat ai zilei. Căci, fără îndoială, ziua aceasta fiind neînserată și neîntreruptă, nici zori nu are, și nici n-a avut vreodată prin urmare început.

3. Pe noi însă noaptea ne are în stăpânire și umbra morții ne-a cuprins prin păcat, pe noi, care am căzut și am lepădat puterea cea văzătoare, pe care o aveam de la Dumnezeu prin har și prin care primeam lumina, pentru a ne călăuzi spre adevărata viață.

Noaptea noastră și moartea, izvorând din însăși ființa noastră, nu se întorc la adevărata lumină, iar noi, depărtându-ne de ea și lepădând-o, nu putem avea de la noi înșine acea lumină purtătoare de viață. Însă milostivindu-Se spre noi până la sfârșitul veacurilor, călăuzitorul luminii veșnice și adevăratul pricinuitor al vieții adevărate nu numai că s-a coborât până la noi, ci s-a și făcut om ca noi, a răbdat pentru noi moarte pe cruce și, prin propria Sa moarte, a sărăcit împărăția iadului, iar după trei zile a înviat din morți, arătând iarăși, în însăși firea noastră, că lumina vieții nestricăcioase și fără de moarte nu este alta decât lumina Învierii.

4. Și Învierea Lui s-a făcut acum început și pricină a toată învierea celor adormiți, iar la cea de-a doua venire a Mântuitorului, lumina vieții veșnice îi va cuprinde pe ucenicii Lui și ziua cea adevărată și

neapusă va răsări pentru toți. Iată de ce Învierea Domnului cuprinde cuvânt de dimineață și întruchipează ziua aceea. Potrivit cu acest cuvânt, toate Evangheliile Învierii se mai numesc „de dimineață” sau „de răsăritul zilei”. De aceea, în ziua Învierii Domnului, atât cele săvârșite seara cât și cele de peste zi sunt și se numesc „de dimineață”.

5. Dar mai ales evanghelia de astăzi este cunoscută tuturor, din auzite, ca evanghelia „de dimineață”, deși amândouă sunt de dimineață. Căci nu numai evanghelia despre Învierea Domnului este socotită astfel, ci și cea despre arătarea Domnului în fața ucenicilor Săi. Dar această evanghelia se arată a fi „de dimineață” și după faptele petrecute, după firea lucrurilor, chiar în zorii zilei, căci, se spune, „când s-a luminat de ziuă, a stat Iisus pe țărm, iar ucenicii încă nu au văzut că este Iisus” (*Ioan*, 21:4). Pentru ce spune la început că „s-a arătat Iisus ucenicilor Lui, după ce a înviat din morți, la marea Tiberiadei”? S-a arătat deci ucenicilor, numai că ei erau în corabie, plutind pe mare, departe de țărm și pescuind, astfel încât nu L-au cunoscut.

6. Atunci Iisus le-a spus: „Fiilor” – o, ce înțelepciune, ce delicatețe și dulceață se află în această expresie: „Fiilor” –, „nu aveți ceva de mâncare?”. Nu a întrebat pentru că nu ar fi știut, ci pentru a croi drum, în chip proniator, săvârșirii minunii. Căci atunci când ei au răspuns „nu avem”, Iisus le-a spus: „aruncați mreaja în partea dreaptă și veți afla”.

Zicând, deci, „veți afla”, a arătat că știa că toată noaptea, întinzând năvoadele, nu prinseseră nimic. Iar ei, ca și când ar fi știut că El cunoaște ce se petrecuse, au crezut cu bucurie în ceea ce le spunea și, supunându-I-se, au aruncat mreaja.

7. Astfel încât nu numai că au aflat pește, precum le spusese, dar au aflat atât de mult, încât nu puteau să ridice năvodul pe corabie (căci, se spune, nu puteau să-l ridice din pricina mulțimii peștilor). Dar Ioan, fiind cel mai pregătit dintre toți pentru dumnezeiasca cunoaștere, cel mai iubit de Domnul și Învățătorul, și-a amintit primul cum la malul râului Genizaret, unde a fost începutul minunilor, când au aruncat năvoadele la cuvântul Domnului, adunaseră atâta mulțime de pești, încât era de mirare că nu se rupeau plasele.

Zise atunci lui Petru ucenicul pe care îl iubea Iisus: „Domnul este”! Iar Petru, care era cel mai arzător dintre toți și gata la fapte, „auzind”, după cum se spune, „că Domnul este, și-a încins mantia, căci era gol, și s-a aruncat în mare”. Or, mantia aceea era din lână, veșmânt marinăresc, de felul celor pe care obișnuiesc sirienii și fenicienii să le poarte peste veșminte, din care pricină se și numește mantie. Astfel se numea și veșmântul cu care se încingeau, goi fiind, și ludeii, ca și tânărul care, urmându-L pe Domnul, când a fost prins de evrei, era încins peste trupul gol cu o mantie de lână, pe care a lăsat-o în mâinile celor care-l țineau, și a fugit despuiat. Dar Petru, fiind gol, nu era încins cu mantia, ci înfășurându-se, s-a încins cu ea deși se pregătea să înoate și doar vreo două sute de stadii îl despărteau de țărm. Astfel, Petru i-a întrecut pe toți prin dragostea sa arzătoare, iar ceilalți ucenici au venit și ei apoi în corabie, trăgând năvodul plin cu pești și aducându-l celui care li-l dăruise, ca să se îplinească și prin aceasta cuvântul sfânt: „ale Tale dintru ale Tale”.

8. Așadar, când au coborât pe țărm au văzut jar, un pește deasupra și pâine. Unii socoteau că au văzut

peștele întins pe jar, însă [peștele] pe care îl aduseseră nu a fost lăsat să fie pus pe jar și nici pâinea nu era așezată pe foc. Iar despre jar nu s-a zis că ardea, ci că era întins, căci se spune astfel și despre o bucată de piele pe care o folosesc în loc de masă călătorii. Deci, când au coborât pe pământ, Apostolii au văzut o altă minune, și mai uimitoare decât cea de pe mare, întrucât nu din adâncul mării, ci din nimic au văzut izvodindu-se pâinea și peștele ce li se pusese dinainte, gata pregătit, după vederea cea plină de desfătare a Domnului. Dar fiind răpiți de minune, au uitat cu totul de pescuit. De aceea le și spune Mântuitorul: „aduceți din peștele pe care l-ați prins acum”. Și întorcându-se ei ca să aducă peștele prins, aveau grijă să-l numere ca nu cumva să zică cineva că mulțimea aceea a peștilor era doar în închipuirea lor.

9. A urcat, așadar, Simon Petru în corabie, după cum se zice, și a tras mreaja plină cu o sută cincizeci și trei de pești mari. Și deși erau atât de mulți, nu s-a rupt mreaja, căci o ținea puterea lui Hristos. Dar cu toate că El, ar fi putut să dea putere celor care o trăgeau sau să facă mai ușoară purtarea ei, nu a făcut-o totuși, pentru ca Apostolii să se încredințeze și mai deplin de minune. De aceea Petru, ajungând la corabie, s-a alăturat și el celor care trăgeau, ajutându-i ca pe unii care nu puteau singuri. Domnul însă, vrând ca pentru fiecare să fie adeverate acestea, zicându-le „veniți de prânziți”, le-a dat din propriile Sale mâini pâinea și peștele, arătându-le și prin slujirea aceasta că El este călăuzitorul și dătătorul bucuriei veșnice care va veni după pescuirea cu apostoleasca undiță, adică după ce toți vor fi aduși la adevărata cinstire a lui Dumnezeu, prin propovăduirea Evangheliei la toate neamurile și la toți cei vrednici. Cât

despre numărul celor o sută cincizeci și trei de pești, se înțelege că [toți erau] la fel de „mari”, socotiți fie după mii, fie de ordinul zecilor de mii. Dar El, ca unul care a săvârșit minunile, cunoștea și scopul acestora și înțelesul celor pline de taină.

10. Căci lipsa de folos a întregii nopți, care s-a arătat neroditoare, închipuie învățătura care era în lume înainte de întruparea Lui. Iar aruncarea mreji în partea dreaptă, în zorii zilei, și pescuirea minunată s-a arătat roditoare după arătarea în lume a dumnezeieștii Lui învățături. Aceasta s-a petrecut dimineața, răsărind pentru noi soarele dreptății, iar dumnezeiasca Lui învățătură s-a descoperit și a devenit lucrătoare, adunând laolaltă și trăgând la Hristos mulțimea celor mântuiți. Sfântul Evanghelist Ioan, după împărțirea pâinii și a peștelui, spune că aceasta era cea de-a treia oară când S-a arătat Iisus ucenicilor Săi după Învierea din morți. Căci a venit la ei o dată seara, în casa în care erau adunați, chiar în ziua în care a înviat, iar a doua oară după opt zile, ca să fie și Toma împreună cu ei. Acum însă, a treia oară, nu a mai venit la ei, ci S-a arătat lor, vrând să adeverească faptul că este împreună cu ei, chiar dacă nevăzut cu ochii trupului. Și le-a dat lor ca să-L vadă, fiindcă așa a voit, căci o astfel de putere au trupurile nemuritoare.

11. Deci, El este de față pentru fiecare dintre noi, fraților, chiar dacă nu-L vedem. De aceea a și grăit către Apostoli, în timp ce Se înălța la ceruri: „iată eu sunt cu voi în toate zilele până la plinirea veacului” (Mat., 28:20). Așadar, ca și când ar fi de față El Însuși în toate zilele, să stăm înainte-I cu frică și să săvârșim cele bune. Și dacă nu vom privi la El cu ochii trupului, ci ne vom aținti neîncetat asupra Lui doar ochii

minții, și ne vom păzi nu numai privirea, atunci vom rodi încă de aici cele mai mari bunătăți. Căci vederea Lui însăși este surparea a tot păcatul, lepădarea de toată răutatea și înstrăinarea de tot răul. Tocmai această vedere este împlinirea oricărei virtuți, izvorâtoarea nepătimirii și a curăției, pricinuitoarea nesfârșitei vieți și a Împărăției veșnice. Urmărind această vedere desfătă, ca și cum El ar fi prezent, și ațintindu-ne mintea înțeleghătoare către El, fiecare dintre noi să spună ca David: „De s-ar răndui împotriva mea oștire, nu se va înfricoșa inima mea; de s-ar ridica împotriva mea război, eu în El nădăjduiesc” (Ps., 26:5).

12. Așadar, fraților, în afara noastră se duce un război prin simțuri, care îi trage spre păcat pe toți cei ce nu se împotrivesc cu desăvârșire, însă acest război nu se ridică împotriva noastră întotdeauna, nici simțurile noastre nu lucrează fără întrerupere. Se poate însă ca atunci când simțurile sunt lucrătoare, păcatul să rămână nesăvârșit, fie din lipsa materiei, fie a prilejului, fie din nepotrivirea locului, fără de care nici tâlharul, nici păcătoșii, nici desfrânatul, nici adulterii, nici asupritorul și nici îmbuibatul nu ar săvârși fărădelegea. Dar mai este și un război al minții, în noi înșine, prin gânduri, mult mai greu decât cel prin simțuri. Căci acesta este pururea lucrător și nu are nevoie de nici o materie și de nici un prilej pentru săvârșirea răutății, nici de timp și nici de loc. Războiul prin simțuri împotriva păcatului își are pricina în lucruri, în cele auzite sau văzute și în altele asemenea; pe când războiul din minte și lăuntric înclină prin sine însuși, în chip nemijlocit, spre duhurile răutății din cauza atacurilor și imboldurilor lor. Iar de biruiește cineva în războiul trupesc, nu înseamnă

că este neînvins și în războiul minții. Pe când cel ce biruiește în războiul dinlăuntru, se întoarce cu putere multă spre cel dinafară. Căci spune și Apostolul: „umblați în Duhul și toată pofta trupului să nu o împliniți” (*Gal.*, 5:16).

13. Împotriva războiului dinafară, adică a celui prin simțuri, mai cu seamă, Legea veche a înarmat neamul omenesc, propovăduind întoarcerea de la săvârșirea păcatelor; iar împotriva războiului lăuntric ne-a ridicat Legea harului și învățătura Evangheliei, lepădând însăși pofta care stârnește în inimă atacurile diavolului, adulterul și mânia.

Împotriva acestui atac din partea diavolului, suntem înarmați și ridicați, așa cum spune și Apostolul, scriind către Efeseni: „înarmați-vă cu toate armele Duhului ca să puteți sta împotriva a toată viclenia, fiindcă nu este lupta noastră împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, a puterilor și a stăpâniilor lumii întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri” (*Efes.*, 6:11), căci diavolii căzuți din cele cerești se mișcă împotriva noastră ca unii fără de minte, pe când noi avem cetate în ceruri, zidită prin înălțarea minții la Dumnezeu.

14. Pentru aceasta mă rog cu toată râvna să lăsăm deoparte frica, hrănirea, vorbele, cele ce auzim și primim în chip necuviincios, căci ele ne răscolesc trupul, chemându-ne acolo unde nu se cuvine a petrece, și nici nu ne lasă să vedem războiul nostru lăuntric, pentru ca, văzându-l, să-l purtăm cum ar trebui. Din această pricină, suntem biruiți și cădem, desigur, mai vârtos sau suntem robiți și mai mult de păcat și răpiți de războiul lăuntric din nebagare de seamă, predându-ne apoi singuri războiului dinafară. Dar dacă ne

lepădăm de plăcerile trupești, deloc frumoase sau îngăduite, stăm împotriva înseși a începătorilor, a puterilor întunericului celui înfricoșat, împotriva tuturor celor care ne aruncă înlăuntrul gândurilor pătimase și a poftelor rele, aceștia fiind mereu demonii, începătorii răutății și ai întunericului, care cei dintâi au însetat după [întuneric] și sunt stăpânitorii lumii acesteia. Pe bună dreptate, întru aceștia nu-și are sălaș cuvântul adevăratului Stăpân: „voi nu sunteți din lume căci eu v-am ales pe voi din lume” (Ioan 15:19) și renăscuți fiind prin harul meu, am aflat sălaș întru voi.

15. Așadar, pe lângă duhurile răutății, potrivnice sunt și puterile, fiindcă ele au căzut, din voie liberă, încă și mai prejos decât duhurile. Însă noi, dacă ne vom înfrâna și vom tinde ochii minții către mântuirea noastră din amara robie a diavolului, din care ne-a slobozit Stăpânul, ca și când ar fi pururea prezent, să luăm aminte la El : „nu te vei teme, după cum spune psalmistul, de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua, de lucrul ce umblă în întuneric, de molima ce bântuie întru amiază” (Ps., 90, 5-6). Cei care ne împiedică să sporim, cad și de noi nu se apropie, și nici nu ne clintesc din tăria întemeietoare și din statornicia virtuții, după cum spune despre sine scriitorul de cântări: „Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea ca să nu mă clatin”. Astfel, dacă și noi, asemenea psalmistului, vom privi pururea la Domnul, cântându-I și rugându-ne Lui, iar alteori mulțumindu-I după putere, ca să ne înalțe pe fiecare dintre noi la dreapta Lui și să ne călăuzească în voia și întru puterea Lui, atunci ne va izbăvi din întuneric și ne va duce întru Împărăția Lui, dăruindu-ne viața fără de prihană și veșnică.

16. De care să ne și învrednicim noi toți a o dobândi spre slava Tatălui celui fără de început și împreună-veșnicului și de viață Făcătorului Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia 24

La pogorârea și trimiterea Duhului Sfânt în ziua Cincizecimii Despre pocăință

1. Am văzut cu puțin timp înainte, cu ochii mari ai credinței, pe Hristos cel Înălțat. Căci nefiind noi mai prejos decât cei care s-au învrednicit a-L vedea cu proprii lor ochi, n-am fost nicidecum lipsiți de fericirea aceasta, deși venim după ei, de vreme ce „fericiți sunt cei ce n-au văzut și au crezut” (*Ioan 20:29*). Însuși Domnul a mărturisit: aceștia sunt cei care, auzind, au fost pe deplin încredințați și au văzut prin credință. Am văzut, deci, mai înainte pe Hristos înălțat de pe pământ cu trupul, iar acum vom vedea cum Duhul Sfânt este trimis ucenicilor prin El și de El. Vom vedea la ce slavă a ajuns Hristos, după ce a fost înălțat, și la ce vrednicie a ridicat firea noastră pe care și-a asumat-o. Căci s-a înălțat acolo de unde S-a pogorât Duhul Sfânt, pe care L-a trimis. Iar de unde S-a pogorât Duhul Sfânt o arată Cel care spune prin profetul Ioil: „Se va odihni Duhul Meu peste tot trupul” (*Ioil 2,28*), despre care zice și David: „va trimite Duhul Său și se vor zidi și se va înnoi fața pământului” (*Ps., 103:31*). Așadar, Hristos fiind înălțat la cele mai de sus, a urcat la Tatăl și a ajuns la El, în sânul Lui, de unde este și Duhul Sfânt, arătat astfel părtaş și cu neamul omenesc după vrednicia fiecăruia, dar revărsându-Se din cer de la Tatăl, trimis de El, pentru că într-adevăr El însuși L-a trimis. Dar să nu socotească cineva, auzind că Duhul Sfânt este trimis de

Tatăl și de Fiul, că Acesta nu ar fi părtaș aceleiași cinstiri [cu Tatăl și cu Fiul], căci El nu este doar dintre cei trimiși, ci deopotrivă este părtaș cu cei care trimit și cu cei care împreună binevoiesc.

2. Aceasta o arată limpede Cel ce zice prin profet: „Eu cu mâinile mele am întemeiat pământul și cerurile le-am întins și acum Domnul M-a trimis pe Mine și pe Duhul Lui” (*Is.*, 52:5). În altă parte, Hristos prin gura aceluiași profet iarăși zice: „Duhul lui Dumnezeu peste Mine cu care M-a uns și M-a trimis ca să binevestesc săracilor” (*Is.*, 61:1). Așadar, a trimis nu numai pe Duhul Sfânt, ci și pe Fiul, Cel trimis de Tatăl [în lume], prin care se arată că Duhul Sfânt este de aceeași fire cu Tatăl și cu Fiul, de aceeași putere, de aceeași lucrare și de aceeași cinste. Astfel, prin bunăvoința Tatălui, cu împreună-lucrarea Duhului, prin negrăita iubire de oameni, plecând cerurile și pogorându-Se de sus, Însuși Fiul lui Dumnezeu cel Unul Născut, fiind văzut cu noi pe pământ și întorcându-ne la cele înalte, a făcut și ne-a învățat lucruri minunate, mari și înalte, și cu adevărat vrednice de Dumnezeu, iar pentru cei care-L ascultă a lucrat cele mântuitoare și îndumnezeitoare.

3. Apoi pătimind de bunăvoie pentru mântuirea noastră, S-a îngropat și a înviat a treia zi, a fost înălțat la ceruri și a șezut de-a dreapta Tatălui, împreună lucrând de acolo pentru trimiterea Sfântului Duh la ucenicii Săi, trimițând împreună cu Tatăl, precum mai înainte a făgăduit, puterea cea din înălțime. El însuși, sălășluindu-Se întru cele înalte, strigă de acolo până la noi că „dacă ar vrea cineva să se sălășluiască întru această slavă, să se facă părtaș Împărăției cerești, să fie numit fiu al lui Dumnezeu și să afle viața veșnică, negrăită slavă și neprihănită hrană, îmbelșugată

și neîmputănată, să se supună celor de mai înainte rânduite de Mine și să urmeze, după putere, petrecerii Mele, trăind pe pământ așa cum am trăit și Eu venind în trup și, prin toate câte am făcut și am învățat, întemeind poruncile cele mântuitoare, să mă aibă pe Mine însumi drept pildă". Căci Mântuitorul a făcut cunoscută Sfânta Lui Evanghelie prin propriile fapte și minuni, și a împlinit-o prin patimile Lui; a arătat această învățătură multfolositoare și mântuitoare prin Învierea Lui din morți, prin Înălțarea Lui la ceruri și prin venirea din cer a Dumnezeiescului Duh la ucenicii Săi, care acum se înfăptuiește și pe care astăzi o prăznuim. Altfel, după Înviere și după arătarea în fața ucenicilor, a zis în timp ce Se înălța la ceruri: „iată, eu trimit la voi făgăduința cea de la Tatăl Meu, voi însă ședeți în cetatea Ierusalimului, până când vi se va da vouă putere de sus. Veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, și veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și până la marginile pământului" (*Fapte, 1:8*).

4. Când s-a împlinit cea de-a cincizecea zi de la Învierea Domnului, a cărei pomenire am săvârșit-o și noi acum, după ce toți ucenicii veniră laolaltă în același loc și în același suflet, petrecând întru cele înalte, fiecare adunându-și mintea (căci erau învățați și încercați în rugăciune și în cântările închinare lui Dumnezeu), „s-a făcut", după cum spune Sfântul Evanghelist Luca, „fără veste un vuiet din cer ca de suflare de vânt ce vine repede, și a umplut toată casa unde ședeau ei". Acesta este vuietul despre care mai înainte a grăit Anna prorocița, când a primit de la Samuel făgăduința că Domnul va urca la cer și de acolo va tuna : El Însuși va da putere și va întări puterea unșilor Săi. Acest vuiet a fost propovăduit

mai înainte și de vedenia lui Ilie: „iată, zice, adiere de vânt lin și acolo va fi Domnul” (*III Regi, 19:12*), iar adierea vântului este răsunetul suflării. Or, răsunetul și adierea închipuie însăși Evanghelia lui Hristos, căci „în ziua cea din urmă, în ziua cea mare a sărbătorii” – care este Cincizecimea – „a stat Iisus între ei, după Sfântul Evanghelist Ioan, și a strigat zicând: „dacă însetează cineva, să vină la mine și să bea” (*Ioan, 7:37*). Aceasta a spus-o despre Duhul Sfânt din care vor primi cei credincioși, însă și după Înviere a suflat asupra ucenicilor Săi și le-a zis: „Luați Duh Sfânt” (*Ioan, 20:22*).

5. Așadar, strigarea aceea închipuie răsunetul, iar suflarea prevestește adierea, care revărsându-se acum de sus, plină și îmbelșugată, și auzindu-se limpede din cer, răsună și cheamă la sine toată făptura de sub soare, iar celor credincioși le insuflă harul, ieșindu-le întru întâmpinare și cercetându-i. Adierea vântului este cea care le biruiește pe toate și calcă peste zidul răutății, curățind cetățile și surpând toată întăritura vrăjmașului, smerindu-i pe cei mândri, înălțându-i pe cei smeriți cu inima, unind cele dezbinat prin ură, rupând legăturile păcatului, făcând să cadă cele puternice. S-a umplut, deci, casa în care stăteau de Duhul Sfânt, devenind colimvitră a Duhului și împlinindu-se astfel făgăduința Mântuitorului pe care a rostit-o către ei când a fost luat în ceruri: „Ioan a botezat cu apă, dar voi veți boteza cu Duhul Sfânt, nu peste multe zile de aici înainte” (*Fapte, 1:5*). Dar a arătat adevăritor și numele pe care l-a dat lor să-l poarte, căci prin vuietul cel din cer s-au făcut Apostoli, adică „fii ai tunetului” cu adevărat. Și au fost văzute, după cum este scris, ca niște limbi de foc tăiate stând câte una deasupra capetelor fiecăruia dintre ei și toți s-au

umplut de Duhul Sfânt și vorbeau în limbi necunoscute, după cum le dădea Duhul să vorbească.

6. Căci minunile lucrate prin trupul Stăpânului și toate cele câte dovedesc faptul că El este Fiul cel Unul născut al Tatălui după ipostasul propriu, Cel care S-a unit cu noi până la sfârșitul veacurilor, au luat sfârșit; dar încep să se plinească și cele care ne arată că Duhul Sfânt există în ipostas propriu, pentru ca noi să cunoaștem și să vedem Taina cea mare și închinarea Sfintei Treimi. Duhul Sfânt a lucrat mai dinainte, El fiind Cel care a vorbit prin gura profeților și a binevestit cele viitoare, apoi a lucrat prin ucenicii care scoteau demoni și vindecau boli. Același se arată acum tuturor în ipostasul propriu prin limbile de foc, iar peste ucenicii lui Hristos a șezut ca un stăpân și când a fost întronat, i-a făcut mădulare ale puterii Sale.

7. Din care pricină însă a fost văzut Duhul Sfânt în chipul limbilor de foc? Tocmai ca să se arate că este de aceeași ființă cu Dumnezeu-Cuvântul, căci nimic nu este mai înrudit cu cuvântul decât limba. Dar în același timp și pentru a arăta harul învățaturii; și, în sfârșit, pentru că învățătorul care Îl urmează pe Hristos are nevoie de o limbă plină de har. Dar pentru ce limbi *de foc*? Nu numai pentru a arăta deoființimea Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfânt (căci foc este Dumnezeuul nostru și foc care arde viclenia), ci și pentru îndoita lucrare a propovăduirii Apostolice: căci în același timp are puterea facerii de bine, dar și de a osândi; și așa cum stă în natura focului a lumina și a arde, la fel și cuvântul învățaturii lui Hristos îi luminează pe cei care îl ascultă și i se supun, iar pe cei necredincioși până la sfârșit îi dă focului și osân-dei veșnice. Dar nu se spune că au fost limbi de foc,

ci *ca focul*, pentru ca nu cumva să se creadă că focul acela era sensibil și material; dimpotrivă, trebuie să avem în minte arătarea Duhului Sfânt în chipul focului.

Dar de ce li s-a părut că limbile erau tăiate? Tocmai pentru că doar lui Iisus Hristos nu I S-a dat în parte Duhul de la Tatăl, căci El, chiar și în trup fiind, a avut întreagă, deplină, dumnezeiasca putere și energie, în timp ce întru ceilalți harul Duhului Sfânt nu S-a sălășluit nicidecum în întregime și neconținut, ci fiecare a primit o parte din darurile Sale, ca nu cumva să socotească cineva că harul dat sfinților de la Duhul Sfânt este după fire.

8. Acesta S-a sălășluit nu numai pentru a arăta puterea cea stăpânească, ci și unitatea dumnezeiescului Duh. S-a odihnit, cum se spune, peste fiecare dintre ei și toți s-au umplut de Duhul Sfânt și s-a împărțit după felurile Lui puteri și energii, Duhul Sfânt fiind prezent întreg și lucrând prin fiecare dintre energii, împărțindu-Se neîmpărțit și participând cu totul după chipul razei de soare. [Ucenicii] vorbeau, deci, alte limbi, adică dialecte, către cei care se adunaseră din alte neamuri, după cum le dădea Duhul să vorbească, căci deveniseră mădulare ale dumnezeiescului Duh Sfânt puse în mișcare și în lucrare de voia și puterea Lui. Mădular adăugat cu totul din afară, nu prin ființă, ci prin energia Celui Care lucrează prin acesta și, astfel, ca mădular al Aceluia împlinește și făptuiește, după cum spune și David: „limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit” (Ps., 44, 2). Căci trestia de scris este un instrument al scriitorului care participă în întregime la energia lui, dar nu și la ființa scriitorului, zăgrăvind toate câte voiește și câte îi sunt cu putință.

9. Dar cum este Duhul Sfânt făgăduința Tatălui? Tocmai pentru că această făgăduință prin profeții Lui mai dinainte s-a binevestit. De pildă, prin Iezechiel: „vă voi da vouă inimă nouă și Duh nou, și Duhul meu Îl voi trimite în voi” (Iez. 36:26), iar prin Ioil: „și va fi în zilele acelea de la sfârșit când eu voi revărsa Duhul Meu peste tot trupul” (Ioil, 2:28). Aceasta a fost profețită și de Moise care, însetând, a zis: „cum s-ar face profet tot poporul Domnului, de ar trimite Domnul Duhul Lui peste ei”. Așadar, este o unică bunăvoință și făgăduință a Tatălui și a Fiului, din care pricină și spune celor ce cred în El: „cel ce bea din apa pe care eu i-o voi da lui, se va face izvor de apă izvorând viața veșnică” (Ioan, 4:14), și „cel ce crede în mine, precum spun Scripturile, izvoare de apă vie vor curge din pânțele lui”, iar evanghelistul, tâlcuind, zice: „aceasta o spune despre Duhul Sfânt pe Care cei credincioși Îl vor primi de la El”. Înainte de patima cea mântuitoare, a spus ucenicilor Săi: „dacă Mă iubiți pe Mine, atunci țineți poruncile Mele și Eu mă voi ruga Tatălui și El vă va trimite vouă un alt Mângâietor care va rămâne cu voi în veac, Duhul adevărului” (Ioan, 7:38). Și iarăși: „Acestea le-am spus vouă stând cu voi, însă Mângâietorul, Duhul Sfânt pe care Tatăl Îl va trimite în numele Meu, Acela vă va învăța pe voi toate” (Ioan, 17:39). La fel, „când va veni Mângâietorul, pe care eu Îl voi trimite la voi de la Tatăl, Duhul adevărului, care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine și vă va duce în toată calea adevărului”.

10. Astăzi, așadar, se împlinește făgăduința și pogoară Duhul Sfânt, dăruit și trimis de Tatăl și de Fiul, și luminându-i pe sfinții ucenici, aprinzând dumnezeiește candelile, îi arată ca pe niște

luminători, mai presus de lume și a toată lumea, care țin cuvântul vieții veșnice, încât prin ei s-a luminat toată casa. Așa cum cineva care aprinde de la o candelă alta și de la aceea încă una, și așa mai departe, păstrând prin următoarea, are neconținută lumină, la fel și prin punerea mâinilor apostolilor asupra urmașilor lor și de la aceștia la alții, și iarăși de la unii la alții, harul dăruit de dumnezeiescul Duh trece la toate neamurile și-i luminează pe toți cei care cred păstorilor și povățuitorilor duhovnicești.

11. Darul și harul lui Dumnezeu și lumina dumnezeiescului Duh, care vine prin Evanghelie, a sunt împărțite de fiecare dintre arhieriei rânduiți unei cetăți. Cei care însă au căzut de la unele ca acestea, deși li s-a dat darul Duhului Sfânt, se despart de harul lui Dumnezeu, se leapădă de dumnezeiasca învățătură, se taie pe ei înșiși de la Dumnezeu și se dau multor feluri de blestемate lepădări și nenorociri, ceea ce ați cunoscut și voi cu puțin mai înainte din proprie experiență. Însă acum, întorcându-ne la păstorul sufletelor noastre, trimis de Dumnezeu, dacă veți crede mie, care vă sfătuiesc spre mântuire, prăznuiți cucernic în fiecare an pomenirea venirii Duhului Sfânt, care a venit pentru mântuirea noastră din neasemuita iubire de oameni, de la Care și prin Care Fiul lui Dumnezeu cel Unul născut, plecând cerurile, a coborât și a luat trup de la noi.

12. Fiindcă El s-a înălțat la ceruri cu trupul, iar dacă nu ar fi trimis Duhul Sfânt ca să fie cu ei împreună și să dea putere ucenicilor Săi și prin ei urmașilor acestora după neam, binevestitorilor Evangheliei harului, atunci Evanghelia nu ar fi fost propovăduită tuturor neamurilor, și nici nu ar fi ajuns până la noi, pogorându-se, propovăduirea adevărului.

Pentru aceasta, Stăpânul cel iubitor de oameni îi arată părinți, diaconi și părtași ai luminii și ai vieții veșnice pe ucenicii Săi, născându-i din nou de sus la viața cea veșnică și făcându-i pe cei vrednici fii ai luminii și părinți luminători, pentru ca astfel El Însuși să fie cu noi până la plinirea veacurilor, după cum s-a binevestit prin Duhul Sfânt, căci El unul este la Tatăl și la Duhul, nu după ipostas, ci după dumnezeire, și Unul întreit Dumnezeu, într-o singură și atotputernică dumnezeire în trei ipostasuri. Astfel, Duhul Sfânt este pururea împreună cu Fiul întru Tatăl. Cum putea fi Cuvântul veșnic în afara împreună-veșnicului Duh? cum ar fi fost Tatăl, mintea cea fără de început, în afara Fiului și Cuvântului celui împreună cu Tatăl fără de început? Cum ar fi putut fi Cuvântul cel veșnic în afara Duhului celui împreună veșnic? Așadar, Duhul Sfânt a fost pururea, este și va fi împreună-lucrând cu Tatăl și cu Fiul cele create sub vreme, împreună-înnoind pe cele stricate și păstrându-le neschimbate pe cele statornice, Care pretutindeni este și pe toate le plinește, purtându-le și rânduindu-le pe toate: „căci, zice psalmistul către Dumnezeu, unde mă voi duce de la Duhul Tău, și de la fața Ta unde voi fugi?” (Ps., 138:6)

13. Dar nu numai că este pretutindeni, ci și mai presus de toate, nu numai în toți vecii și în toată vremea, ci mai înainte de veci și mai înainte de vreme. Și nu va fi cu noi numai până la plinirea veacului, ci mai vârtos va rămâne cu cei vrednici în veacul viitor, făcându-i nemuritori și umplându-le de slavă veșnică chiar și trupurile, ceea ce și Domnul a spus limpede ucenicilor Săi: „eu Mă voi ruga Tatălui și alt Mângâietor vi se va da vouă, ca să rămână cu voi până în veacul veacului” (Ioan, 14:15). Căci se

seamănă, zice apostolul, adică se înmormântează și se îngroapă trup sufletesc, ceea ce înseamnă trup firesc, alcătuit din trup și suflet, având însușirea de a sta și de a se mișca prin sine, și se va ridica, adică va învia trup duhovnicesc (*I Cor., 15:44*), ceea ce vrea să spună mai presus de fire, călăuzit și locuit de Duhul Sfânt, înveșmântat în slava Sa nestricăcioasă și nemuritoare. Așa cum se spune, „cel dintâi Adam s-a zidit din suflare de viață, iar cel din urmă Adam din Duhul cel de viață făcător. Primul om care s-a zidit din pământ este pământesc, iar cel de-al doilea, Domnul nostru Iisus Hristos, este din cer, căci cei din pământ sunt pământești, iar cei din cer sunt cerești” (*I Cor., 15:45-48*).

14. Dar cine sunt cei cerești? Cei statornici și nestrămutați în credință, care pururea sporesc în fapta Domnului, purtând chipul celui ceresc prin desăvârșita ascultare față de El: „căci cel ce nu ascultă de Fiul”, zice Înaintemergătorul Domnului, prin cuvântul aceluiași evanghelist Ioan, „nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu va rămâne peste el” (*Ioan, 3:36*). Și cine poate răbda mânia lui Dumnezeu? Vai, fraților de cel ce cade în mâinile Dumnezeului celui viu. Căci dacă am fi fost dați în mâinile vrăjmașului, după ce Domnul a zis: „Nu vă temeți de cei ce au putere să piardă trupul”, cine oare, minte având, nu se va înfricoșa de mâinile mâniei lui Dumnezeu ridicate împotriva celor care nu ascultă de El? Mânia Lui se va arăta împotriva a tot sufletul celor care fără de pocăință au umblat în necuviință și nedreptate, și care au nedreptățit adevărul.

15. Să fugim, așadar, de mânie, să ne străduim să dobândim prin pocăință bunătatea și compătimirea Preasfântului Duh. De are cineva ură împotriva

cuiva să se întoarcă și să pună în loc dragostea, ca nu cumva răutatea și ura împotriva aproapelui să-l mărturisească pe el ca pe unul care nu-L iubește pe Dumnezeu. Căci „dacă pe fratele tău pe care îl vezi, nu îl iubești, pe Dumnezeu pe care nu îl vezi, cum îl vei iubi?” (*Rom., 1:18*). Având dragoste unul pentru altul, avem dragostea adevărată, nefățarnică, pe care o arătăm prin fapte, astfel încât nimic să nu suferim a spune sau a face [împotriva aproapelui], și cu atât mai mult se cuvine a nu asculta ocara și batjocura adusă fraților noștri, precum și teologul cel iubit de Dumnezeu ne învață zicând: „fraților, nu mă iubiți cu buzele și cu vorba, ci în faptă și în adevăr” (*Mat., 10:28*).

16. Cel care a căzut în curvie sau desfrânare, sau în orice alt fel de necurăție trupească, să se lepede de noroiul unei astfel de urâciuni și să se curețe prin mărturisire la preot, prin lacrimi, prin postiri și prin altele asemenea, căci pe curvarii și desfrânații care nu se pocăiesc îi va judeca și îi va pedepsi Dumnezeu, și îi va încredința focului nestins și altor pedepse veșnice, zicându-le: „plecați de la mine necuraților și blestemaților, căci nici nu veți vedea, nici nu vă veți bucura de slava Domnului” (*Is., 26,10*). Furul, răpitorul sau hrăpărețul cu nici un chip să nu mai fure, nici să nu mai răpească, nici să nu mai ia din bunurile aproapelui, ci să dea din ale sale celor care nu au. Și ca să spun în puține cuvinte, dacă voiți viața, dacă voiți să vedeți zile bune, să fiți izbăviți de vrăjmașii cei potrivnici, văzuți și nevăzuți, de barbarii cei de acum și de osânda gătită începătorului răutății, adică diavolului și îngerilor lui, depărtați-vă de tot răul și săvârșiți cele bune, „nu vă înșelați, căci nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici malahiții, nici sodomiiți, nici

furii, nici lacomii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu”, zice Sfântul Apostol către Corinteni (*1 Cor., 6:10*). Așadar, cel care nu are împreună-moștenirea cu Dumnezeu, nici nu este al lui Dumnezeu, și nici pe Dumnezeu nu-L are ca Tată.

17. Însă noi, fraților, mă rog ca să lepădăm faptele și cuvintele cele urâte de Dumnezeu, astfel încât la cea de-a doua venire să-I putem zice lui Dumnezeu Tată. Să ne întoarcem la El în adevăr, astfel ca și El să se întoarcă spre noi, să ne curățească de toată fărădelegea și vrednici să ne facă de dumnezeiescul Lui har. Astfel, și acum, și în veacul ce va să vină, prăznuim în chip dumnezeiesc și duhovnicesc împlinirea dumnezeieștii făgăduințe, venirea în lume a Preasfântului Duh și pacea Domnului, revărsarea și împlinirea fericitei nădejdi întru Domnul nostru Iisus Hristos.

18. Căruia I Se cuvine slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu Tatăl cel fără de început și cu Preasfântul și de viață Făcătorul Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La Duminica tuturor sfinților

1. Cu adevărat, „minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui”, dacă s-ar gândi cineva la luptele mai presus de fire ale mucenicilor, la felul în care în slăbiciunea trupului s-a rușinat tăria răutății, astfel încât au rămas nepătimitori în chinuri și în răniri, în timp ce trupurile le erau muncite cu foc și sabie, și cu alte felurite torturi aducătoare de moarte, înfruntând cu tărie și cu stăpânire de sine, răbdând să li se taie trupurile, să li se risipească buna întocmire a mădularelor, răbdând zdrobire de oase, în toate acestea păzind cu strășnicie, neatinsă, nevătămată și neschimbată mărturisirea dreptei credințe în Hristos, precum și negrăita înțelepciune care s-a proslăvit în ei sau puterea netăgăduită a minunilor lui Dumnezeu.

Iar când ne gândim la răbdarea cuvioșilor care, ca și cum nu ar fi avut trup, au purtat de bunăvoie înfometările cele de mai multe zile, privegherile de toată noaptea și toate celelalte felurite rele ale trupului; care au răbdat în rele pătimiri, care s-au împotrivit până la sfârșit feluritelor chipuri ale păcatului, care nu s-au abătut în războiul cel lăuntric, purtat în noi înșine, în chip nevăzut, stând până la sfârșit împotriva începătoriilor, puterilor și duhurilor necurate, fiind, după omul dinafară, zdrobiți și uciși, iar după omul lăuntric, înnoiți și îndumnezeiți, pentru care li s-a dat harul vindecărilor și energiile puterilor; așadar, când cineva se va gândi la acestea și va cugeta că firea noastră este depășită întru aceste [suferințe], se va minuna și va da slavă lui Dumnezeu care le-a

dat [sfinților] atâta har și tărie.

Căci și ei aveau alegerea binelui și a frumuseții, însă, fără puterea lui Dumnezeu, nu ar fi devenit mai presus de fire, și în trup fiind, nu ar fi biruit în războiul cel netrupesc.

2. De aceea și psalmistul profet zicând „minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui”, adaugă îndată: „El Însuși va da tărie și putere poporului Lui”. Vedeți, deci, într-un glas cu spusele prorocului, puterea cuvântului? Căci zice că Domnul va da tărie și putere multă la tot poporul Său. Fiindcă Dumnezeu nu caută la față, ci Se proslăvește numai în sfinții Săi. Și precum soarele își revarsă din belșug razele asupra tuturor, dar ele sunt văzute numai de cei care au ochi pe care nu-i închid și se bucură de strălucirea lor curată doar cei care prin curăția inimii și-au ascuțit vederea și nu și-au întunecat-o printr-o meteahnă, încetoșare sau orice asemenea vătămare, la fel și Dumnezeu împarte de sus cu prisosință tuturor ajutorul Său.

Căci El este izvorul dăinuitor al milei, originea plină de lumină a bunătății mântuitoare. Acolo însă nu toți se bucură de har și de putere prin lucrarea desăvârșitoare a virtuții și din arătarea minunilor, ci numai cei care au ales binele și care, fiind câștigați prin fapte bune și arătând dragostea și credința în Dumnezeu, s-au întors desăvârșit de la toată lucrarea răutății, ținându-se strâns de poruncile dumnezeiești și ațintindu-și ochii minții către El, Hristos, Soarele dreptății. Pentru că El nu numai că întinde nevăzut brațul Său pentru a-i sprijii pe cei care luptă, ci ne încredințează în chip vădit și prin Evanghelia de astăzi, zicând: „oricine va mărturisi întru Mine în fața oamenilor, și eu voi mărturisi pentru El în fața Tatălui Meu celui din ceruri” (*Mat., 10:32*)

3. Vedeți că așa cum nici noi nu putem să rostim deschis credința și mărturisirea în Hristos, fără puterea și fără împreună-lucrarea care vin de la El, nici Domnul nostru Iisus Hristos nu va mărturisi despre noi în veacul ce va să vină, nici nu va sta împreună cu noi, nici nu ne va sălășlui la Tatăl cel Preaînalt, fără ca să ia de la noi prilejurile pentru acestea? Însă e limpede că nu a spus: „Cel ce Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor”, ci spune „cel ce va mărturisi întru Mine”, astfel încât întru El și cu ajutorul Lui să ne fie cu putință a mărturisi cinstirea. Și iarăși: „Și Eu îl voi mărturisi”, dar nu a spus *pe el*, ci *întru el*, adică întru curajul și statornicia pe care mărturisitorul le-a arătat din dragoste de Dumnezeu. Vezi însă ce spune mai departe despre cei care au slăbit și au lepădat cinstirea de Dumnezeu: „cel ce Mă leapădă pe Mine în fața oamenilor și Eu îl voi lepăda pe el în fața Tatălui Meu cel din ceruri”. Aici nu a spus „cel care se leapădă întru Mine”, fiindcă cel lepădat îl părăsește pe Dumnezeu devenind sărac de ajutorul lui Dumnezeu. Dar pentru ce îl părăsește Dumnezeu, iar el se face sărac de ajutorul Lui? Fiindcă el a ajuns să-L părăsească mai întâi pe Dumnezeu, iubind lucrurile trecătoare și pământești mai mult decât bunătățile cerești și veșnice, făgăduite de Dumnezeu. Astfel, zic iarăși, și Hristos îl va lepăda, nu *întru el*, ci *pe el*, fiindcă întru el nimic nu se află folositor sau care să aibă ceva comun cu harul Său.

4. Cel care are dragoste de Dumnezeu, rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu întru el, după cum spune și Teologul cel iubit de Hristos. Și precum Dumnezeu rămâne întru cel care-L iubește, și cel care-L iubește pe Dumnezeu întru adevăr, face mărturisirea potrivită, nestrămutată, în Dumnezeu, astfel încât și

Domnul va face mărturisire despre cel care rămâne întru El. Așadar, când spune că „oricine mărturisește întru Mine, și eu voi mărturisi întru el”, arată uniunea nedespărțită a lui Dumnezeu cu cei ce mărturisesc, unire pe care o părăsește cel lepădat. În acest chip, dumnezeieștile răsplăți au în ele dumnezeiasca dreptate, aducându-le la asemănarea cu Sine atotdesăvârșitoare.

5. Așadar, asemănarea răsplăților lui Dumnezeu este pe potriva celor pe care noi le aducem Lui. Dar priviți și cât de neprețuită și mai presus de fire este la Dumnezeu statornicia pe care o au cei care mărturisesc credința întru El. Căci fiecare dintre sfinți, fiind slujitorul lui Dumnezeu, rostește mărturisirea în răstimpul acestei vieți și în fața unor oameni muritori, sau mai degrabă, în scurta vreme a veacului acestuia și în fața a câtorva, puțini, oameni mărturisim întru El. Iar Domnul nostru Iisus Hristos, fiind Dumnezeu și Domn al cerului și al pământului, mărturisește pentru aceștia în veac, în lumea cea nestricăcioasă, în fața lui Dumnezeu Tatăl, înconjurat de mulțimea îngerilor și a arhanghelilor, a tuturor puterilor cerești, și în fața tuturor oamenilor prezenți de la Adam și până la cel din urmă, căci toți vor învia și vor sta înaintea scaunului de judecată al lui Hristos. Și atunci când toți vor fi de față, când toți vor vedea, vor fi preamăriți și încununați cei care au mărturisit vădit până la sfârșit credința lor întru El.

6. Ce trebuie oare să pătimim ca să ni se arate acele cununi mai presus de fire, marile răsplăți ce au să vină, pe care nici un ochi ca al nostru nu poate să le vadă, nici ureche să le audă, nici inimă să le cugete? Dar cele câte se văd până acum? Ce grai este vrednic să exprime slava de la Dumnezeu a sfinților din racle

și a rămășițelor de oase, slavă care crește în toată vremea, sfânta și buna mireasmă care se răspândește de la ele, izvorârile de mir, harismele vindecărilor, lucrarea puterilor și descoperirile cele felurite și mântuitoare care ne vin prin acestea?

7. Ce să spun despre cele pe care suntem datori să le aducem sfinților? În scurtă vreme, precum am zis, s-a arătat chipul venirii mărturisirii întru Dumnezeu a fiecăruia dintre sfinți, în fața unor guvernatori și a regilor. Pentru aceasta, îi cântă și preamăresc cei care-i cinstesc și-i slăvesc și se închină nu numai lor, ci și icoanelor lor, ca unor stăpâni și mai mult decât unor stăpâni și căpetenii, ca înșiși regilor și arhonților. Și tot slujitorul care îngenunchează nesilit și cu bucurie, de parcă s-ar ruga la niște copii, lasă la o parte orice altceva în schimbul a toate câte aduc binecuvântarea și sunt făuritoare ale fericirii de sus. Sfinții sunt pil-dă și mărturie pentru această [fericire] și sunt ca un proimion al acelei negrăite slave, pe care o au acum în ceruri sufletele celor drepti și de care se vor învrednici în veacul viitor împreună cu ei și trupurile înviate prin lupta cea după Dumnezeu. Cât de mari sunt slava și bunătățile viitoare, Domnul [ne] arată când spune sfinților Săi ucenici și apostoli: „Adevărat, adevărat vă spun vouă că toți cei care îmi urmează Mie, la învierea cea de obște, când Fiul Omului va ședea pe tronul slavei Lui și voi veți ședea împreună cu El pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece neamuri ale lui Israel în fața tuturor celor care au crezut în El, oricine, zice, și-a lăsat casă sau frate sau soră, sau tată sau mamă, soție sau copii sau vreun ogor pentru numele Meu, va lua plată însutit și va moșteni viață veșnică, însă cel care iubește pe tatăl sau pe mama sa mai mult decât pe Mine, nu este

vrednic de Mine" (*Mat.*, 19:28).

8. Pentru că Dumnezeu nostru și Tatăl L-a dat pe Fiul Lui cel iubit pentru noi și Însuși Fiul cel Unul născut S-a dat pe Sine pentru noi și ne cere, cu dreptate, ca și noi să ne deosebim de toți cei care sunt cu noi după neam, când aceștia devin pentru noi o piedică în calea cinstirii lui Dumnezeu și a fericitei vieți. Dar pentru ce spun: cei de un neam cu noi? Căci însuși sufletul se cere de la fiecare, când va veni vremea, ceea ce se și cuvine, dacă vrea să dobândească viața veșnică, fiindcă Însuși Fiul lui Dumnezeu Și-a pus sufletul pentru noi. Pentru aceasta, iarăși zice „cel care nu-și ia crucea sa și nu-Mi urmează Mie, nu este vrednic de Mine" (*Mat.*, 10:38). Or, crucea este răstignirea trupului cu patimile și cu poftele lui.

9. Prin urmare, cinstindu-L pe Dumnezeu în vreme de pace, prin virtute, și ucigând patimile cele rele și aducătoare de moarte și poftele trupești, înseamnă că omul și-a luat crucea sa și îl urmează pe Domnul. Iar când, dimpotrivă, în vreme de prigoană, își disprețuiește până și propria viață și își dă chiar și sufletul pentru credință, atunci înseamnă că își ia crucea și urmează Domnului, moștenind astfel viața veșnică, „fiindcă cine-și va păzi sufletul lui, îl va pierde, iar cine va pierde sufletul lui pentru Mine îl va afla" (*Mat.*, 10: 39). Ce se înțelege prin „cel care-și va pierde sufletul lui pentru Mine, îl va afla"? Îndoit este omul: cel dinafară, trupul adică, și omul cel dinlăuntru, adică sufletul. Deci, când omul cel dinafară, adică trupul, este dat morții, se pierde și sufletul lui, fiindcă este despărțit de trup. Dar cel care își pierde sufletul pentru Hristos și pentru Evanghelia Lui, va afla cu adevărat viața cerească și veșnică, fiindu-i dăruită și primind-o prin Înviere. Or, tocmai prin

[Înviere] el devine ceresc și veșnic chiar și în trupul său. Însă acestea sunt grele și mari, și numai pentru cei desăvârșiți, și ca să spunem așa, apostolice: a răstigni trupul cu patimile și poftele lui, înseamnă a te pregăti pentru un sfârșit plin de necinste și pentru o moarte rușinoasă în loc de una frumoasă, înseamnă a fi gata a-ți pierde sufletul pentru Evanghelie; astfel încât cele care urmează, adăugate de Domnul, sunt pentru încurajarea celor ce sunt nevrednici pentru lupta mai presus de fire și pentru mântuirea celor nedesăvârșiți: „Căci cel care vă primește pe voi – adică pe Apostoli și pe cei împreună cu ei, părinți și dascăli ai credinței – pe Mine Mă primește, iar cel ce Mă primește pe Mine Îl primește pe Cel ce m-a trimis pe Mine”.

10. Celor desăvârșiți însă li se pregătește încă de aici primirea, iar celor care nu sunt asemenea lor, li se dă mântuirea pentru că i-au primit pe cei din-tâi. Vedeți însă ce răsplată au cei care-i primesc pe cei care trăiesc după Dumnezeu și învață cuvântul adevărului. Fiindcă cei care-i primesc pe aceștia, pe Dumnezeu Tatăl și pe Fiul Îi primesc. Dar cum trebuie să-i primim noi? Nu numai ospătându-i și odihnindu-i, ci și ascultând de ei. Pentru aceasta, temându-Se ca alții să nu-i alunge, a spus ucenicilor Săi: „Iar cel care nu vă primește pe voi, pe Mine nu Mă primește, iar cel care pe Mine nu Mă primește, nu Îl primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine”. Dar cel ce îi primește și îi odihnește pe oamenii lui Dumnezeu, dacă face aceasta pentru Dumnezeu, multă plată va lua.

Astfel, Domnul a spus lămurit: „cel ce primește pe un proroc în numele prorocului va primi plata de proroc, iar cel ce primește pe un drept în numele

dreptului, va primi plata dreptului". Precum spune și Apostolul: „prisosul nostru la cei care sunt în lipsă, astfel ca prisosul unora să umple lipsa altora" (II Cor., 8:13). Însă primindu-l pentru Dumnezeu pe cel drept ca fiind drept și adăpostindu-l, chiar dacă nu ar fi mărinimos cu el, ci i-ar da numai puțin, își agonisește multe, căci, zice, „și cel ce va da de băut unuia din aceștia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic al Meu, adevărat, adevărat zic vouă, nu își va pierde plata sa" (Mat., 10: 42).

11. Prin aceste cuvinte și porunci, [El] are grijă nu atât de cei drepti și de ucenici, cât mai curând de cei care îi primesc. Căci dacă s-ar fi îngrijit numai de aceia, ar fi poruncit numai să li se dea găzduire și ar fi căutat numai la primirea și odihna lor, dar adăugând acum cu adevărat aceste cuvinte: „în nume de pro-roc și ucenic și drept", arată că, de fapt, S-a îngrijit mai mult de cei care primesc, schimbându-le starea în mai bine, astfel încât răsplata să urmeze numai-decât binefacerii prin [agonisirea] virtuții. Așadar, Biserica lui Hristos îi cinstește și după moarte pe cei care cu adevărat au trăit după Dumnezeu și le face pomenire într-o singură zi a fiecărui an, când s-au mutat din viața de aici, și sfinților care au lăsat viața aceasta trecătoare. Iar viața lor ne este dată pildă spre folosul nostru, arătându-ne sfârșitul lor, în pace sau ca mucenici.

12. După Cincizecime, când ne-am adunat cu toții la această sfântă liturghie, pentru a le aduce laudă comună tuturor sfinților, nu numai ca să ne unim cu toții, ci și pentru ca, prin rugăciunea domnească, una să fim [și în cuget] („dă acestora", zice Domnul către Părintele Său în Evanghelie, „ca toți să fie una, precum și Tu Părinte, întru Mine, și Eu întru Tine, așa

și aceștia în Noi să fie una în adevăr”, *Ioan 17:20*). Pentru aceasta, nu numai împreună cu toți aceștia Biserica lui Dumnezeu cântare aduce, ci și pentru ca printr-o împreună-strădanie, prin Sfintele Păresimi și Cincizecimea de curând prăznuită, să fie vestite și preamărite toate lucrările lui Dumnezeu. Fiindcă toate sunt spuse în puține vorbe astfel: cum lumea întreagă își are începutul în Dumnezeu, cum Adam a fost izgonit din rai și de la Dumnezeu, cum poporul cel vechi a fost ales, cum călcătorii de lege au fost despărțiți din sălașurile lui Dumnezeu, cum Fiul lui Dumnezeu Cel Unul născut, plecând cerurile, a venit pentru noi și a făcut pentru noi lucruri mai presus de fire, și ne-a învățat cele mântuitoare; a pătimit, a murit pentru noi și s-a îngropat ca un om, dar a înviat ca un Dumnezeu a treia zi și s-a înălțat cu trupul la ceruri, de unde s-a pogorât, și a șezut de-a dreapta Tatălui, iar de acolo a trimis Duhul Sfânt; pe toate acestea le preamărește Biserica lui Dumnezeu, iar acum adăugându-se și celelalte și arătându-se cât rod a adus pentru viața veșnică Venirea în lume a Mântuitorului nostru Iisus Hristos și care este puterea Duhului Sfânt, facem astăzi pomenirea tuturor sfinților și slavă și cinste le aducem.

13. Așadar, să-i cinstim și noi, fraților, pe sfinții lui Dumnezeu, să-i cinstim, dar în ce fel? Dacă după pil-da lor ne vom curăți de toată întinăciunea trupului și a duhului, și dacă depărtăm de la noi răutățile, ca prin lepădarea lor să ne aflăm purtători de sfințenie, dacă vom păzi limba noastră de tot jurământul și de jurământul strâmb, de la cântări nerușinate și de la vorbiri deșarte, și buzele noastre le vom opri de la minciuni și de la vicleșuguri, numai așa vom aduce sfinților bine plăcută cântare.

14. De nu ne vom curăți pe noi înșine astfel, vom auzi de la ei, pe bună dreptate, fiecare dintre noi, acele cuvinte pe care Dumnezeu le spune celui păcătos: „Pentru ce cutezi a pomeni și lua în deșert numele sfinților și petrecerea lor plină de toată virtutea și de toată curăția? Căci tu ai urât viața lor plină de virtute și ai pierdut de bunăvoie toată curăția sufletului și a trupului: de vedeai furul alergai cu el și cu cel desfrânat partea ta puneai. Gura ta a înmulțit răutate și limba ta a împletit vicleșug. Șezând, împotriva fratelui tău cleveai și împotriva fiului maicii tale ai pus sminteală”. Nu vi se primește cântarea, fraților, din astfel de guri, nici Dumnezeu, și nici sfinții lui Dumnezeu [nu o primesc]; iar dacă oricare dintre noi se scârbește să-i dea ceva de folos celui care întinde mâini murdare, dacă nu se spală mai întâi, cum ar primi oare Dumnezeu cele aduse înainte-i de la un trup, și încă un trup necurat, dacă nu se va curăți mai întâi? Și cu cât mai scârbavnic nu este păcatul, viclenia, minciuna, uciderea, ura, pizma, îmbuibarea, trădarea, gândurile și cuvintele nerușinate și toate faptele pline de urâciune urmate de cei păcătoși? Dar cum poate cineva care a căzut în unele ca acestea să se mai curețe? Prin pocăință și prin mărturisire, prin lucrarea fapte bune, a milosteniei și prin rugăciuni de cerere către Dumnezeu.

15. Așadar, când sărbătorim pomenirea sfinților, fiecare din noi să lăsăm la o parte grijile și obiceiurile noastre, cugetul nostru de zi cu zi să se îngrijească de felul în care să ne dezrobim și să ne facem liberi de fiecare cădere în păcate și în desfrânări? Iar dacă ne vom juca cu sufletele noastre, vom fi nepăsători și ne vom amăgi, cum vom putea spune că-i prăznuim pe sfinți, știindu-le care le este ziua de praznic? Dar mă

rog să nu-i prăznuim astfel, fraților, ci înfățișându-ne și noi cu trupurile și cu sufletele bineplăcute lui Dumnezeu pentru ca în zilele lor de prăznuire să ne facem părtași mijlocirii sfinților, laudei lor, cumpătărilor și veșniciei lor.

16. Pe care fie să o dobândim cu toții prin harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava împreună cu Tatăl cel fără de început și cu Preasfântul, Preabunul și de viață Făcătorul Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Despre vara duhovnicească

1. Făcătorul și Stăpânul a toată zidirea, izvodindu-le pe toate din neființă prin marea Sa bunătate, l-a zidit pe om în chip minunat, după toate celelalte, din belșugul puterii și din negrăita bogăție, cea necuprinsă cu mintea, a înțelepciunii Sale și din bunătatea Sa fără de margini, plăsmuind și aducând laolaltă într-o singură făptură mică întreaga zidire. De aceea, l-a și făurit [după toate făpturile], alcătuindu-l din amândouă lumile, pe care astfel le-a împodobit: pe cea văzută și pe cea nevăzută, căci mintea, în chip negrăit, a unit-o lăuntric cu simțirile, folosindu-Se de cele mai subtile legături, prin imaginație, opinie și gândire, și a întocmit o ființă cugetătoare și înțelegătoare, așa cum a unit, prin mijlocitori, și cerul cel pururea mișcător cu pământul cel neclintit, și a făcut această lume care pururea stă și pururea se află în mișcare. Fiindcă, după chipul zidirii, fiind lucrarea unui singur plăsmuitor, omul și universul se înrudesc mult unul cu celălalt, dar și concurează între ei, unul prin mărime, celălalt prin inteligență. Iar omul este adăpostit în lume ca ceva de mult preț și desfătat într-un mare palat, într-unul regesc, în care se găsesc felurite și neprețuite lucruri, căci este zidit atât din pietre grele, însă ieftine și obișnuite, cât și din pietre mici, dar valoroase și rare.

2. Dar mai înaltă decât cerul este mintea omului, care este însuși chipul lui Dumnezeu și pe

Dumnezeu Îl cunoaște, și numai ea dintre făpturile din lume poate să devină asemenea Lui dacă voiește, înălțând trupul prin smerenie! Cât de mult se deosebește percepția omenească de pământ care nu numai că poate cuprinde felurimea măsurilor și calităților pământului, ci încă și până la crugul cerurilor se înalță, prin cunoașterea planetelor și a felurilor mișcări ale acestora precum și periodicitatea conjuncțiilor, de multe chipuri și cu multe înțelesuri, ale constelațiilor, disjuncțiile lor, și de aici își desfășoară mintea cu științele raționale cele de la începuturi. Față de întinderea minții și a simțirii sunt inferioare ca vrednicie și cele dintre cer și pământ, deși își au rațiunile întemeietoare prin analogie cu primele, dar diferă de ele pentru că sunt dominate de materie.

3. Căci Dumnezeu a zidit firea noastră astfel încât să aibă propriul său veșmânt; apoi s-a îngrijit ca prin sângele cel feciorelnic să o îmbrace și să o schimbe în mai bine, și să o așeze sus, mai presus de orice începătorie și putere, dându-i numele Său, atât în veacul de acum cât și în cel ce va să vină. Prin înțeleapta Sa economie și iubire de oameni, a împodobit-o cu multe și felurite haruri; apoi îndoit, sau mai degrabă înmiit, ne-a înzestrat pe noi cu puterile cugetătoare și ne-a dăruit minte, simțire și toate cele lăuntrice, înmulțindu-le pe fiecare dintre cele puse nouă înainte pentru cunoștință și făptuire.

4. Acum tocmai a început anotimpul verii, vremea secerișului, dar în noi înșine nu este vară și nu suntem gata pentru seceriș, pentru că nu există doar vara cea după fire, ci și una duhovnicească. Pentru acestea din urmă, secerișul durează un an întreg. Dar acum, stând în sfânta Biserică și înălțându-ne cugetul, să avem nădejdea în El și să ridicăm mintea noastră la

cele de sus, transformându-ne, în cugetul nostru, în vara cea duhovnicească. Despre acestea vă vom vorbi și noi câte ceva din dragoste pentru voi, oferindu-vă chiar și de aici prilej de mântuire. Căci de fiecare dată când vine vara, văzând mulțimea curgând afară din cetate și sânguindu-se pentru seceriș, pentru adunarea și depozitarea roadelor, mă întorc și mai mult în sine-mi, gândindu-mă și închipuindu-mi că ar fi și un seceriș al oamenilor care îi seceră din viața de aici, trecătoare și pururea curgătoare, și îi mută la viața viitoare și veșnică. Însă cine are să secere mai departe grâul cel neînsufletit sau cine va plăti pe alții ca să secere, și cine va aduna roadele sau cine le va cumpăra de la culegători și le va aduna în hambare, căci secerișul de acum este chipul secerișului viitor și Secerătorul sufletelor cel iubitor se va arăta la vreme și va pune în hambarele cerești numai pe cele vrednice? Nu cumva omul, aplecat tot mai mult spre pământ, asemenea celor care-și sânguiesc trupul, dar care nu-și înnoiesc mintea, nu se desparte de cele pământești?

5. Dar dacă astfel stau lucrurile, înseamnă că nu ne deosebim întru nimic de neamuri, căci și aceia își dedică timpul cugetării celor pământești cu toată puterea trupului și a sufletului, și nu au nici o idee despre cele viitoare și nici vreo credință sau vreo cugetare despre cele cerești. Pentru aceasta, precum este scris, întreaga lor viață în gânduri necuvioase, josnice și stricăcioase și-o petrec. De aceea și Domnul nostru Iisus Hristos în Evanghelia Sa ne zice: „nu vă îngrijiiți de sufletul vostru, ce veți mânca și ce veți bea, nici cu ce veți îmbrăca trupurile voastre”, și continuă: „căci pe acestea le caută neamurile”. Nu zic să te depărtezi de lucrul tău, ci doar renunță la grija

nefolositoare, punând nădejdea în Dumnezeu, astfel ca nici fără de nădejde să nu avem lucrul, nici să nădăjduim zadarnic și fără de măsură. „Nu vă îngrijiți, zice, ce veți mânca și ce veți bea sau ce veți îmbrăca”: cugetând aceasta neconținut, să îndepărtăm de la noi pricinile pentru care sufletul ne este abătut de la lucrarea sa, tras în jos și terfelit, încât nici nu poate să mai privească la cele de sus.

6. Astfel, Dumnezeu a și zidit firea noastră nu numai ca să-și caute odihna trupului, ci și ca să se miște și să se schimbe, și pentru tot ceea ce ar fi necesar faptei, iar mintea să se poată îndrepta către altele, pentru ca în timp ce lucrăm cu trupul, să căutăm cu sufletul cele cerești, privind către Dumnezeu. Apoi ne-a dat și porunca de a nu ne îngriji de sufletul nostru, fiindcă și neamurile fac aceasta, dar a pus în loc: „căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate celelalte vi se vor adăuga vouă” (*Mat.*, 6:33), arătând că dacă sufletul cugetă neîncetat la Dumnezeu, nu suferă pentru nimic din cele de aici sau pentru trebuințele trupului; ci mai degrabă le va avea pe acestea, fără să-i lipsească nimic pentru mântuirea sufletului, fiindcă Dumnezeu Însuși îl călăuzește. Căci El însuși este Cel care-și deschide mâna și umple de binecuvântarea Sa toată făptura. Către care și David a grăit: „Vara și primăvara Tu le-ai zidit pe ele” (*Ps.*, 73:18), vorbind nu atât despre cele văzute, cât despre cele duhovnicești, pentru care pricină a și așezat vara înaintea primăverii, căci dacă cineva nu a ajuns să se despartă de cei necredincioși sau de faptele dobitocești și de oameni, nu poate să petreacă în primăvara virtuților.

7. Așadar, fraților, prin vară sau primăvară se înțelege nu numai cea după fire, ci și cea rațională;

nu numai rațională, ci și duhovnicească. La fel și prin plante, fructe și toate cele care urmează. Se tâlcuiește duhovnicește până și țarina și cultivarea ei. Căci Dumnezeu este Cel care cultivă, după cum vedem din îndemnul Sfântului Apostol către Corinteni: „Fiți țarina lui Dumnezeu, fiți casa Lui” (I Cor., 3:9). Și Însuși Domnul a zis Apostolilor: „eu sunt via și voi sunteți mlădițele”, „Tatăl Meu este asemenea unui Semănător”. În altă parte iarăși a zis: „a ieșit un Semănător să-și arunce sămânța Lui”, iar această sămânță se tâlcuiește prin cuvântul învățaturii Lui.

8. Dacă, astfel, cuvântul învățaturii Duhului își are rațiunea în chipul seminței, urmează că vara acestei semințe se tâlcuiește ca desăvârșire prin credință, ceea ce Mântuitorul iarăși arată lămurit despre mulțimea oamenilor care vor veni la credința întru El, zicând ucenicilor Săi: „Ridicați ochii voștri și priviți holdele că sunt albe pentru seceriș. Iar cel ce seceră primește plată și adună roadă spre viața veșnică” (Ioan 4:35-36). Căci după cum sub căldura soarelui sensibil spicele de grâu se usucă și sunt pregătite pentru seceriș și adunat când nu mai au nici o umezeală, la fel și soarele dreptății, venind în trup pe pământ, a făcut prin puterea Lui ca sufletele oamenilor să se albească și să se curățească, schimbându-le gândirea pervertită dintr-o viață împătimită, plină de căderi, și întorcându-i din calea pierzaniei, pregătindu-i astfel pentru secerișul duhovnicesc, ca să fie tăiați mai desăvârșiți de la faptele necinstirii de Dumnezeu și ale necredinței și să fie adunați prin credința cea adevărată la viața veșnică.

9. Și dacă voiește cineva să judece adevărul acestui cuvânt, și anume că puterea venirii Mântuitorului și Domnului nostru Iisus Hristos a făcut inimile

oamenilor mai albe și mai curate, pregătindu-le pentru credința adevăratei cinstiri a lui Dumnezeu, să pună la socoteală că toate popoarele de atunci nu mărturiseau împreună un singur Dumnezeu, Stăpân și Ziditor a toată făptura, ci se închinau ca unor dumnezei soarelui, lunii, astrelor și altor zidiri sau idoli de felul acesta. Însă puterea venirii Mântuitorului nostru Hristos i-a convins să mărturisească un singur Dumnezeu, Stăpân și Ziditor a toată făptura. Și Acesta este Cel care a dat putere lui Avraam, Isaac, Iacob și Moise, ca prin Legea oferită numai neamului Iudeilor, să-i convingă să cinstească un singur Dumnezeu. Însă, până la sfârșit, Domnul nu a binevoit să-i dea doar acestui neam dumnezeiasca dogmă, prin predania părinților lor de la început, ci puterea venirii lui Hristos a lucrat mai presus de toate neamurile și popoarele și, în acest chip, toate țările au fost pregătite pentru dumnezeiescul seceriș, iar cei care credeau că Ziditorul tuturor este unul veneau la Hristos, gata fiind și cei din toate neamurile, care auzeau de adevărata cinstire prin propovăduirea prorocească și apostolească și prin mărturia Scripturilor.

10. Astfel, de îndată ce S-a arătat în lume Hristos Domnul, tot neamul omenesc s-a ridicat din înșelarea idolească, chiar dacă nu toți au arătat credință numaidecât. Iar în veacul viitor, puterea celei de-a doua veniri a Lui îi va ridica pe toți din moarte, deși nu pe toți îi va învrednici de viața cea adevărată. Fiindcă cei care au fost lipsiți de credință și de cucernicie, cei care nu au primit aici mărturisirea dreptei credințe și a pocăinței pentru că erau împreună cu cei păcătoși, nici nu s-au păzit, nici nu s-au curățit de nemăsuratele pofte ale trupului care sunt lăcomia, beția, hrana și băutura prin a căror neînfrânare izvorăsc patimile

cele de sub pânțe, malahia, desfrânarea, întinăciunea trupului și orice necurăție, hrănite din vorbe urâte și din podoabe, parfumuri și balsamuri pentru care, căutându-le și agonisindu-le cu bani mulți, oamenii se fac hoți, bețivi, nedrepti, hrăpăreți și înclină spre acestea. Și ce să mai spun despre ura stârnită de acestea, despre războiul trupesc atâtat de ele și despre miile de răuri ale gândurilor și patimilor de necinste care se zămislesc în suflet! Căci cei care nu se păzesc de acestea, care nu-l împlânzesc pe Dumnezeu prin mărturisire la preot și prin pocăință, vor învia și ei, dar nu spre viața veșnică, ci spre o mai înfricoșată moarte își vor încredința sufletul, fiind dați chinului și durerii și plângerii și rușinii veșnice, viermelui neadormit, arzând în focul cel nestins și întunecat, după cum spune și profetul Isaia: „vor fi arși călcătorii de lege și păcătoșii laolaltă și nu va fi cel ce stinge văpaia lor” (Is., 1:31).

11. Pentru aceasta și Apostolul zice către Efeseni: „Căci aceasta s-o știți bine, că nici un desfrânat, sau necurat, sau lacom de avere, care este un închinător la idoli, nu are moștenire în Împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu” (Efes., 5:5) Și ca să-i încredințeze și mai mult pe cei pe care îi învăța, îi strunește: „Nimeni să nu vă amăgească cu cuvinte deșarte, căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu asupra fiilor neascultării” (Efes., 5:6). Precum a scris și către Corinteni: „nu vă amăgiți: nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu” (I Cor., 6:9-10).

12. Cei care cred în chip drept în Domnul nostru Iisus Hristos, își arată credința lor prin fapte, se

păzesc pe ei înșiși sau care se curăță prin mărturisire și prin pocăință de întinăciunea păcatelor mai sus amintite și lucrează virtuțile cele împotrivoare răutăților: înfrânarea, cumpătarea, dragostea, milostenia, dreptatea, adevărul, toți aceștia la învierea cea de obște vor auzi de la Însuși Împăratul cerurilor: „veniți binecuvântații Tatălui Meu și moșteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii” (Ioan 4:36). Și astfel împărășind împreună cu Hristos în Împărăția cerurilor, moștenind fără putință de cădere și trăind pururea în lumina cea negrăită și neînserată, pe care nici o noapte nu o va întrerupe, vom petrece împreună cu toți sfinții veșnic, cu negrăită hrană, în sânul lui Avraam „de unde au fost izgonite toată durerea și întristarea și suspinul”.

13. Căci pentru spicele neînsuflețite, unul este secerișul, iar pentru cele cuvântătoare, adică pentru neamul omenesc, unul este, precum am spus, Cel ce seceră de la necredință și îi aduce la credință pe cei care primesc sămânța propovăduirii Evangheliei, iar cei care seceră la acest seceriș sunt Apostolii Domnului, urmați la vremea lor de Părinții Bisericii, despre care a spus Domnul mai înainte că „cel ce seceră va lua plată și va aduna roadă pentru viața veșnică”. Căci o astfel de plată vor lua de la Dumnezeu cei care învață buna cinstire a lui Dumnezeu, fiindcă i-au adus pe cei credincioși la viața cea veșnică. Altul însă este secerișul care îl trece pe fiecare dintre noi de la cele de aici, prin moarte, la viața viitoare, avându-i drept secerători nu pe Apostoli, ci pe sfinții îngeri, care, mai mult decât Apostolii, vor alege după seceriș și vor despărți, ca grâul cel bun de neghină, pe cei buni de cei răi, ducându-i pe cei buni în Împărăția lui Dumnezeu, iar pe cei răi aruncându-i în gheena

focului. Însă înfățișarea acestor lucruri, după Evanghelia lui Hristos, se va face altă dată, când El însuși va da timp și cuvânt.

14. Să fim și noi astăzi ca poporul ales de Dumnezeu, popor sfânt, Biserica Dumnezeului nostru celui viu, despărțită de toată necuviința și hula, iar în veacul viitor să ne aflăm iarăși despărțiți de neghine și de partea celor mântuiți să fim rânduți, întru Unul și Același Domn Iisus Hristos care este Binecuvântat în veci. Amin.

Omilia 27

La vremea secerișului Despre secerișul nostru înțelegător care are să vină

1. „Cuvântul pe care L-am grăit, acela îl va judeca în ziua de apoi” (*Ioan 12:48*), zice Domnul în Evanghelia Sa. Pe acesta și noi, fraților, vi-L propovăduim. Prin urmare, nimeni să nu-L asculte ca o vorbă deșartă, ci ca pe un cuvânt care va rămâne, dăruind mântuire celor ce cred întru El prin faptele lor, iar celor pe care faptele îi arată potrivnici Lui, le va fi și El potrivnic, pentru tăgada lor, la înfricoșătorul Lui scaun de judecată care va să fie. Și așa cum fiecare dintre noi are o casă, rude și un ogor, poate că și o vie, sau chiar animale, bani și diferite câștiguri, la fel ne are și Domnul pe noi, în loc de toate acestea, pentru iubirea Lui de oameni, de vreme ce, după cum spune și Apostolul, „casa Lui suntem, numai dacă ținem până la sfârșit cu neclintire îndrăzneala mărturisirii și lauda nădejzii noastre” (*Evr., 3:6*). Astfel încât prin mărturisirea bunei cinstiri a lui Dumnezeu și prin lauda nădejzii, să arătăm o viață bineplăcută lui Dumnezeu, așa cum Dumnezeu însuși a spus prin profetul Său: „fiți sfinți, fiindcă și Eu sunt sfânt” (*Levit., 10:45*), iar Ioan cel iubit de Domnul arată și el, zicând: „încă nu s-a arătat ce vom fi, știm doar că, dacă El se va arăta, vom fi asemenea Lui și oricine și-a pus în El nădejdea se curățește pe sine așa cum Acela curat este” (*1 Ioan 3:2*). Să fim, așadar, și să rămânem casă a celui care zice: „mă voi sălășlui

în ei și voi umbla printre ei și voi fi Dumnezeu lor și ei vor fi poporul Meu" (*II Cor.*, 6:16), dacă, pe lângă credință, mai avem și o viață curată. Dar dacă trăim o viață păcătoasă și fără de pocăință, vom auzi de la El: „iată s-a pustiit casa voastră" (*Mat.*, 23:38), și vom fi dați deoparte „ca o colibă într-o vie, ca o covercă într-o bostănărie" (*Is.*, 1:8). Și când va fi trecut vremea pustiirii, nu se va afla nimic bun sau folositor de adunat în hambarele lor.

2. Dar Domnul ne are și ca rude, așa cum Însuși o spune deslușit: „cel ce face voia Tatălui Meu cel din ceruri, acela este fratele și sora și mama mea" (*Marcu* 3:35). Vedeți ce ne-a adus această preainaltă înruderire? O viață iubitoare de Dumnezeu, o viață petrecută în virtuți, după poruncile dumnezeiești: aceasta este voia Tatălui celui Preainalt. Iar cel care nu împlinește voia Tatălui celui Preainalt din ceruri, este lepădat de la înrudirea cu El și avut ca un potrivnic, batjocura oamenilor și ocara poporului. De aceea și Domnul a grăit către ludei: „voi sunteți de la tatăl vostru diavolul și voia lui voiți să o faceți" (*Ioan* 8:44). Iar celor care ziceau că sunt fii ai lui Avraam, iarăși le-a zis: „dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam" (*Ioan* 8:39).

3. Via Dumnezeului Sabaoth este casa lui Israel, zicând după Isaia, adică toți cei care au primit întru cunoștință buna cinstire a lui Dumnezeu. Însă via aceasta află dragostea și purtarea de grijă a lui Dumnezeu când aduce rod bineplăcut Lui, iar dacă în loc de struguri rodește mărăcini, care sunt boldurile morții, adică păcatele, este lăsată fără purtarea Lui de grijă, călcată în picioare, dată sălbaticilor și viclenilor diavoli și aruncată în foc. Despre acestea și Domnul a grăit către ucenicii Lui: „Eu sunt vița,

voi sunteți mlădițele, iar Tatăl meu este lucrătorul". Și continuă: „orice mlădiță care aduce roadă întru Mine, o curățește ca mai multă roadă să aducă, iar dacă nu aduce rod, El o taie, o aruncă afară, și mlădița se usucă; iar Eu le adună și ard" (*Ioan 15:1-6*). Astfel, Cel ce ne-a făcut ne mai are și ca o turmă, fiindcă a zis către Petru, întâistătătorul soborului apostolesc: „Petre, mă iubești Tu pe Mine? Paște mieluseii Mei, paște oile Mele", căci toți suntem asemenați cu oaia cea pierdută și cu drahma cea căzută din mâinile Stăpânului. Însă venind păstorul cel bun, Stăpânul cel după fire, o caută și o găsește, o mântuiește și o înalță în chip de negrăit.

4. Fraților, să cerem acum Bunului Păstor, lui Hristos, să ne îndrume și pe noi către staulul vieții celei veșnice. Să ne păzim prin virtuți, după chipul și asemanarea Lui în noi, ca să nu mai cădem din Măinile Lui cele făcătoare de viață. Roadă îi vom aduce prin faptele noastre bune, ca să fim și noi viță aleasă, iubită, a Domnului nostru Sabaoth. Să facem voia Lui cea bună, bineplăcută și desăvârșită, ca să-L dobândim drept Tată. Să ne curățim trupul și sufletul de orice întinăciune ca să zidim astfel casă lui Dumnezeu, pentru care neamul omenesc nu este doar ca o viță și ca o casă, ci și ca o țarină arată și semănată, fiindcă „asemenea este Împărăția cerurilor unui om care a semănat sămânță bună în țarina sa, dar pe când oamenii au adormit, a venit vrăjmașul lui și a semănat neghină printre grâu, și s-a dus" (*Mat., 13:24*).

5. Dar nu fără de rost am adus acest cuvânt în mijlocul predicii noastre: acum îmi este cu putință să dau ceva de folos și să împlinesc prin aceasta făgăduința pe care v-am făcut-o în predica de mai înainte pentru dragostea voastră. Învățându-vă, deci, despre

secerișul cel înțelegător și duhovnicesc, v-am spus și v-am arătat că secerătorii verii duhovnicești, care este întoarcerea de la necredință la credință, sunt Sfinții Apostoli și cei care le-au urmat până la noi ca învățători ai neamurilor. Iar cu privire la secerișul înțelegător, adică la trecerea de la viața de aici la cea viitoare, el aparține sfinților îngeri; este secerișul lui Dumnezeu și are mai mult față de secerișul Apostolilor faptul că după seceriș se aleg și se despart cei buni de cei răi; iar cei buni sunt trimiși în Împărăția lui Dumnezeu, pe când cei răi sunt aruncați în gheena focului.

6. Pe acestea le-am discutat mai înainte, fără a le adânci însă, amânând până ce Domnul va fi dat timp și cuvânt ca eu să vă ofer tâlcuirea lor, pe care mi se pare potrivit a o înfățișa mai întâi prin pilda pe care a dat-o Însuși Domnul: „văzând slujitorii Domnului neghina în câmp, au zis către Domnul: voiești să o plivim pe aceasta? Iar Domnul a răspuns: nu, ca nu cumva plivind neghina, să smulgeți odată cu ea și grâul. La vremea secerișului, voi cere secerătorilor: smulgeți mai întâi neghina și legați-o în snopi, ca să o ardem, iar grâul să-l strângeți în hambarele mele” (Mat., 13: 27-30).

7. Neghinele sunt, precum zice Domnul, fii răutății, căci prin faptele săvârșite poartă chipul acelora, fiind semințele și odraslele lor. Iar vremea secerișului este sfârșitul veacului acestuia. Chiar dacă el a început de demult și acum lucrează prin moarte, abia atunci se va sfârși cu totul. Iar secerătorii sunt îngerii, care, mai cu seamă atunci, sunt slujitorii Împăratului celui mai presus de ceruri: „căci precum se strânge neghina și se arde în foc, așa va fi și la sfârșitul veacului acestuia: Fiul Omului (Care

este Fiul Tatălui celui Preaînalt) va trimite, aşadar, pe îngerii Săi şi va smulge din Împărăţia Sa toate smintelile" (*Mat.*, 13:40). Căci, pe de o parte, Domnul nostru Iisus Hristos este Dumnezeuul tuturor şi Stăpânul şi Împăratul cerului şi al pământului şi al celor mai presus de ceruri, iar pe de altă parte, ca om, trăind printre noi şi luând prin cruce ceea ce a robii neamului omenesc prin vicleşug, l-a mântuit şi l-a ridicat la acelaşi Tată. De aceea, El are drept Împărătie tot neamul omenesc şi mai cu seamă Sfânta Biserică.

8. Aşadar, El va trimite pe îngerii Lui şi vor smulge din Împărăţia Lui smintelile, adică pe lucrătorii fărădelegii sau ereticii şi pe cei care nu s-au lepădat de păcat prin pocăinţă (fiindcă orice păcat este călcarea de lege). Şi smulgându-le, le aruncă în iezerul de foc, unde este plângerea şi scrâşnirea dinţilor. Luaţi aminte, fraţilor, la acest seceriş şi la această foarte înfricoşată şi cumplită cernere! Iar secerătorii acestui seceriş sunt cu adevărat îngerii. Văzând deci lucrătorii Domnului – adică îngerii lui Dumnezeu – neghina de pe câmp, adică oamenii hulitori şi răi, care s-au abătut de la calea bunătăţii şi de la Biserica lui Hristos, dar care trăiau împreună cu grâul cel bun, cu slujitorii Domnului, au zis către El: „Voieşti ca ducându-ne acolo să o plivim?”, adică prin moarte să-i smulgă din pământ. Dar Domnul le-a răspuns: „nu, ca nu cumva când veţi smulge neghina să smulgeţi odată cu acestea şi grâul cel bun”.

9. Cum se putea însă ca smulgând dintre aceştia neghina, adică despărţind prin moarte pe cei răi de cei dreşti, să fie scos şi grâul, adică să fie smulşi odată cu neghina şi cei buni? Mulţi dintre hulitorii şi păcătoşii cei rătaşi trăiesc împreună cu dreştii şi cuvioşii, astfel încât, cu timpul, să se întoarcă la

pocăință și să învețe adevărata cinstire de Dumnezeu și virtutea, iar în loc de neghina să devină grâu curat. Aceasta înseamnă că dacă ar plivi neghina, ar smulge odată cu ea și grâul cel curat, fiindcă dacă ar fi smulși de îngeri, ei s-ar afla înainte de pocăință. Dar și pentru că mulți păcătoși or avea fii și odrasle ai alegerii celei bune: pentru aceasta, cel ce le știe pe toate înainte de nașterea lor nu a îngăduit ca neghina să fie smulsă mai înainte de vreme, căci zice: „la vremea secerișului voi cere secerătorilor ca mai întâi să smulgă neghina, să o lege în snopi pentru a se arde, iar grâul îl voi strânge în hambarele Mele”.

10. În alt loc, Domnul a grăit pilda aceasta: „venind Împăratul ca să vadă pe oaspeții Săi, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat cu haine de nuntă, și i-a spus aceluia: prietene, cum îndrăznești să intri aici neavând haine de nuntă? Acela a rămas fără grai. Atunci a spus slujitorilor Săi, luați-l și legându-i mâinile și picioarele, aruncați-l în întunericul cel mai din afară. Acolo este plângerea și scrâșnirea dinților” (*Mat.*, 22:11). Căci așa cum acolo lasă împreună neghinele cu semințele de grâu, la fel și aici a lăsat împreună cu cei îmbrăcați prin faptelelor bune în veșmânt de nuntă și pe cel ce era încins cu veșmântul sfâșiat și întinat al păcatului. Și așa cum a făcut acolo cu neghina, poruncind Domnul ca mai întâi să fie legată și apoi să fie aruncată în focul acela, la fel și aici a zis mai întâi să-i lege mâinile și picioarele, iar apoi să-l arunce în întunericul cel mai din afară și a adăugat că acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților, fiindcă același lucru este gheena cu întunericul cel mai din afară.

11. De ce oare, dacă este mai întunecat, acesta nu este numit întunericul cel mai dinlăuntru, ci este

numit cel mai dinafară? Lumina cea neînserată, adevărată și veșnică, întru care se află acum sufletele celor drepti, și întru care vor fi atunci sfinții cu trupul, este Însuși Dumnezeu, căci El este soarele dreptății, iar cei ce acum trăiesc o viață în necurăție și nedreptate se află în afara acestui soare, însă mai au aici nădejdea pocăinței și trăiesc bucurându-se de lumina cea materialnică și de mângâierea venită de la alte zidiri ale lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu din iubire de oameni se unește și cu ei și primește cu milosârdie întoarcerea lor. Iar cei care nu se pocăiesc în viața aceasta, vor fi atunci lipsiți de dumnezeiasca comuniune și mărinimie, ca și de bucuria care vine de la zidirile lui Dumnezeu. Și astfel, fiind prea mult îndepărtați de Dumnezeu și lipsiți de nădejde, vor fi dați osândei veșnice. Iar acum fiind în afara luminii celei adevărate, sunt în cel mai dinafară întuneric, precum a zis, aduși acestuia ca unii care sunt cei mai îndepărtați de lumina ființei, vor fi dați celui mai din afară întuneric și celei mai nemângâiate întristări și strâmtorări, după cum și Apostolul spune că „bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință, dar după învârtosarea ta și inima ta nepocăită îți aduni manie în ziua mâniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu” (*Rom., 2:4*).

12. Și cine poate purta mânia lui Dumnezeu? Cine va putea atunci răbda judecata și rușinea pe care ne-o arată Domnul în Evanghelie prin pildă, zicând către cel care era încins cu spurcatul veșmânt al păcatului: „Cum ai intrat aici neavând drept haină de nuntă binecuvântata podoabă a virtuții?” Iar acela a amuțit, neavând glas spre a grăi. Cine va putea răbda dumnezeiasca Judecată cu mânie și cine va putea suferi năvalnica putere a îngerilor la împlinirea

acelei judecăți, smulgându-l pe cel condamnat din mijlocul soborului celor drepti și cernându-l ca neghina de grâu, și fără de milă legându-l și împingându-l în gheenă? Cine va răbda cel mai dinafară întuneric, cel fără lumină, neîncetata, încrâncenata plângere nemângaiată, cutremurul și viermele neadormit, și scrășnirea dinților, necurmatul și negrăitul chin ce vine de la arderea în focul nestins? Ce fel de foc este acela care arde trupurile și ființele care sunt în trupuri și arde și duhurile care nu sunt în trupuri, ținându-le în chinuri de nesuportat și în același timp, nelăsându-le să moară, dacă și focul cel din lumea noastră topește ceea ce atinge, precum este scris „stihiiile aprinse se vor topi” (II Petru 3:12)? Cu cât este mai mare chinul acesta la gândul că este fără de nădejdea mântuirii? Și ce înseamnă oare că nici măcar nu vom ști răul în care zăcem? Căci pentru aceasta se și numește acest foc fără de lumină.

13. Astfel, secerișul acesta așa va fi, că, în vremea aceea, era Hristos fiind lopata în mâini, precum a învățat și înaintemergătorul Domnului (Matei 3:12), va curăți aria Sa, iar grâul îl va aduna în jitiță, iar pleava o va arde cu foc nestins, căci puterile cele îngerești sunt lopata din mâinile lui Hristos, precum o numește Botezătorul Domnului, fiindcă lopata este vânturătoarea care cerne pleava de grâu.

Așa cum aceasta, fiind în mâinile țăranului, se mișcă oriîncotro voiește el, la fel și îngerii, fiind în mâinile și în puterea Domnului nostru Iisus Hristos, mișcându-se într-o parte și într-alta precum voiește El, împlinesc voia lui Dumnezeu. După cum în loc de seceriș aici se spune arie, așa aici numește secerișul prin grâne, fiindcă prin grâne se înțelege tot ceea ce se adună de pe câmp și se cerne. Iar acolo strângerea

neghinelor a fost mai dinainte rânduie, aici numind-o vânturarea grânelor. Acolo o numește neghină, aici pleavă, căci și neghina fiind ușoară ca una care este fără rod, împreună cu pleava o împrăstie vântul. De asemenea, ce oare mai bine decât pleava închipuie nu numai pe cei ce sunt pizmași pentru bunurile aproapelui, precum neghinele sunt pentru cei ce cresc dimpreună cu ele, ci și pe cei care, deși nu vatămă pe ceilalți, sunt ușor de întors și se fac pe ei înșiși nefolositori prin nerodire. Pe unul ca acesta îl așteaptă dincolo iezerul cel de foc, care aici se numește foc nestins, arătând și prin însăși denumirea lui, că nesfârșită este osânda care vine și rămâne, pentru cei care prin nelucrarea virtuții și printr-o viață împătimită și păcătoasă, sunt asemuiți cu pleava și cu neghinele. Iar ceea ce aici se zice hambar, acolo se numește jitniță, căci zice că atunci „dreptii vor străluci precum soarele în Împărăția Tatălui lor”. (Mat., 13:43). Cum oare de nu a spus „întru Împărăția lui Dumnezeu”, ci zice „în Împărăția Tatălui lor”? Ca să se arate că mai întâi omul s-a făcut fiu al lui Dumnezeu și a fost învrednicit să-L numească Tată pe Dumnezeu și astfel mai pe urmă în chip rațional să-l așeze în Împărăția Lui. Dar cum poate omul să devină fiu al lui Dumnezeu? Prin dobândirea asemănării cu faptele, fiindcă Domnul a zis către Iudeii care ziceau că „noi suntem fii ai lui Avraam”: „Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam”. Și iarăși le-a zis celor care spuneau „noi un singur Tată avem pe Dumnezeu”: „Dacă Dumnezeu ar fi Tatăl vostru, m-ați iubi și pe Mine; căci eu de la Dumnezeu am ieșit și am venit, însă voi sunteți de la tatăl vostru diavolul și poftele aceluia voiți să le faceți”. (Ioan 8:39-42).

14. Vedeți dar cum din poftele cele necurate și din fapte se face omul pe sine fiul diavolului, și astfel se face moștenitor al focului veșnic? Astfel și prin dorirea cea bună și fapte pe măsură se aseamănă omul lui Dumnezeu și fiu al Lui se face și devine cu adevărat moștenitor al Împărăției. Și aceasta arătându-o Domnul, anume că asemănarea cea după Dumnezeu este viața cea plină de virtute, „poruncă nouă vă dau vouă, să vă iubiți unii pe alții, așa cum și eu v-am iubit pe voi, ca și voi să vă iubiți unii pe alții, și dacă eu v-am spălat vouă picioarele, Domnul și Învățătorul vostru, și voi trebuie să vă spălați unii altora picioarele: căci pildă v-am dat vouă, ca precum v-am făcut eu vouă, și voi să faceți” (*Ioan 13:34. 14*). Și „învățați de la Mine căci sunt blând și smerit cu inima și veți afla pace sufletelor voastre” (*Mat., 11:29*) Și iarăși „fiți milostivi precum și Tatăl vostru cel din ceruri milostiv este” (*Luca 6:36*). Și iarăși: „iubiți pe vrăjmașii voștri și faceți-le lor bine și ceea ce dați cu împrumut nu cereți înapoi, căci va fi răsplata voastră multă și veți fi fii ai celui Preaînalt” (*Luca 6:35*). Fiindcă acesta este bun și cu cei răi și cu cei nerecunoscători.

15. Așadar, cel care dobândește, prin dragoste și prin celelalte virtuți, asemănarea cu Dumnezeu, acela Îl îmbogățește pe Tatăl prin faptele lui și va fi moștenitor al Împărăției părintești, iar cel care cade din aceasta nu numai că nu o dobândește, ci și va fi dat întunericului celui necuvântător, arderii celei fără de sfârșit și de neîndurat. Însă cel care voiește să fie izbăvit de pedeapsa cea neîncetată și să devină moștenitor al Împărăției lui Dumnezeu celui veșnic, și să nu fie neghină și sămânță a răutății, astfel încât să fie de aceeași stricăciune a trupurilor și a sufletelor cu cei de aproape ai lui, să rămână pildă urâtă lui

Dumnezeu prin fapta cea rea și prin cuvânt, să nu fie nici pleavă, nici resturi, astfel încât să nu fie ușor de vânturat de vânturile duhului răutății, și de atacurile lor, astfel încât nefolositor să se pună înaintea drept hrană patimilor și demonilor iraționali, ci să fie grâu curat, lepădat de toată faptele cele rele și nefolositoare și să lucreze virtuțile cele dimpotrivă și să aducă adevărată roadă de pocăință, căci astfel, dacă ar fi vrednic de hambarul cel ceresc și ar fi numit fiu al celui Preaînalt, s-ar bucura intrând ca moștenitor în Împărăția veșnică a Tatălui ceresc, strălucind de dumnezeiască slavă.

16. De care fie ca noi toți să ne împărtășim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia l Se cuvine slava împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia 28

La prăznuirea Sfinților Petru și Pavel Cununa Apostolilor

1. Pomenirea fiecăruia dintre sfinți rânduită după ziua de sărbătoare a acestuia, este un prilej de mare bucurie, comună poporului și cetății, supușilor și dregătorilor, fiind aducătoare de mare folos duhovnicesc. Căci, precum spune înțeleptul Solomon, „pomenirea cuviosului cu laude și lauda dreptului bucură poporul” (*Pilde 10:7*). Și iarăși precum noaptea se aprind lumânările, candelile, și lumina luminează spre folosul și bucuria tuturor celor prezenți, tot așa și viața cea bineplăcută lui Dumnezeu și sfârșitul cel fericit pe măsură, și harul dăruit acestuia pentru curăția vieții, asemenea și focul acesta luminos adus în mijlocul nostru prin pomenire, aduce celor adunați, deopotrivă, înțelepciunea cea duhovnicească și tot folosul. Și precum devin roditori pe pământ, nu numai cultivatorii ci și toți oamenii se bucură (căci aici pe pământ bucuria roadelor este comună tuturor), la fel și rodirea cea pentru Dumnezeu prin virtute a sfinților nu îl bucură numai pe cultivatorul sufletelor, ci și pe noi pe toți laolaltă, astfel încât sunt aduse la o comună hrană și bucurie sufletele noastre: apoi chiar și în viața aceasta fiind, toți sfinții sunt întoarcere la virtute pentru toți cei care îi ascultă și îi văd pe ei în unire cu ei. Căci ei sunt adevărate icoane însuflețite, monumente mișcătoare a toată frumusețea. Cărți trăitoare și grăitoare din cele care călăuzesc spre mai bine; iar după ce s-au mutat din această viață la viața cea veșnică, prin pomenirea

faptelor bune ale acelora dobândim un folos fără de moarte. Căci amintirea și pomenirea bunelor lucrări ale acelora este deja prin ea însăși o preamărire a lor, care ne folosește și pe noi vreme mai îndelungată, fiind acel folos pentru noi încă și acum, fiindcă ceea ce este de la ei ne este de folos chiar și astăzi.

2. Căci noi nu dăm nimic în schimbul acelor bunuri, atunci când pomenim faptele lor. Cum dar am fi noi vrednici să stăm în fața acelora sau să le dăm lor ceva, lipsiți fiind noi de toată virtutea și fapta cea bună? Când ei au fost deja preamăriți cu răsplățile și darurile cele mai presus de putere a cuvântului, făgăduite de Dumnezeu, atâta cât poate cuprinde firea, ca să se arate totodată și petrecerea lor care biruiește toată grăirea. Așadar noi nu mărim, nici sporim cu ceva din cele ce aparțin lor, atunci când le aducem laudă, departe de noi gândul! Însă cu adevărat, vom spori bunătățile dăruite pentru noi de la aceia care ca niște candelă răspândesc lumină, ridicându-ne și pe noi la ei și predându-ne pe noi înșine acelei binefăcătoare puteri care ne vine de la ei, astfel încât și mai mult să primim.

3. Dacă pomenirea fiecăruia dintre sfinți, despre care am vorbit, prin imne și prin cântări de laudă se săvârșește de către noi, cu cât mai mult se cuvine a cinsti pomenirea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, cununa cununilor soborului apostolicesc. Cei de o seamă părinți și îndreptători ai tuturor, ei sunt între toți câți sunt numiți cu numele lui Hristos, apostoli, mucenici, cuvioși, preoți slujitori, ierarhi, păstori și învățători, păstoriți și învățați fiind ca niște arhipăstori sau ca arhitecți ai cinstirii de Dumnezeu și virtuții, comune tuturor acestora, și ca niște luminători ai lumii, fiind și răspândind cuvântul vieții; atât

de tare l-a luminat pe ei prin evlavie și prin virtute, precum soarele între celelalte astre sau ca cerurile cerurilor, mărturisind slava Dumnezeului celui Preaînalt. Cât de tare covârșesc cerurile, măreția și frumusețea astrelor și grabnica lor mișcare, rânduiala și puterea amândurora, tot atâta cât și acești deopotrivă Apostoli au arătat pe cele mai presus de simțuri, [ridicându-se] la cele mai presus de ceruri și mai presus de lume, și luminează cu lumina, cea din care nu este mutare sau umbră de schimbare; și nu numai că au ieșit din întuneric la această preaminunată lumină, ci și făcându-se părtași acestei împărțiri și izvodiri a desăvârșitei lumini, astfel încât fiecare dintre ei la cea de-a doua venire în slavă și arătare a luminii celei începătoare și Dumnezeu-Omul Cuvântul, să strălucească și ei precum soarele.

4. Astfel de luminători adunându-se unul cu altul astăzi și împreună cu noi uniți, fac să strălucească Biserica; căci, adunarea lor nu umbrește unul pe altul, ci împreună lucrează o sporire a luminii; căci nu unul, umblând sus, a fost așezat la înălțime, nici celălalt nu a coborât pentru ca, venind jos, să nu-l umbrească pe celălalt; nici unul umblând ziua, iar celălalt noaptea, astfel încât stând unul împotriva celuilalt, să cadă în umbră; nici unul trimițând, iar altul luând înapoi lumina, așa încât aici să sufere schimbare, iar dincolo, întru alt chip să dobândească luminarea, după vreo măsură a împărțirii, ci Hristos, izvorul cel neseecat al luminii celei veșnice făcându-le amândurora parte egală, egală mărire și slavă și strălucire le-a zidit. De aceea întâlnirea acestor doi luminători este comuniune aducând o îndoită luminare în sufletele credincioșilor. Însă cel întâi apostat care l-a despărțit pe cel dintâi om de Dumnezeu,

când L-a văzut pe Cel care a zidit pe Adam, părintele neamului omenesc, mai târziu, L-a văzut pe El zidind pe Petru, părinte credincioșilor celor cu adevărat de Dumnezeu cinstitori și nu numai văzându-l pe el ci și auzindu-l pe Cel care a zis către dânsul: „Tu ești Petru, și aceasta este piatra pe care îmi voi zidi Biserica Mea”; și aceasta a aflat-o începătorul răutății celei nimicitoare, cel ce prin răutatea lui s-a făcut pe sine sieși pricină de cădere și începătorului neamului omenesc, Adam, a uneltit și împotriva lui Petru, începătorul neamului celor de Dumnezeu bine cinstitori.

5. Știind deci că Petru era înzestrat cu conștiință și aprins de dragostea cea către Hristos, nu a îndrăznit atacul fățlș, ci lăaturalnic, din partea cea de-a dreapta, înșelându-l cu mult vicleșug, L-a ispitit să facă mai mult decât era necesar: și în timpul patimilor celor mântuitoare, când Domnul a zis către ucenici „Îr această noapte toți vă veți sminti întru Mine” (*Mat. 26:31*), Petru a tăgăduit, necrezând. Însă nu numa atât, ci s-a pus pe sine mai presus decât toți ceilalți, zicând că dacă toți se vor sminti, însă nu și el; urma-rea a fost că s-a lepădat mai mult decât toți, doborât de propria cutezanță, astfel încât mai mult decât toți ceilalți a fost smerit, pentru ca, la vreme, să fie arătat mai strălucitor, nu precum Adam, ispitit, biruit și dus la moarte, ci ispitit, înjosit puțin dar biruind pe ispititor. Cum? Prin defăimarea de sine și prin puternica întristare și pocăință, prin doctoria cea tare pentru milostivirea Domnului, prin lacrimi, fiindcă „inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi” (*Ps., 50:12*) și întristarea cea după Dumnezeu aduce în suflet o stăruitoare pocăință, lucrând pentru mântuire, plinind cuvântul Evangheliei, „cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera”.

6. Dacă ar cerceta cineva ar vedea că nu numai lepădarea este tămăduită prin plânsul cel cu părere de rău, ci însăși patima pentru care mai mult decât orice altceva propriul suflet este tras în jos și lepădat precum se poate cu ușurință prevedea. Și aceasta vrând să o arate tuturor Domnul, după patimile Lui cele după trup pentru noi și după ridicarea cea de a treia zi din morți, ne-a folosit prin cele citite astăzi în Cuvântul Evangheliei despre Petru, zicând către acesta: „Simone, fiul lui Iona, mă iubești tu mai mult decât aceștia „adică, decât ucenicii Mei? A întrebat aceasta la vremea când Petru se schimbase la o mai mare smerenie. Căci cel care neîntrebat fiind la început, punându-se pe sine mai presus decât ceilalți și zicând că dacă toți ceilalți [se vor lepăda], eu nu, acum fiind întrebat dacă Îl iubea pe El mai mult decât aceia toți, a răspuns simplu că Îl iubea, lăsând la o parte pe „mai mult”: „Da, Doamne, tu știi că te iubesc”.

7. Ce a făcut atunci, Domnul? Fiindcă a arătat aceasta, fiindcă a avut grijă nici din dragostea Lui să nu cadă, dar și smerenia a o păzi s-a grijit, mai cu osârdie a împlinit, făgăduința făcută către acesta, zicând către dânsul: „paște mieluseii mei”. Iar atunci când a numit casă adunarea credincioșilor, a făgăduit să pună această temelie: „tu ești, zice, Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea” (*Matei 16:18*). Și când era vorba despre pescuit, l-a numit pe acesta pescar de oameni „de acum vei fi pescar de oameni”, iar când a fost vorba despre oi, l-a rânduit păstor, zicându-i: „Paște mieluseii Mei, paște oile Mele”. Este cu puțință, fraților, într-atât ne dorește Domnul mântuirea, într-o așa de mare măsură, încât chiar de la cei ce-L iubesc pe El nu cere nimic altceva decât să

ne îndrepte pe noi la păşunea şi la staulul mântuirii.

8. Să tânjim aşadar şi noi după mântuirea noastră, şi prin cuvânt şi prin faptă să ascultăm de cei care ne îndreaptă către aceasta. E de ajuns doar ca fiecare dintre noi să voiască să țină cele care duc la mântuire, iar călăuza a fost rânduită, pregătită fiind de Mântuitorul tuturor şi dătătorul mântuirii, ca fiind cel mai bine pregătit prin cea mai mare iubire de oameni, ca unul care nu s-a chemat singur pe sine, ci mai curând a fost chemat la slujire. De trei ori a întrebat, pentru ca şi răspunzând de trei ori să mărturisescă cu mărturisire curată şi prin întreita mărturisire desăvârşit să vindece întreita lepădare. Şi de trei ori l-a pus pe el păstor al propriei Lui turme de miei şi de oi, aşezându-l pe Petru în fruntea celor trei stări ale celor mântuiţi: slujirea, lucrarea şi fiimea; sau fecioria, chibzuita văduvie şi căsătoria cea cinstită. Însă Petru întrebat iarăşi şi iarăşi dacă Îl iubeşte pe Hristos, s-a întristat socotind că îl întreabă de atâtea ori fiindcă gândea că nu este crezut. Dar cunoscându-L pe cel pe care Îl iubea şi ştiind bine că cel care întreba cunoştea aceasta, mai mult chiar decât el însuşi şi în adâncime, nu numai că a mărturisit că Îl iubea, ci a propovăduit şi faptul că cel iubit de el este Dumnezeu cel mai presus de toată făptura, zicând „Tu, Doamne, care ştii toate, tu ştii că te iubesc”: Căci pe toate le cunoaşte numai unul Dumnezeu peste toate.

9. Însă Domnul, după ce Petru a făcut această mărturisire din toată inima lui şi din tot cugetul, nu numai că l-a hirotonit păstor şi arhipăstor al întregii Biserici a lui, ci i-a făgăduit că atâtea de mare putere îi va da încât şi până la moarte, şi încă moarte pe cruce, va răbda pentru El, pe cel care, mai înainte de

întărirea aceasta, nu a răbdat nici măcar interogatoriului unei copile și unor vorbe. Adevărat, adevărat zic ție, a grăit Domnul către El, când erai mai tânăr la suflet și la trup te încingeai pe tine, adică te foloseai de puterea ta și mergeai unde voiai, umblând adică de la sine, trăind precum alegeai tu și precum îți era firea, însă când vei îmbătrâni, ajungând la plinirea vârstei trupești și duhovnicești, vei întinde mâinile tale, prin acest cuvânt se referea la sfârșitul prin cruce, că nu de voie va fi mărturia lui Petru. Așadar vei întinde mâinile tale și altul te va duce, adică vei fi întărit și purtat acolo unde nu voiești, lucru omenesc, fiindcă firea nu voiește de la sine să se nimicească prin moarte: căci prin acestea se arată, pe de o parte, dorința firii noastre de a trăi și, pe de altă parte, mucenicia cea mai presus de fire a Sfântului Petru, căci acelea pe care le vei suferi pentru Mine, zice, și mărturisirea numelui Meu, întărit fiind de Mine, acelea deci nefiind ale firii, sunt mai presus de fire a le și voi.

10. Dar atât în ceea ce-l privește pe Petru, fiindcă este cunoscut de puțini. Însă despre Pavel, ce limbă, sau mai degrabă care și cât de multă grăire ar trebui ca să înfățișeze cu amănunțime răbdarea aceluia până la moarte? Cel care în fiecare zi obișnuia să moară, sau mai degrabă petrecea ca un mort, el însuși nemaitrăind deloc, precum singur mărturisește, ci avându-L trăitor în el însuși pe Hristos Cel viu (*Gal.*, 2, 20). Pentru dragostea lui Hristos a socotit necesare nu numai toate necazurile prezente, ci și pe cele ce urmau să vină le-a prevăzut, chibzuind pentru aceasta: „Căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața nici cele prezente, nici cele viitoare, nici cele din înălțime nici cele din adânc, nici puterile nu ne vor

despărțI pe noi de dragostea lui Dumnezeu cea întru Iisus Hristos" (*Rom.*, 8:38). Așadar avea atâta osândie pentru Dumnezeu încât să ne împărtășească și pe noi cu râvna cea către Dumnezeu. Și căruia dintre toți, afară numai de Petru, s-au predat unele ca acestea? Și câtă smerenie, când îl auzim pe el însuși zicând despre sine însuși: „Eu sunt cel mai mic dintre Apostoli, și nu sunt vrednic să fiu numit Apostol" (*I Cor.*, 15:9).

11. Așadar ce oare? Nu este oare el însuși asemenea lui Petru în ceea ce privește râvna, smerenia, dragostea? Dar nu a dobândit și aceleași cununi de la El, care a rânduit parte dreaptă amândurora și egală socotință în ceea ce privește jugul de purtat, măsura și povara? Și în ce chip le-a făcut parte egală? Fiindcă I-a și spus lui Petru: „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea", iar despre Pavel, ce zice către Anania: „Căci acesta îmi este Mie vas ales, care va purta numele Meu în fața neamurilor și a regilor" Care nume? Cel cu care suntem numiți toți dintre noi, Biserica lui Hristos, pe care ca o temelie o susține Sfântul Petru. Vedeți Biserica lui Petru și Pavel, de aceeași cinste și strălucire, și cum Biserica lui Hristos se ridică [pe umerii] amândurora? Pentru aceasta și Biserica astăzi împarte una și aceeași cinste, prăznindu-i cu egală cinste. Iar noi cercetându-le sfârșitul fiecăruia dintre aceștia doi să ne aducem aminte în toarcerea lor, și chiar dacă nu am lua în considerare și în lucrare celelalte fapte ale lor, ar fi de ajuns pentru noi a lua aminte la îndreptarea lor prin smerenie și pocăință. Căci celelalte fapte, care sunt mari și înalte se cuvine să fie urmate de către cei mari cu fapta și care să fie în virtute a urma acelor fapte mari ale lor, fiindcă asemenea fapte nu este tuturor cu puțință a le urma. Însă pentru noi este cu mult mai potrivit, câtă

vreme în fiecare zi, fiecare din noi cădem și nu ne rămâne nouă nici o altă faptă, decât singură nădejdea mântuirii prin nimic altceva, decât numai dacă ne confundăm în neîncetată și smerită pocăință.

12. Iar pocăința se naște în suflet din recunoașterea propriilor căderi care este început mare pentru îmblânzirea lui Dumnezeu. Căci spune psalmistul profet către Dumnezeu „căci fărădelegea mea eu o cunosc” (*Ps.*, 50:1-2) și prin recunoașterea păcatelor vine mila și prin mărturisirea lor precum din defăimarea de sine vine desăvârșita iertare zis-am: „mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului și El îmi va ierta nelegiuirea păcatului meu” (*Ps.*, 31:6), căci prin recunoașterea păcatelor proprii vine cunoașterea de sine, prin care vine și întristarea pentru păcătuire pe care a mărturisit-o și Pavel lui Dumnezeu. Iar după întristarea cea după Dumnezeu, urmează în chip firesc mărturisirea către Dumnezeu cu o inimă înfrântă și smerită, și apoi rugăciunea și, ca într-un lanț, lepădarea de rele: și aceasta este pocăința.

13. Căci și Manase tot prin aceasta a fost izbăvit de pedeapsa pentru păcate după ce a căzut în mulțimea și mărimea și adâncul fărădelegilor pentru care a fost înlănțuit în obezi pentru o perioadă de mai mulți ani. Iar cât privește pe David nu numai că i-a șters Domnul fărădelegea, dar nu i-a luat nici darul profeției. De aceasta și Petru folosindu-se nu numai că s-a ridicat din cădere și a dobândit iertare, dar a fost rânduit și în fruntea Bisericii lui Hristos. Tot întru pocăință îl vei găsi și pe Pavel cel prigonitor, iar după întoarcere și lepădarea de păcat, [îl vei afla] întru asemănarea, mai presus decât toți ceilalți, cu Dumnezeu: căci pocăința dacă este adevărată și dacă pornește cu adevărat din inimă, îl convinge pe

cel care a dobândit-o ca nicidecum să nu mai consimtă păcatelor, nicidecum să nu se mai alăture faptelor celor stricăcioase, nicidecum să nu dea pricină patimilor, ci să le disprețuiască și pe cele prezente, să stea împotriva celor viitoare, să lupte împotriva patimilor să pună în loc virtuțile, să fie înfrânat întru toate, să vegheze cu trezvie în rugăciuni către Dumnezeu să lepede de la sine câștigul nedrept, să fie milostiv cu cei căzuți, să fie binevoitor cu cei care îi cer cu rugăminți, sprijin și ajutor să le fie celor nevoiași, cât ce poate, prin cuvinte, fapte și milostenii să se întoarcă din suflet pregătit pentru toate, astfel încât pentru iubirea de oameni să-L dobândească pe Iubitorul de oameni și astfel prin iubirea de aproapele, să o primească pe cea de la Dumnezeu, să-și atragă pentru sine dumnezeiasca bunăvoință să-și agonisească mila cea veșnică, și celor de-a pururea dumnezeiască binecuvântare și har.

14. Pe care fie ca și noi toți să le dobândim cu harul Unuia născut Fiului lui Dumnezeu, căruia se cuvine slava, stăpânirea, cinstea și închinăciunea împreună cu cel fără de început al Lui Părinte și cu preasfântul și bunul și de viață făcătorul Lui Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Despre vindecarea
slăbănogului din Capernaum
Despre întristarea după Dumnezeu

1. Este de reținut că în multe privințe cuvântul Evangheliei este asemenea unui fagure de miere. Faptul că graiul cel cugetător al marelui sufletelor, cum în chip preaminuat este numit de fiii oamenilor, cum scrie în *Cântarea Cântărilor*, este dulce și întreagă dorire pentru nuntirea Lui cu sufletul, însuși autorul *Cântării* o grăiește prin duhul înțelepciunii și al nestricăciunii: "Ale tale buze miere izvorăsc, miere curge, lapte curge, de sub limba ta;" (*Cântarea Cântărilor*, 4:11).

Asemenea și sfinții Evangheliști toți, chibzuit spun că se aseamănă cuvântul cu un fagure de miere pe care îl cuprinde litera, în timp ce prin miere și lapte se înțelege, pe de o parte, cugetul ascuns al Scripturii-[mierea], pe de altă parte, tâlcul arătat limpede, mai moral - [laptele], fiecare fiind destinat nu numai celor desăvârșiți, ci este, de asemeni, și pentru cei nedesăvârșiți, precum laptele cel duhovnicesc.

Căci zice că buzele miresei celei duhovnicești picură, iar nu că izvorăsc îmbielșugat văzând adâncul necuprins al înțelepciunii marelui aceluia și puterii Lui și mulțimea celor care au aflat grai de la o astfel de înțelepciune și putere: „căci cele pe care Iisus le-a făcut, care dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris. Amin." (*Ioan*, 21:25).

2. Pentru noi însă este adânc și mare necuprinsă până și această picurare, fiindcă, deși am discutat deja despre minunea cu privire la slăbănog, atunci când Sfântul Marcu binevestea în Biserică, am tâlcuit pentru dragostea voastră și prin harul aceluia am hrănit sufletele voastre, iar acum vom tâlcui aceeași pericopă după sfântul Evanghelist Matei. Și multă îmbelșugare de hrană duhovnicească vom afla în acesta, sau mai curând o fărâma din bogăția care zace învăluită și pe care o vom descoperi azi; iar fărâma aceasta ajunge tuturor și vom afla și că îl satură pe toți precum pâinile acelea cu care Domnul a hrănit în pustie miile de oameni și pe care le-a înmulțit prin împărțire. Căci atunci ni s-a dat nouă spre hrană mai întâi miere din fagure, după tâlcul cel mai adânc și mai moral, când am lămurit deslușit pilda evanghelică: iar acum îndemnați de însăși mierea care este Cuvântul Domnului, cât ni se va da timp, pentru aceasta vom primi cele spuse drept hrana noastră duhovnicească de astăzi.

3. "În vremea aceea, intrând Iisus în corabie a trecut și a ajuns în cetatea sa și iată l-au adus un slăbănog zăcând pe pat" (*Matei, 9:1*). Acolo așadar mai întâi ni se arată că slăbănogul acesta nu este același cu cel din Ierusalim, după sfântul Ioan, care a primit vindecare și totodată faptul că cetatea Kapernaum este numită cetatea lui Iisus, și pentru ce numai această cetate mai presus decât toate celelalte este numită a Lui. Însă de vom gusta din mierea cea lăuntrică [a textului] ca niște oaspeți duhovnicești, de vom lua pericopa Evangheliei în sens anagogic, drept pildă pentru virtute, vom vedea că cetatea lui Iisus în care a intrat este lumea aceasta: căci a venit către ale sale, după spusa evanghelistului. Iar slăbănogul vom

spune că este sufletul fiecăruia care atunci când se întoarce în chip rațional, este purtat către Domnul de patru oameni care închipuie, defăimarea de sine, mărturisirea păcatelor, făgăduința de a se lepăda de rele, și rugăciunile către Dumnezeu.

4. Prin urmare, auzindu-l pe Sfântul Evanghelist Matei zicând că „intrând în corabie, Iisus a trecut și a ajuns în cetatea sa, iarăși avem de contemplat sensul anagoric al pildei într-un cuget cu cele mai dinainte, deși diferit de cele arătate mai înainte, și anume că Mântuitorul nostru al tuturor, îmbrăcând firea noastră a trecut dincolo de noi pe marea vieții acesteia către propria Lui cetate, la sălașul și la petrecerea cea mai presus de ceruri, mai presus de toată începătoria și puterea și domnia și decât tot numele ce se numește nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor” (Ef. 1:20-21). Căci numai acela cu adevărat poate fi propriul lui sălaș, care este apropiat numai Lui, și aceasta a spus-o limpede psalmistul : „Cerul cerului este al Domnului” fiindcă cerul este și locul care este cu adevărat casa proprie a lui Dumnezeu. Fiindcă nu a lepădat Domnul firea noastră când a ajuns în acest lăcaș care este al Lui, pentru aceasta și Evanghelistul nostru, zicând că intrând în corabie, Iisus a trecut, dar nu a adăugat că ar fi și coborât din corabie, ci întru acest chip, a venit în cetatea sa, intrând în corabie, a trecut și a ajuns în cetatea sa împreună cu corabia, adică spun, cu trupul cel luat de la noi, dar rămânând la cele mai presus de ceruri.

5. Iar când a ajuns la cetatea cea de sus și a intrat în Sfânta Sfintelor și a șezut de-a dreapta Tatălui cu firea noastră, ca să spun după sfântul Apostol, a găsit mântuirea veșnică pentru noi. Și atunci chiar pe cei dintre neamuri care au primit propovăduirea

adevărului și care s-au spăimântat și s-au tulburat în cugetul lor din pricina celor auzite, dar care încă zăceau ca într-un pat al plăcerilor, rămânând neputincioși și slăbănogiți în a lua prin El vindecare și de bolile cele sufletești, până și acestora le-a grăit iertarea păcatelor proprii, și deși aveau și trupul nemișcat către fapta cea bună, Apostolii l-au smuls, adică l-au ales și l-au despărțit de cei care nu au primit defel propovăduirea pocăinței și a dreptei cinstiri a lui Dumnezeu și l-au adus lui Hristos și mai mult decât oricare dintre Apostoli, aceștia patru sunt: cei patru evangheliști care au scris împreună.

6. Însă Domnul văzând, zice credința lor, adică a celor care-l aduceau înaintea Lui, prin desăvârșita lor credință (căci aceștia sunt ei înșiși învățătorii și mijlocitorii noștri către Dumnezeu) și celor nedesăvârșiți le dăruiește harul de fii, grăind astfel către fiecare dintre cei aduși în fața Lui: „Îndrăznește, fiule, iertate îți sunt ție păcatele” Leapădă, zice, teama cea pentru păcate, căci îți sunt iertate, lasă și frica celor îngroziți, fiindcă vei dobândi făgăduința, devenind fiu al Meu și moștenitor al Meu. Aceasta însă se săvârșește cu adevărat prin dumnezeiescul Botez, prin care întru Duhul ne naștem de sus din nou întru fiime, luând iertarea păcatelor de mai nainte și după făgăduință, devenim moștenitori și împreună cu Hristos moștenitori ai lui Dumnezeu.

7. Însă cărturarii și Fariseii, elini și iudei laolaltă nu au dat crezare puterii și harului dumnezeiescului Botez în care noi am crezut, zicând: cine poate ierta păcatele? Dar noi care cei dintâi am fost dezlegați cu trupul și cu sufletul de plăceri și de patimi și rămânând neclintiți în bine auzim fiecare: „ridică-te și ia-ți patul tău și mergi la casa ta!” ca și slăbănogul acela,

căci întărindu-ne cu puterea și cu harul dumnezeiescului Botez care este în noi, ne facem viguroși și sprinteni pentru lucrarea virtuții, și supunând nouă puterile cele sufletești și trupești și toate materiile din lucruri câte zac în acestea de care mai întâi am fost stăpâniți, ca să petrecem așa cum este bineplăcut lui Dumnezeu pentru noi și să ne mutăm, după puterea noastră în casa noastră cea adevărată care este veșnică și cerească numai. Astfel, în chip bineplăcut lui Dumnezeu, și despărțindu-ne de ale noastre, să ne minunăm de cele văzute, slăvind-L pe Dumnezeu care dă putere și tărie celor care cred în El, și trăind pe pământ ca și cum am fi în ceruri. Dar harul și puterea botezului rămâne în noi prin prezența iubirii de oameni iar dacă după botez iarăși păcătuim, sănăta-tea și curăția sufletului nu rămân.

8. Pentru aceasta, avem nevoie în schimb, cei care păcătuim de întristarea cea pentru păcatele săvârșite mai înainte și de suspin și de pocăința pentru căderea de dinainte, pentru ca iarăși să auzim fiecare în chip tainic, precum slăbănogul acela „îndrăznește fiule,” și dobândind milă să schimbăm în bucurie întristarea: căci adevărata întristare aceasta este, miera cea duhovnicească pe care noi o scoatem din cremene după ceea ce este grăit în chip de simboale: „I-a dat să scoată miere din piatră” (*Deut. 32:13*), iar „piatra este Hristos” precum spune sfântul Pavel. Dar nu vă mirați de aceasta că zice miere pentru întristare. Căci tot aceasta este cea despre care sfântul Pavel spune că „întristarea cea după Dumnezeu lucrează statornică pocăință pentru mântuire” (*I Cor. 10:4*). Așa cum miera i se pare acra celui rănit la limbă, iar dacă primește tămăduire poate iarăși să simtă dulceața mierii, la fel și frica de Dumnezeu prin propovăduirea

Evangeliei care se revarsă în conștiințele sufletelor, face să se nască întristarea, când încă se mai cunosc rănilile păcatelor, iar când acestea sunt lepădate desăvârșit prin puterea pocăinței, primesc în schimb bucuria cea duhovnicească, după cum spune Mântuitorul: „și întristarea voastră se va întoarce în bucurie” (*Ioan, 16:20*) Care întristare? Cea cu care erau întristați ucenicii Domnului din pricina răstignirii Domnului și Învățătorului lor, cea cu care s-a întristat și Petru din pricina lepădării lui, cea cu care se întristează orice dreptcredincios care se pocăiește pentru păcatele sale proprii, pentru căderile din virtute, din pricina ușurătății firii în care și noi de multe ori ne aflăm căzuți, dar să nu găsim pricină pentru acestea pe nimeni altcineva afară de noi înșine, căci nici lui Adam, după ce a lepădat porunca Domnului, nu l-a folosit învinuirea Evei, nici iarăși acesteia nu i-a fost de vreun folos învinuirea șarpelui începătorul răutății. Căci fiind noi zidiți de Dumnezeu cu voie liberă și primind putere stăpânitoare asupra patimilor înlăuntrul puterii conducătoare a sufletului, nu avem în chip desăvârșit puterea stăpânitoare și constrângătoare.

9. Așadar aceasta este întristarea cea după Dumnezeu și mântuitoare cea care ne învinuiește pe noi înșine și pe nimeni altcineva pentru cele pe care le săvârșim noi înșine în chip rătăcit, și să ne întristăm pentru acestea și prin mărturisirea păcatelor noastre la preot și prin suspinările cele întristate să înduplecăm mila lui Dumnezeu. Fiindcă prin aceeași învinuire de sine și suspinare, Lameh cel din vechime mărturisindu-și păcatul și socotindu-se pe sine însuși mai presus de Cain vrednic de pedeapsă („Dacă pentru Cain va fi răzbunarea de șapte ori

pentru Lameh de șaptezeci de ori câte șapte." *Gen. 4:24*) plângându-se pe sine astfel, pentru că trebuia să dea socoteală, a scăpat prin suspinarea cea chinuitoare a scăpat de pedeapsa lui Dumnezeu, după cum și profetul a spus mai târziu: „mărturisește-ți mai întâi păcatul tău ca să te îndrepti" (*Is. 43:26/LXX*) ceea ce și Apostolul: „dacă ne judecăm pe noi înșine nu vom fi judecați" (*1 Cor. 11:31*).

10. Așadar este scris că cel dintâi, Lameh a scăpat de judecata cea de sus prin pocăință și prin întristarea cea pentru păcate. După el, Ninivitenii, cetăți întregi și mulțime ce nu se poate număra. Aceștia nu numai că păcătuiseră, ci îl lepădară și pe Dumnezeu arătându-se vrednici de pedeapsa Domnului, au avut îndrăzneală și au covârșit pedeapsa lui Dumnezeu prin pocăință și prin înfrânarea cea plină de întristare „Căci l-au ascultat pe Iona și au crezut strigării de sus a dumnezeieștii lepădări" încă trei zile și Ninive se va nimici" (*Iona, 3:4*), deci auzind și crezând nu s-au aruncat pe ei înșiși în groapa rea a deznădejdiei nici nu și-au împietrit inimile lor; ci și-au spus în sinea lor și astfel au grăit unii către alții: „cine știe poate că dacă ne întoarcem la Domnul, El se va milostivi și nu ne va pierde", și s-a întors fiecare din calea fărădelegii și a nedreptăților săvârșite de mâinile lor, și au hotărât post și s-au îmbrăcat cu sac de la mic la mare, astfel încât însuși regele lor împreună cu dâșii în sac și cenușă s-a culcat pocăindu-se, încât nici pruncii nu mai erau alăptați, mamele, pe cât se pare din prețina plânsului puternic, și bătându-și pieptul, au uitat de copii precum a spus psalmistul: „căci am uitat să-mi mănânc pâinea mea de glasul suspinului meu" (*Psalms 101:5*), și turmele nu se mai scoteau la păscut și pe acestea păstorii și ciobanii le țineau închise în

staule și în stâni astfel, ca să le forțeze spre postire. Și astfel corul mântuitor al plânsului celui izbăvitor l-a împăcat cu Dumnezeu, și au strămutat lepădarea lor de către Dumnezeu și mânia de sus au schimbat-o și au întors-o în dumnezeiască bunăvoință.

11. Așadar și cu noi după o viață petrecută în în-tregime în păcate, fraților, trebuie ca pe noi pe toți să ne cuprindă întristarea aceasta mântuitoare și viața în pocăință, iar dacă nu facem aceasta, precum poruncește Domnul, Ninivitenii ne vor judeca pe noi la Înviere fiindcă ei s-au întors la propovăduirea lui Iona, iar noi nu ne pocăim la propovăduirea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, același cu Dumnezeul lui Iona: fiindcă Iona nu le-a propovăduit pocăința, ci precum am arătat mai înainte, le-a proorocit pedeapsa și ridicarea vieții, nimicirea și moartea și desăvârșita distrugere: Hristos însă a venit ca să avem viață și mai multă să avem, dumnezeiasca înfiere și Împărăția cea cerească. Dar Iona propovăduind distrugerea nu a spus nimic și despre pocăință, nici despre Împărăția cerurilor nu a grăit nimic. Iar Hristos, propovăduind pocăința, a binevestit și Împărăția cerurilor dar încă, aceeași și nestrămutată a rămas proorocia nimicirii: fiindcă, precum zice că erau ca pe vremea lui Noe defrânați și petrecând în multe desfătări fără de grijă și fără de veste a venit potopul și i-a luat pe toți: la fel va fi și la sfârșitul veacului acestuia. Căci trece frumusețea lumii acesteia.

12. Și Iona a vestit deci Ninivitenilor nimicirea, referindu-se numai la cele de aici și pentru timpul de atunci însă despre înfricoșătoarea și nepărtinitoarea judecată, despre focul cel nestins, sau viermele neadormit, nici de întunericul cel mai dinafară, nici

despre cea vrednică de milă scrâșnire a dinților nici despre plângerea cea fără de mângâiere: Dar Domnul mai dinainte a grăit despre acestea și le-a descoperit celor care petrec aici fără de durere, rezervându-le însă pe acestea pentru sfârșitul lumii și nu că timpul acesta nu va fi în trei zile precum a prezis Iona, ci peste multă vreme, și aceasta din milostivirea lui Dumnezeu. Căci mărinimia lui Dumnezeu te cheamă pe tine la pocăință, tu vezi, ca nu cumva pentru împietrirea ta și pentru lipsa suferinței, pentru neînfrânare sau nepocăință să nu îți agonisești mânia în ziua dreptei judecăți și arătări a Domnului când va da Domnul fiecăruia după faptele lui, pe de o parte celor care cu răbdare au lucrat faptele pocăinței cu o inimă înfrântă și care au căutat iertarea păcatelor lor, pace și bucurie și viață veșnică și negrăita Împărăție, iar celor care zac fără de durere și în nepocăință, strâmtorare mare le va fi și întristare și neîndurată osândă fără de sfârșit.

13. Dar după Niniviteni al doilea monument al întristării celei după Dumnezeu l-a arătat David, monument trăitor și grăitor despre lucrările înfrânării mântuitoare celei pline de întristare după Dumnezeu. Căci acesta a așternut în scris păcatul pe care îl făcuse dar și plânsul și pocăința pe care le-a arătat către Dumnezeu și toate câte dobândesc mila cea de la Dumnezeu: „zis-am: Mărturisii-voi fărădelegea mea Domnului și tu vei ierta nelegiuirea păcatului meu” (*Psalmi*, 31:6) și numind necinstirea de Dumnezeu rădăcina tuturor relelor, prin care patima se sălășluiește în suflet, nelegiuirea care duce la săvârșirea păcatului pe care biruindu-l împotriva tuturor, pentru care a postit și a plâns, nu numai că a căpătat iertare dar și vindecarea lăuntrică a dobândit.

14. Cum aşadar continuă, tânguindu-se, îl auzim pe acesta zicând: „Că am fost lovit toată ziua şi muştrat în fiecare dimineaţă ” (Ps. 72:14) şi toată ziua „ca şi cum aş fi jelit şi m-aş fi întristat, aşa m-am smerit” (Ps. 34:13), şi „spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele aşternutul meu voi uda” (Ps. 6:6) „că m-am făcut ca o bufniţă pe dărâmături ca o pasăre singuratică pe acoperiş, că cenuşă am mâncat în loc de pâine şi băutura mea cu plângere am amestecat-o” (Ps. 101:7,8,10), „Genunchii mei au slăbit de post şi trupul meu s-a istovit de lipsa untdelemnului” (Ps. 108:23), „smeritu-m-am şi m-a mântuit Domnul ” (Ps. 114:6) Căci către Dombul şi-a ridicat glasul său: Doamne nu cu mânia Ta să mă mustri pe mine, nici cu iuţimea Ta să mă cerţi” (Ps. 6:1) şi „miluieşte-mă Dumnezeule, şi ”că fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu înaintea mea este pururea” (Ps. 50:1), „Doamne auzi rugăciunea mea şi nu intra la judecată cu robul tău” (Ps. 142:1)

15. Apoi şi noi, fraţilor să ne închinăm şi să cădem cu faţa la pământ şi să plângem, precum însuşi David ne îndeamnă, zice, în faţa Domnului Celui Ce ne-a zidit pe noi şi chemându-ne şi pe noi la pocăinţă şi la întristarea aceea mântuitoare după Domnul şi la plânsul cel cu părere de rău şi la muştrare de cuget. Fiindcă cel ce pe acestea nu le are, nu este auzit de cel chemat în ajutor, nici nu este numărat împreună cu sfinţii cei chemaţi ai lui Dumnezeu, nici nu i se binevesteşte fericirea viitoare prin cuvântul Evangheliei şi este despărţit de binevestita dumnezeiască chemare: „fericiţi zice, cei ce plâng că aceia se vor mângâia”.

16. Dar oare este cineva în afară de păcat care să poată spune că nu are nevoie de plâns? Însă dacă

acest lucru este de necrezut și mai cu osebire rar și ca să nu spun cu neputință, chiar dacă omul ar avea patimile domolite, totuși plânsul acesta este vrednic de dorit, după cum și cuvântul acesta a arătat la început că acest plâns pricinuit de mântuire poate avea și o altă pricină: căci s-au întristat ucenicii când s-a luat de la ei Cel singur cu adevărat bun Mântuitorul și Învățătorul Hristos de vederea căruia și noi suntem lipsiți acum dar nu numai de El ci și de hrana cea cerească, întrucât ne-am lipsit de acestea dând frâu liber patimilor și ne-am îndepărtat de limanul cel nepătimitor, pentru sălașul acesta împătimit și plin de suferință căci suntem lipsiți de grăirea cu Dumnezeu față către față, de împreună slavoslovie cea cu îngerii Lui și de viața cea veșnică. Și cine oare văzând lipsirea de acestea toate nu ar plânge? Iar cel care nu vede aceasta, nu face parte dintre cei credincioși. Așadar, și noi prin de Dumnezeu însuflata învățătură, când ne vom vedea pe noi zăcând într-o așa de mare lipsă, ne vom plânge atunci pe noi înșine, fraților și vom fi spălați de întinăciunea păcatului prin plânsul cel după Dumnezeu, astfel încât să aflăm compătimirea Lui să intrăm în rai și să fim înzestrați cu viața și poimenirea veșnice.

17. Fie ca noi toți să o dobândim prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia I se cuvine toată cinstea, stăpânirea, slava și închinăciunea, împreună cu Tatăl celui fără de început și cu sfântul și bunul și de viață făcătorului Lui Duh acum și pururea și în vecii vecilor Amin.

Despre vindecarea celor doi orbi
Nu există credință cu adevărat
în afara faptelor de pocăință

1. Domnul nostru Iisus Hristos, în timpul vieții Lui pământești celei după trup pe care pentru noi de la noi l-a luat, trăind împreună cu cei de pe pământ, a vindecat mulți orbi atât după trup cât și după suflet. Mai mult decât atât, dacă cineva pune la socoteală și vindecarea orbirii celei după cuget, care este întoarcerea de la necredință la credință, de la necunoștință la cunoștința lui Dumnezeu, atunci nu fără de număr va vedea că sunt vindecările orbilor cele lucrate prin întruparea/inomenirea Domnului.

Căci numai la El sunt numărați Cel Care are fără de număr numărate și firele de păr de pe capetele noastre. Și chiar de vom avea în vedere și numai vindecările ochilor celor trupești, vom vedea că mulți au aflat vindecare de la Hristos unii numai prin cuvânt, iar alții doar prin atingere.

Sunt și care i-au căzut Lui la picioare și s-au apropiat de El iar alții prin ungerea cu scuipat și cu tină au luat vindecare.

Căci venind lângă marea Galileii, precum spune Matei, unde „mulțimi multe au venit la El având cu ei șchiopi, orbi, muți, ciungi și mulți alții” (Mat. 15:29) și pe toți cei care s-au aruncat la picioarele Lui i-a vindecat, încât se minunau mulțimile și îl slăveau pe El văzând pe muți vorbind, pe șchiopi umblând, pe ciungi sănătoși, și pe orbi văzând.

2. Dar și când călare pe asină a intrat în Ierusalim după profeție, în chip preaminunat proslăvit de copii ca Dumnezeu, pe cei care au venit la El acolo șchiopi și orbi i-a vindecat pe toți, precum și Matei mărturisește despre aceasta. Iar când a ajuns în Bethsaida, I S-a adus Lui un orb, precum spune și Marcu, și L-au chemat pe El ca să-l vindece. Domnul l-a scos afară din casă a uns cu scuipat ochii Lui și și-a pus mâinile peste el și l-a făcut să vadă, dar încă neclar: apoi iarăși punându-și mâinile peste el și acesta a căpătat vedere limpede. Și tot așa când s-a apropiat El de Ierihon, după cum spune Luca, a vindecat numai cu cuvântul pe orbul ce ședea lângă drum și cerșea, zicând către cel care cerea de la El vindecare: „vezi”. Și ieșind din Ierihon, precum spune și Marcu, ochii altui orb, Bartimeu al lui Timeu, a tămăduit, grăind către cel care cerea vindecare: „fie ție după credința ta”. Iar în Ierusalim văzându-l pe orbul cel din naștere, după cum spune Ioan, nici măcar fiindu-i cerut aceasta, ci cu de la sine aplecare pentru mulțimea bunătății Lui, a scuipat în țărână și făcând tină, a uns cu ea ochii orbului, a zis către acela mergi și te spală în colimvitra Siloamului. A mers deci acolo și s-a spălat și s-a întors văzând.

3. Însă și după ce a înviat pe copila care murise a arhiereului sinagogii, pe fiica lui Iair, precum am auzit astăzi din Sfânta Evanghelie a lui Matei, se țineau după El doi orbi care îl urmară strigând, miluiește-ne pe noi Fiul lui David. Iar El intrând împreună cu ei în casă, ungându-le ochii, și zicând către dâșii: „fie vouă după credința voastră”, i-a vindecat pe ei. În afară de aceștia știm că fără de număr este mulțimea celor nepomeniți, însă șase este în totul numărul celor amintiți [în Evanghelii]. Dar mai știm că nu numai

cei din Iudeea, dar nici cei de prin împrejurimile Iudeii care erau orbi, nu au fost lăsați fără de lumină. Pentru aceasta și Isaia, ca despre ipostasul lui Hristos mai dinainte a grăit, că se va trimite de la Tatăl și de la Duhul Lui „ca să propovăduiască celor fărădelege iertare și orbilor vedere” (Is. 61, 1/LXX). Dar de ce nu spune profetul că a fost trimis să dea orbilor vederea precum s-a și întâmplat, ci a zis că „a fost trimis să *propovăduiască orbilor vedere?*” Fiindcă Domnul nu a venit în primul rând ca să deschidă ochii trupești, ci pe cei ai sufletului, ochii duhovnicești care dobândesc vederea prin propovăduirea Evangheliei. Pe drept cuvânt, așadar, profeția spune că „Domnul a propovăduit orbilor vedere.”

4. Precum ne îndeamnă pe noi Domnul să căutăm mai întâi pe cele duhovnicești, „sânguiți-vă nu pentru hrana cea stricăcioasă, ci pentru hrana cea care rămâne în viața cea veșnică”, tot astfel ne-a propovăduit ca să lepădăm de la noi cele trupești și să căutăm pe cele folositoare sufletului. „Căutați împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte vi se vor adăuga vouă”. Astfel a făcut și în privința ochilor: plecând cerurile și pogorându-Se pe pământ din iubire de oameni astfel încât prin propovăduirea Evangheliei să ne deschidă ochii cei duhovnicești ai sufletului, și să ne dăruiască nouă vederea cea cugetătoare, a adăugat la aceasta și vindecarea ochilor celor nevăzători ai trupului. Pentru aceasta și există multă asemănare între cele două feluri de vederi, între cea trupească, spun, și cea după suflet, duhovnicească. Căci între orbii cei după trup sunt unii care și-au căpătat vederea de îndată, precum acela căruia Mântuitorul i-a grăit din cuvânt: „vezi” și de îndată a luat vindecare. Alții însă își dobândesc vindecarea puțin câte puțin,

precum, cel ce zice, înainte de a-și căpăta vederea pe de-a-ntregul, „că și văd pe oameni ca niște copaci care umblă” tot astfel sunt și dintre cei care primesc tămăduire ochilor celor cugetători prin credință, sunt unii care o află fără întârziere, precum s-a arătat mai sus, cu cel care într-o clipită, din vameș a fost arătat evanghelist, pe când alții, treptat, câte puțin, precum ucenicul acela dintre Farisei, Nicodim care-L vizita pe Domnul într-ascuns.

5. Și precum între orbii cei după trup unii au dobândit tămăduirea numai prin cuvânt, precum Bartimeu, iar alții prin lucrare, asemenea celor care în Bethsaida li s-a pus în ochi scuiat, fiindcă pe cât se pare, ochi aveau, însă și aveau uscați, supti de umezeala firească a ochilor, pe care au primit-o prin dumnezeiescul scuiat. Cât privește pe orbul din naștere, acela nu avea ochi deloc și pentru aceea a și fost nevoie de rezidirea lor din pământ, primindu-i prin tina, care închipuie firea [omenească], din dumnezeieștile degete. Așadar, precum între orbii cei după trup, erau unii care primeau vindecare numai prin cuvântul Lui, iar alții și prin faptă, la fel și cei care primeau vindecare ochilor celor după suflet care este întoarcerea de la necredință la credință, precum am spus, sunt unii care aveau nevoie de minuni ca să creadă, iar alții, precum și cei trimiși de Ioan ca să întrebe „Tu ești Cel Ce vine, sau să așteptăm pe altul?” (*Matei, 11:3*), unii ca aceștia numai prin cuvânt au dobândit tămăduirea și deschiderea ochilor celor cugetători, crezând numai din auzite, precum sutașul pe care Domnul l-a mărturisit ca întrecând în credință pe israeliți.

6. Aceia despre care ne binevestește nouă astăzi sfântul Evanghelist Matei, sunt dintre cei care au

primit vederea trupei: fiindcă se arată că fiind încredințați de vindecare, ei fiind orbi, au crezut desăvârșit, doar din auzite. „Plecând Iisus de acolo, zice, doi orbi se țineau după el, strigând și zicând: Miluiește-ne pe noi, Fiul lui David!” (Mat. 9:27). Cum oare s-ar fi ținut de El, cerând și încă cu strigăt, o așa de mare milă, vindecarea ochilor de orbire, dacă nu ar fi crezut? Însă se arată limpede credința orbilor și din cele ce urmează. Căci „plecând Iisus de acolo, doi orbi se țineau după El”: de unde *de acolo* și pentru ce a pus evanghelistul acest cuvânt aici, și nu numai aici, ci și puțin mai sus: Căci, zice „plecând Iisus de acolo, a văzut un om stând la vamă, numit Matei, ”care este același cu evanghelistul acesta pe care prin cuvânt l-a schimbat. Fiindcă mie mi se pare că evanghelistul a vorbit astfel ca de la început să arate subtil celor care ascultau că cele istorisite trebuie înțelese anagogic: dacă cineva ar cerceta cu atenție ar vedea întreaga iconomie stăpânească a întrupării Domnului, redată sinoptic, ar vedea cât de înțelept, în chip preînalt și preaminunat este propovăduită această pildă.

7. Căci Domnul își avea sălașul în Capernaum: căci se spune: „venind a locuit în Capernaum lângă mare” iar acest sălaș închipuie în întregime aici, sălașul cel ceresc prin aceasta întruchipând sălășluirea cea din ceruri. Din această pricină, Domnul în altă parte zice: „Iar tu, Capernaume, până la ceruri ai fost înălțat”. Precum așadar a ieșit din casa aceea, la fel, prin faptul de a fi luat trup, Domnul a coborât din ceruri, plecând de acolo, dacă vei înțelege prin aceasta, plecarea din cer, îl vei afla alegându-i pe apostoli, și izbăvindu-ne de necurăția firii noastre; dacă însă înțelegi că pleca din casa aceasta, din Capernaum, vei afla că cele spuse mai nainte prin tâlcuire, sunt adevărate

prin lucrare: Pe Matei din vameș făcându-l apostol și pe femeia cu scurgere de sânge vindecând-o pe când pleca. Însă și până la fiica lui Iair moartă venind și prin învierea ei arătând că El însuși este biruința cea de viață făcătoare asupra morții S-a întors iarăși acolo de unde a plecat.

8. Așadar plecând și întorcându-Se iarăși de unde a plecat a deschis ochii orbilor acelora doi care se țineau după El. Apoi, coborându-se până la moarte și prin propria înviere surpând stăpânirea morții, iarăși venind și plecând de acolo, a deschis, precum este scris, mintea ucenicilor Săi ca să priceapă Scripturile. (*Luca 24:31*) Iar aceia ieșind L-au propovăduit în tot ținutul acela, precum spune evanghelistul și despre, acum văzătorii aceia, care mai înainte erau orbi că „ieșind L-au vestit în tot ținutul acela.” Vedeți limpede acum scris apropiat în întregime divino-umană iconomie? Pentru aceasta și zice de două ori „plecând de acolo”, ca să ne gândim noi la ieșirea și revenirea Lui la cele înalte, și după chipul acestei ieșiri și intrări și preotul ieșind din dumnezeiescul altar până la scara de jos coborându-se, se întoarce iarăși acolo de unde a ieșit.

9. Plecând așadar, pe drum se țineau de Domnul orbii aceștia doi închipuind cele două popoare, unul al iudeilor și celălalt al neamurilor. Strigau zicând „miluiește-ne pre noi, fiul lui David,” arătând că El era cel mai dinainte vestit și așteptat. Iar Domnul plinind chipul propriei iconomii și încercând credința orbilor sau mai curând, vădind-o, i-a luat deoparte pe aceștia în tăcere până au intrat în casa din care la început au ieșit. Iar apoi a spus către ei: „credeți că pot eu face aceasta?” iar aceia i-au răspuns: „da, Doamne”. Nu fiindcă nu știa i-a întrebat, ci ca să

facă arătată celor ce nu știau credința orbilor. Pentru aceasta când le-a atins ochii lor le-a zis: „fie vouă după credința voastră!” s-au deschis ochii lor, mărturisind că aceia cu adevărat s-au încredințat că El este așa cum au crezut ei, Dumnezeu și om: căci ca om era fiul lui David, și cu propriile mâini s-a atins de ochii lor și întru cunoștință au mărturisit: ca un Dumnezeu și făcător al luminii a dăruit ochi celor dintru întuneric.

10. Fiindcă nu venise încă timpul ca El să se descopere tuturor, lăsând aceasta după pătimirea și învierea Sa din morți, le-a poruncit cu asprime ca să tacă despre cele întâmplate: „vedeți ca nimeni să nu știe”. Însă ei „de îndată ce au ieșit, zice L-au vestit în tot ținutul acela.” Pe cât se pare, dacă nu le-ar fi poruncit să tacă ar fi devenit propovăduitori ai lumii întregi, prin puterea Lui. Apoi deși li s-a dat poruncă, nu s-au abținut de a alerга în împrejurimi și nu au îndurat să nu-L propovăduiască. Astfel, au fost luminați nu numai în trupul lor ci și sufletele lor în chip desăvârșit au fost luminate.

11. Așadar și noi, fraților, să alergăm după El și să fim următori luminii, luminați la trup și la suflet. Să ne îndreptăm spre strălucirea Lui și în cinstita zi a Domnului să ne purtăm cucernic. Să-L slăvim pe El prin fapte bune și să-i pregătim pe cei care ne văd pe noi slăvindu-L. Să fugim de întunericul cel potrivnic care este păcatul și diavolul care cel dintâi a zămislit. Căci lumina aceea este soarele a toată dreptatea, înțelepciunea, pacea, mila, îndurarea, dragostea și simplu a toată virtutea, făcându-i părtași Sieși pe toți cei care i se închină. Iar întunericul cel dimpotrivă, fiind întunericul răutății, iar El îi vădește pe cei care se apropie de aceasta și se arată plini de tot răul și se

toată întinăciunea, pe desfrânații, pe cei ce țin min-te răul, pe răz bunători, nemilostivi, cei ce umblă în neorânduială și pe răpitori. Dar spune-mi cum voi deosebi pe cel credincios de necredincios? Pe cel luminat, de unul fără de lumină? Sau mai curând aceasta să-mi spui cum voi deosebi pe unul botezat în numele lui Hristos și așezat împreună cu Hristos, de cel nebotezat și împreună cu diavolul stând? Oare nu din cuvinte? oare nu din fapte? Oare nu după mo-dul de viață?

12. Dacă cineva se asemamănă într-unele din acestea. cu cei neluminați, zicând totuși că este botezat în numele lui Hristos, face parte, neînțelept fiind din ceata celor despre care Apostolul spune: „Pe Dumnezeu Îl mărturisesc că-L cunosc, dar prin faptele lor îl tăgăduiesc, fiind spurcați și fără de credință și străini de toată fapta cea bună”(Tit,1:16) și unde și vom rândui pe cei care întru acest chip se aseamănă lui Dumnezeu și unde pe cei care îl tăgă-duiesc? Pe primii, cu cei credincioși. Iar pe cei care cu fapta îl tăgăduiesc? Cu cei necredincioși. Iar cei care îl mărturisesc doar cu buzele? Cu adevărat sunt fățarnici și se aseamănă unei fiare neînțelese. Dar psalmistul a dezlegat dificultatea aceasta: „va plăti Domnul fiecăruia după faptele sale”. Însuși Domnul îl arată a fi nebun pe cel care aude cuvintele lui și nu le face. Sfântul Pavel însă, chemat din cer pentru a fi Apostol, zice: „Domnul va da celor care caută sla-va și cinstea și nestrăciunea prin stăruința în fapta bună cu răbdare, viață veșnică, dar mânie și furie, ne-caz și strâmtorare oricărui om care săvârșește răul” (Rom. 2:7). Și iarăși „Fiindcă nu cei ce aud legea sunt drepți la Dumnezeu, ci cei ce împlinesc Legea vor fi îndreptați” (Rom. 2:13). Apoi „și Tu care te lauzi cu

legea îl necinstești pe Dumnezeu prin călcarea Legii” (Rom. 2:23)

13. Deci, fraților așa precum însuși Pavel a grăit către Iudei că „tăierea împrejur este de folos dacă păzești legea, dacă însă ești călcător de lege, tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur.” (Rom. 2:25), nici către noi nu a grăit altminteri, căci credința folosește dacă cineva petrece întru cunoștință și se curăță pe sine prin mărturisire și pocăință și împăcarea pe care o săvârșește față de Dumnezeu, la dumnezeiescul Botez și dacă este râvnitor cu fapta, iar dacă în conștiința lui este necredincios și împăcarea a lăsat-o deoparte, credința acestuia se face necredință. Cum dar am crezut că cei care au primit Botezul sunt mântuiți? Mai cu seamă, fiindcă L-am auzit pe Domnul zicând, cel ce crede și se botează se va mântui, iar cel ce nu crede se osândește.” (Marcu, 16:16). Apoi așadar acela aceste două lucruri a spus care sunt adevărate prin sine, a crede și a se boteza și este dintre lucrurile peste puțină ca cel care nu vrea să se boteze să fie mântuit chiar dacă ar spune că are credință și tot cu neputință este ca cel ce nu crede să fie mântuit chiar dacă ar fi botezat. Însă ar putea zice că orice botezat este și credincios. Dar va auzi atunci de la Apostol „arată-mi credința ta din faptele tale.” Căci și Domnul împreună asociază credința cu dumnezeiescul Botez, legând ținerea poruncilor Lui de Botez. Mai întâi a zis ucenicilor Lui „duce-ți-vă în toată lumea, propovăduiți Evanghelia la toată zidirea” ca apoi să stabilească mai dinainte „cel ce crede și se botează se va mântui.”

14. Ce spune, deci, Evanghelia propovăduită de cei trimiși și pentru ce este de trebuință pentru a crede astfel încât fapta să se potrivească cu cele auzite?

Cel ce primește poruncile lui Hristos, le împlinește și le ține, Îl iubește, fiindcă prin răbdare și printr-o viață strâmtorată și aspră poate să dobândească mântuirea. Iar dacă dreptatea noastră nu va fi mai mare decât a cărturarilor și fariseilor, nu vom intra nicidecum în Împărăția lui Dumnezeu, acestea sunt cele pe care le-a rânduit lor spre propovăduirea Evangheliei.

15. Așadar, cel ce se străduiește să țină poruncile dumnezeieștile, acela este cel ce cu adevărat crede; iar cel ce nu se străduie să le facă și să le țină, nici nu socotește sieși de vreo pagubă din faptul că nu le ține, nici nu se întoarce prin pocăință către păzirea dumnezeieștilor porunci, nici nu va sta împreună cu cei botezați și de s-ar numi aceia că sunt botezați. „Căci pe acela îl va tăia de la Sine și partea lui cu cei necredincioși o va pune”.

Însă aceasta este încă o amenințare către noi, fiindcă Stăpânul nostru cel iubitor de oameni primește pocăința noastră, însă pe Iudei i-a despărțit încă de aici pentru înțeleptirea noastră și i-a arătat înstrăinați nu numai de înrudirea cu El, ci și de înrudirea cu Avraam, zicând către aceștia „voi sunteți de la tatăl vostru diavolul, și poftele aceluia voiți să le faceți” și iarăși: „dacă ați fi fii ai lui Avraam ați face faptele lui Avraam. Că aceștia erau din neamul lui Avraam, cine nu o știa?

Dacă înstrăinarea cea prin fapte și prin felul vieții i-a despărțit de nașterea cea după trup și pe fiii cei după sânge i-a despărțit de fiime, cum atunci pe noi care nici nu purtăm neamul cel după trup al lui Hristos neasemănarea cu el prin faptele și prin purtarea noastră, cum să nu ne înstrăineze de condiția noastră de fii ai lui Dumnezeu și cum să nu ne aducă șederea cu cel potrivit?

16. Însă și Domnul cel iubitor de oameni a socotit că aceasta este vrednică de a fi spusă, și noi îndrăznim să vi-o spunem, căci sunteți în asemenea pătimi, ca să nu săvârșim unele ca acestea, pentru a nu pătimi în urma lor, ca să nu ne facem răspunzători la dreapta judecată pentru cei pierduți la sfârșit, ci dimpotrivă să stăruim în roadele noastre de pocăință și să ne facem asemenea Fiului lui Dumnezeu care poate cu puterea Sa să ne preschimbe din nevrednici, vrednici, și să ne facă prin El fii ai Tatălui celui Preaînalt, moștenitori și împreună-moștenitori cu El, ai slavei și ai Împărăției Tatălui Său.

17. Pe care fie ca și noi să o dobândim, întru Domnul nostru Iisus Hristos căruia se cuvine slava împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia 31

La săvârșirea litaniei din prima zi a lunii august

1. „Dumnezeu nu a făcut moartea, nici nu se bucură de pieirea celor vii” (*Înțelepciunea lui Solomon, 1:13*). Iar dacă Dumnezeu nu a făcut moartea, și nici nu este El pricina relelor care sfârșesc cu moartea, de unde atunci atâtea neputințe și boli și toate celelalte neplăceri din care ni se trage și moartea? De unde vine moartea însăși? Moartea își are obârșia în neascultarea noastră cea de la început către Dumnezeu, de la călcarea poruncii date nouă de către El, de la păcatul cel strămoșesc săvârșit în rai. Astfel încât bolile și neputințele, greutatea ispitelor de tot felul, de la păcat este. Căci din pricina aceluia am fost îmbrăcați cu tunicile de piele care sunt însuși trupul acesta bolnăvicios, muritor și îndelung chinuit, și ne-am sălășluit în lumea aceasta trecătoare și pieritoare și am fost osândiți să trăim o viață nenorocită și cu multe patimi. Așadar boala este ca o potecă aspră și greu de urcat pe care păcatul a adus-o neamului oamenilor, iar ultimul popas pe calea aceasta și ultimă găzduire este moartea însăși.

2. Nu numai că Dumnezeu nu a făcut moartea, ci a încercat chiar să o împiedice să existe; dar fiindcă El l-a zidit pe om ca pe o ființă cu voie liberă nu se cuvenea ca El Însuși să-l oprească de la aceasta, ca nu cumva propria lui intervenție să ia de la om, anulând-o, voința liberă pe care ne-o dăruise nouă. Dar în marea Lui bunătate și înțelepciune a găsit cum să-l împiedice pe om de la moarte și cum, în același timp

să-i păzească voința liberă. Cum a făcut aceasta? Pe bună dreptate, când l-a zidit și i-a dat viață, a sădit totodată în el dorința, de a se înveșnici, și pentru ca mai dinainte să-l ferească, l-a adus la propria Lui voie de viață făcătoare, i-a dat poruncă și i-a grăit-o limpede că moarte este de va ajunge să lase de o parte porunca cea de viață făcătoare și moarte nu numai trupească, ci și a sufletului, zicând către protopărinții noștri acea frază, „în ziua în care veți mânca din pomul cunoștinței binelui și răului, cu moarte veți muri.” Vedeți, nu le-a zis aceasta în chip de poruncă, ci le-a spus simplu „în ziua în care veți mânca veți muri.” Căci porunca Lui este naștere a toate ființele, fiindcă El însuși a poruncit și s-au zidit, dar moartea nu a adus-o El întru ființă, ci doar a prevestit că va fi din călcarea poruncii, zicând să nu mâncați din pom, fiindcă în ziua în care veți mânca, veți muri”, astfel încât iubind porunca, să se ferească de călcarea poruncii ca nu cumva să cădem în moarte. Fiindcă atunci nu a vorbit despre moartea trupească, ci a vorbit limpede de moartea sufletească, pentru care pricină [protopărinții] nici nu au murit cu moarte trupească în ziua în care au gustat din fructul oprit.

3. Dar ce este moartea sufletului? Moartea sufletului este părăsirea de către Dumnezeu. Așa precum în prezența luminii nu este întru aceasta prezent deopotrivă și întunericul, iar dacă lumina părăsește locul, după aceea se naște întunericul, dar aceasta nu înseamnă că întunericul își are obârșia în lumină, ci din lipsa luminii, din umbră, la fel și Dumnezeu, care este însăși viața și viața tuturor viețuitoarelor și cu atât mai mult a celor ce viețuiesc dumnezeiește, fiind prezent în sufletele noastre, este cu neputință ca moartea să fie și ea prezentă în El. Însă când

Dumnezeu îl părăsește pe om, atunci apare și moartea, dar nu avându-și obârșia în Dumnezeu, ci în părăsirea Lui, care este păcatul.

4. Dar cum poate să lipsească din suflet Cel ce este prezent pretutindeni și nu lipsește de nicăieri? Fiindcă mai întâi sufletul îl părăsește de bunăvoie, și pentru că l-a creat cu voie liberă, Dumnezeu nu i-a impus nimic, astfel încât noi înșine suntem pricina pentru prăsirea noastră de către Dumnezeu, iar nu Cel Ce ne-a zidit pe noi. Noi înșine suntem așadar cei ce am zămislit propria noastră moarte, părăsindu-L pe Acela de bunăvoie Care ne-a zidit pe noi spre viață, și Cel Ce este pururea atotprezent și Stăpânul Cel prin Sine însuși de viață făcător, întocmai cum cei care în miezul zilei, dacă închid ochii se lipsesc de bunăvoie de lumină, deși cel ce luminează este prezent. Căci lăsând de o parte sfatul cel bun, și fiind părăsiți de Dumnezeu, prin disprețuirea, și de voie despărțirea noastră de viață, am primit în schimb sfatul cel de moarte purtător, ucigător al lui satan, și ne-am sălășluit prin aceasta cu el, având duhul mort, precum mai întâi când acesta a părăsit pe Dumnezeu, devenind prin el însuși dătătorul morții pentru noi; dar mă refer chiar și la moartea cea după suflet care apare ori de câte ori acesta [sufletul] este despărțit de Dumnezeu, după cum spune și Sfântul Pavel, deși trăiesc, sunt mort. Căci mai rea decât moartea este o viață despărțită de Dumnezeu: sufletul fiind nelucrător a nici unui bine, devine cu necesitate lucrător a tot răul, fiind neîncetat meșteșugăreț în răutatea cea de sine distrugătoare prin care și este tras el însuși către cele mai de jos.

5. Dar poate mulți îl învinuiesc pe Adam, cât de ușor s-a încrezut sfătuirii celei rele, lăsând la o parte

dumnezeiasca poruncă, pricinuindu-ne nouă moartea printr-o astfel de lepădare. Dar nu este același lucru ca mai înainte de a încerca să voiești să guști dintr-un fruct ucigător, cu atunci când după ce ai aflat prin cercare că este omorător încă să mai dorești să mănânci din el; căci mai vrednic de ocară este cel ce după cercare este încă atras de otravă și târât către o moarte nenorocită, din pricina lui însuși, decât cel care mai înainte de a-l cerca, a făcut aceasta și a suferit urmarea. Căci Adam, mai înainte de cercare, fiind încrezător sfatului celui rău a călcat sfatul și porunca Celui Bun. Dar fiecare dintre noi continuăm să facem aceasta, vai, chiar după încercarea și săvârșirea celor oprite/neîngăduite; de aceea fiecare dintre noi este cu atât mai vrednic de ocară și de osândă decât acel Adam. Fiindcă nu mai există la noi pomul acela, nici nu mai este către noi acum porunca lui Dumnezeu care ne oprea de la gustarea aceea. Și de asemeni același măr de atunci nu se mai află la noi, dar porunca lui Dumnezeu este și azi valabilă pentru noi, pentru cei ce cred în aceasta și pentru cei care trăiesc potrivit acesteia, voind îndreptarea tuturor păcatelor, sloboziți de blestemul și osânda strămoșilor. Iar pentru cei care azi o lasă de o parte și preferă acesteia sfătuirea și îndemnul celui rău, s-a rânduit de către Dumnezeu trimiterea în gheena focului gătit și făgăduit diavolului.

6. Dar care este această poruncă a lui Dumnezeu dată nouă astăzi? Pocăința al cărei lucru de căpetenie este de a nu se atinge cu nici un preț de cele oprite. Căci dacă am fost lepădați din sălașul hranei celei dumnezeiești și cu dreptate am fost alungați din raiul lui Dumnezeu, și apoi am căzut în această prăpastie și ne-am sălășluit în ea și am fost osândiți

să petrecem cu dobitoacele cele fără de minte, cu cât mai mult nu vom fi osândiți și lăsați fără de nădejde de Dumnezeu, după ce El a venit la noi, pentru a ne chema la rai, însuși prin dreptate aducându-ne dreptate, mai curând binevoind a veni la noi din nemăsura iubirii Sale de oameni și bunătății Sale pentru mulțimea milelor Sale, până la noi, pentru, noi s-a pogorât și făcându-Se om după chipul nostru afară de păcat, pentru ca să ne învețe ceea ce este asemenea cu Cel Asemenea și să ne mântuiască în chip preainalt, a adus sfătuirea mântuitoarei pocăințe și porunca, grăindu-ne nouă "pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor. Căci înainte de înomenirea Cuvântului Lui Dumnezeu, când cerul era despărțit de pământ, departe de noi era Împărăția cerurilor; iar când Împărăția cerurilor s-a sălășluit întru noi și a binevoit la unirea cu noi, pe drept zice că *s-a apropiat* Împărăția cerurilor de noi toți.

7. Să ne pocăim așadar fraților, mă rog, și să arătăm roade vrednice de pocăință ca să moștenim Împărăția cerurilor să o facem pe aceasta apropiată nouă ca să nu ne depărtăm de ea prin lucrarea faptelor răutății. Lumina cea neînserată ne-a răsărit, să călătorim deci către lumina Lui prin faptele cele bune. Iată ni s-a arătat nouă viața cea veșnică. Să o luăm în schimb pe aceasta prin virtuți după putere, căci Hristos care ne-a fericit pe noi, a venit la noi. Să alergăm și noi la El din tot sufletul. Să fugim de nenorocirea celor care s-au sălășluit în întuneric și în umbra morții. Să însetăm și să ne zidim sufletul prin faptele de pocăință cu cuget smerit, prin întristare și plâns duhovnicesc, cu o inimă blândă și plină de milă, care iubește dreptatea urmând curăția plină de pace și împăciuitoare, răbdătoare în necazuri, căreia

să-i placă prigonirile și ocara și defăimarea mai presus de adevăr și dreptate și în chip drept să rabde relele pătimiri și nedreptăților. Ascultând de Cel Ce zice: " Fericiți cei săraci cu duhul, căci a lor este Împărăția cerurilor, fericiți cei ce plâng căci aceia se vor mângâia, fericiți cei blânzi căci aceia vor moșteni pământul, ; fericiți cei flămânzi și însetați de dreptate și toate câte urmează.

8. Dar din care pricină, zicând Domnul "fericiți cei săraci" adaugă "cu Duhul". Pentru a deosebi sărăcia fericită de cea nenorocită, și ca să cuprindă în puține cuvinte toată sărăcia care este fericită, și mai mult decât atât, să ni se arate nouă pricina fericitei sărăcii, fiindcă duhul este cel ce pătimește mai întâi, adică având bunătate și iubire de Dumnezeu, ne face și pe noi fericiți, dar săvârșind răul și fiind urător de Dumnezeu, ne face pe noi nenorociți pentru aceasta și Domnul nostru a statornicit de la Duhul începutul a toată fericirea. Trei sunt chipurile sărăciei: una cea după starea vieții fiecăruia, și după avutul fiecăruia, care este strâmtorarea, lipsa de cele necesare traiului, și căreia i se opune bogăția după pilda " bogăție și sărăcie nu-mi da mie " (*Pilde*, 30:8). Alta este sărăcia după propriul trup al fiecăruia, când petreci o viață înfrânată în rugăciune și postire aspră cu puțină hrană după spusa "genunchii au slăbit de post și trupul meu s-a istovit din lipsa untdelemnului". Iar alta este sărăcia prin păzirea și prin îngrădirea cugetului și a sufletului care și este smerenia duhului și sufletului nostru, căreia îi stă împotrivă mândria.

9. Așadar primele două chipuri ale sărăciei, a trupului și vieții dacă sunt însoțite cu un cuget smerit în suflet, sunt vrednice de fericire, dacă însă sunt despărțite de smerenie și sunt unite cu mândria sunt

cu adevărat pline de nenorocire. Căci cineva este sărac cu viața și cu trupul fie de bunăvoie, fie de nevoie. Dacă cineva este sărac de nevoie, acela nu are o bună rânduială/așezare în suflet, smerenia, nu poartă cu ușurință povara sărăciei fiind silit, și cârtește împotriva lui Dumnezeu a dreptei Lui purtări de grijă, ca și cum n-ar fi astfel aceea <dreptatea> și în multe chipuri disprețuind și pe oameni, nepunându-și nădejdea în Dumnezeu, prin care nimeni vreodată nu a fost rușinat, nici pe ei înșiși nu se înfrânează de la cheltuieli, nici nu vor să trăiască din munca mâinilor lor sau să ceară cu smerenie de la cei ce au din belșug, ci este hoț, prădător, tâlhar de morminte, fiind apucător sau parazit, înșelător, mincinos, fățarnic, arătând peste măsură lingușirea cea slugarnică, față de cei înstăriți, cu dorința de a căpăta ceva dintre ale aceluia, așadar felul acesta de sărac nu este cel mai nenorocit și sunt cu atât mai diferiți de cei pe care Hristos i-a fericit.

10. Dacă ar căuta cineva spre săracii cei de voie, dar care nu fac aceasta cu smerenie, ci mai curând din mândrie, nici pentru sărăcia duhului cea vrednică de lăudă, lipsindu-se de hrană și de bogății, și astfel sunt asemenea cu demonii: Căci numai a aceloră din mândrie este lipsa hranei și a câștigului propriu: Pentru aceasta și Domnul zice "Fericiți cei săraci cu duhul", adică cei care în sinea lor și în adâncul cugețului sufletului lor se smeresc și dobândesc sărăcia duhului din înfrânarea trupului pe care o socotesc mai de dorit decât agonisirea oricărei bogății.

Cei care însă, de nevoie ajung la oarecare dintre aceste stări, prin răbdare și aducând mulțumire lui Dumnezeu pentru toate, se fac pe ei înșiși dintre săracii cu voia și săvârșesc binele și a unora ca aceștia

este Împărăția cerurilor.”

11. Să ne străduim, fraților, ca să devenim și noi ca niște săraci ca aceștia, ca să ne agonisim Împărăția cerurilor iar dacă nu alegem să devenim astfel de săraci, atunci măcar prin milostenie și prin daniile ce sunt la noi să devenim părtași unor astfel de săraci. Să ne facem prieteni din nedreptatea lui Mamona, adică din ceea ce nouă ne este de prisos, fiindcă atât vom avea în viața cea viitoare cât vom aduna din viața aceasta, astfel încât, când ne vom muta din această viață, aceia să ne primească și pe noi la cele veșnice măcar și numai cu acestea. Așadar, aș vrea mult acum și tâlcul celorlalte fericiri din Evanghelia Domnului să îl dezvălui pentru voi, fraților, însă nici timpul de față nu ne permite aceasta, iar cuvântul ce ni s-a pus nouă dinainte la început cere restul de timp care a mai rămas, căci am început să vorbim despre faptul că Dumnezeu nu a zidit moartea, nici bolile nici neputințele, și am arătat aceasta și după moartea cea sufletească al cărei centru este în primul rând păcatul.

12. Acum trebuie să cercetăm și să învățăm și despre moartea cea după trup, de unde anume își are obârșia? Căci și această moarte, Dumnezeu fiind viața însăși și pricina a toată viețuirea, atât sub vreme, cât și în veacul veacului și mai mult decât atât, este izvorul vieții veșnice celei asemenea cu Dumnezeu. Și deci, în ceea ce privește moartea trupească, Dumnezeu nici nu a făcut-o, nici nici nu a dat-o, nici nu a rânduit-o mai dinainte. Iar dacă Dumnezeu n-a zidit-o pe aceasta, nici pentru bolile cele trupesti nu este El pricină, de unde așadar atâtea neputințe trupesti și boli al căror sfârșit este moartea trupească? De unde așadar această moarte? Gândiți-vă și veți înțelege.

Șarpele cel înțeleghător și începător a toată răutatea, fiind de la început și prin sine însuși mișcat spre rău, este lipsit de buna și de adevărata viață, fiind lepădat de aceasta pe drept, la care el însuși a ajuns depărtându-se de ea, și s-a făcut mort cu duhul, dar nu după ființă, fiindcă moartea nu este ființă, ci prin pierderea adevăratei vieți. Însă diavolul cel întunecat nefiind zidit de la început pentru rău, singur pe sine s-a făcut duh făcător al morții, și prin vicleșug, vai, l-a tras pe om la părtășia cu propria lui moarte.

13. Fiind în același cuget cu satan, protopărinții neamului omenesc, despărțindu-se de cunoștința ziditorului au fost despuiați de strălucirea cea de sus, de veșmântul cel luminos și viu, și s-au făcut morți, vai, precum satan, cu moarte după duh. Iar satan nu numai că este duh mort, ci este și duh omorător al celor ce se apropie de dânsul, și pentru cei care se împărtășesc de omorârea aceluia și cu trupul, cel prin care sfătuirea cea făcătoare de moarte a fost pusă în lucrare a transmis și trupurilor proprii duhurile morții care au devenit moarte și de moarte făcătoare, și cu adevărat trupul omenesc ar fi fost pe dată nimicit și s-ar fi întors în pământ dacă prevenitoarea purtarea de grijă și dumnezeiască putere nu le-ar fi păzit întregi, dacă Cel Ce ține toate numai cu cuvântul nu ar fi întârziat pedeapsa; El a ridicat și a mutat, precum am spus mai înainte, pedeapsa asupra trupului muritor, pentru ca să o poarte și a rânduit ca, pentru mulțimea iubirii Lui de oameni și din adâncul înțelepciunii Sale, să lase pentru viitor împlinirea ei cu fapta. Căci a grăit către Adam: „că dacă ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit să nu mănânci te vei întoarce de unde ai ieșit, însă după multă vreme”, adică mai exact, după răstimpul vieții acesteia de aici,

iar apoi a adăugat, „că pământ ești și în pământ te vei întoarce” dar nicidecum nu a rânduit aceasta de mai înainte, ci doar a vestit mai dinainte, și încercând să preîntâmpine, dar nu împiedicând, pe bună dreptate, călcarea poruncii. Vedeți dar că nici moartea cea trupească nu vine de la Dumnezeu, ci din păcat și de la sufletul cel lucrător al păcatului și de la șarpele cel răpitor care uneltește cu vicleșug pentru păcat. Așadar și bolile cele trupești vin tot din păcat.

14. Pentru aceasta și trupul îmbolnăvit cel întâi zidit împreună cu care Cain trăind, în neîncetată tulburare, tot din păcat a ajuns la această aplecare a voinței spre rău: căci tulburarea aceasta căreia medicii îi spun *spasmi* este o mișcare necontrolată în toate măduarele trupului laolaltă care sunt legate unele de altele ținând împreună părțile trupului, care din lipsa umorilor firești, nici nu se tămăduiește prin meșteșug, nici nu primește vreun altfel de vindecare. Așadar Cain lăsând la o parte legătura care există de la natură către propriul frate, întorcând dragostea către ură care s-a născut din pizmă, și s-a sfârșit cu ucidere, patima uciderii fiind lucrată din pizmă, a fost pedepsit cu o boală incurabilă prin care se îngroașă venele și măduvele oaselor, care susțin legătura trupului.

15. Vedeți limpede, că nu numai moartea ci și bolile și neputințele trupului își au începutul în păcat? Aceasta și Domnul arătându-ne nouă în Evanghelie atunci când avea să vindece pe slăbănogul acela din Capernaum, adus la El de către patru oameni, i-a grăit lui zicând: „Fiule, iertate sunt păcatele tale” ridicând și îndepărtând sămânța și pricina bolii atunci a adus și vindecarea? Iar celui care în Ierusalim zăcea lângă scaldătoarea Vitezda după vindecare i-a

grăit: „iată te-ai făcut sănătos, să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ție mai rău”. Aceasta și Sfântul Pavel, văzând anume că majoritatea bolilor sunt din păcate, zicând despre cei care, nevrednici fiind, vin la cina cea de taină, și că osândă sieși mănâncă și beau, iar apoi zice: „pentru acest motiv între voi sunt mulți slăbiți și neputincioși și vrednici de moarte.”

Însă și nedesăvârșirile firii muritoare, de la care orice boală își are în întregime pricina în păcat. Rari cu totul sunt însă cei care suferă pentru slava lui Dumnezeu precum orbul cel din naștere vindecat de Domnul.

16. Așadar iubirea de oameni a părinților celor purtători de Dumnezeu, fiindcă vara este unul dintre cele patru anotimpuri ale anului cel mai expus la boli, și aceasta, mai ales, în August adică luna aceasta, (căci se înfierbântă în noi materia de la căldura primită și de la arșiță totul din cauza a unui sau două dintre elementele care se s-ar afla înlăuntrul nostru ceea ce face să se împrăștie în tot trupul și astfel și face de prisos pe celelalte elemente dinlăuntrul nostru, producând astfel boala), așadar, iubirea de oameni, cum ziceam, a sfinților părinți văzând timpul acesta aducător de boală, au rânduit pentru desăvârșirea noastră aghiasmă, pentru ca acum fiind sfințiți cei care înaintează în credință să rămânem mai presus de păcat depărtând de la noi înșine bolile; totodată și învățându-ne pe noi ca dacă apare boala să nu alergăm la vrăjitori și la vracii și ghicitorii cei înșelători, ci la Dumnezeu și la mijlocirea sfinților Lui, să alergăm la cei afierosiți Lui, ca prin rugăciunile și cererile și slujbele lor și care prin viața lor sfântă sunt mai presus de noi și au mai multă trecere la Dumnezeu decât noi; căci cei care aleargă la vrăjitori și la vraci Îl

leapădă pe Dumnezeu Cel Ce este, aceștia la diavolul aleargă și își ucid sufletul lor: iar când este vorba despre bolile incurabile atunci de la acestea se trage și moartea.

Ohozia când Ahab a căzut bolnav după cum este scris, a alergat la idolul Filistenilor, căci aceia erau idolatri și ghicitori și vrăjitori. A trimis așadar acest fiu al regelui Ahab ca să afle de la aceștia despre boala lui. Întâlnindu-se pe cale cu cei trimiși, profetul Ilie, a grăit către aceștia: „Oare nu mai este Dumnezeu în Israel, de mergeți voi să căutați sprijin la Baal, idolul Filistenilor? Acestea zice Domnul: din patul în care acum te-ai urcat nu vei mai coborî din el, ci cu moarte vei muri.” (*IV Regi, 1,3*)

17. Vedeți, că cei care caută să afle sau să primească ceva de la vrăjitori și ghicitori, lasă la o parte faptul că Dumnezeu este în noi înșine și de aici rodește moartea, mai cu seamă, moartea sufletului de unde apoi este și cea a trupului. Iar cel care aleargă către Dumnezeu și către sfinții Lui, în necazuri și boli trupești, dacă i se întâmplă lui, este dezlegat din necazurile trupești și de boli este ușurat; și pururea capătă iertare păcatelor și sănătate sufletului. Astfel Apostolul și ruda Domnului Iacob zice: „este cineva dintre voi bolnav? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, și ungându-l cu untdelemn în numele Domnului și rugăciunea credinței îl va mântui pe cel în suferință și îl va ridica pe el Domnul; și orice păcat va fi săvârșit i se va ierta lui.

Dar trebuie și voi dimpreună să conlucrați cu rugăciuni pentru voi înșivă, prin întoarcere la Dumnezeu, prin mărturisire, prin milostenie, și prin celelalte fapte ale pocăinței. :căci mult poate rugăciunea dreptului în lucrarea ei” (*Iacob, 5:14*)

18. Fie ca și pe noi pe toți să ne odihnească de toate chinurile atât trupești cât și sufletești, pe noi care trăim acum în cumpătare șă petrecem timpul acestei vieți cu ușurință, petrecând aceasta să ne facem părtași fericitei, veșnicei și fără de prihană vieți, și desăvârșit nepătimitoare și slobodă de suferință, întru Hristos doctorul și Dumnezeuul sufletelor și al trupurilor noastre Căruia I Se cuvine slava, cinstea și închinăciunea împreună cu Duhul Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

Omilia 32

La Evanghelia după Matei a celei de-a noua duminici Despre ispite

1. Iacob, fratele Domnului zice „mare bucurie să socotiți, fraților când cădeți în felurite ispite” (Iac. 1:2-3). Nu a zis pur și simplu bucurați-vă, ci „mare bucurie să socotiți”, zice, îndemnându-ne, nu să fim nesimțitori în fața feluritelor suferințe, căci acest lucru este cu neputință, ci ne sfătuiește să avem gândul, plăcut lui Dumnezeu, al stăpânirii de sine. Dar a zis mare bucurie, căci aceasta este lucrarea celei mai mari și necurmăte desăvârșiri, cu atât mai mult când suntem în ispite de multe chipuri. Pentru ce a spus aceasta? Fiindcă prin răbdarea ispitelor ne întărim, devenim mai vrednici în cele ale lui Dumnezeu, dar nu numai atât, ci ne și înțelepțim din unele ca acestea, căci astfel și înțelepciunea lui Solomon zice despre sfinți „căci i-a încercat pe ei Domnul și i-a aflat vrednici de El.” Dar oare nu de toată bucuria a fost vrednică ispita aceasta pentru ei? Același lucru și Dumnezeu către Iov grăind, l-a ușurat pe el de întristarea la vreme de ispită: „mă vei osândi pe mine ca să-ți faci dreptate?” De ce a spus Dumnezeu acest cuvânt către dânsul? Și-am fost de folos ție care ai arătat credință către mine în sănătate și în cinste și în bogăție și te-ai arătat drept, folosindu-te de toate acestea după voia mea, Care ți le-am dăruit ție fiindcă eu am voit așa, dar când acestea au fost luate de la tine și împrăștiate, ți-a fost de folos ție ca să-ți arăți

credința ta către Mine în boală, în defăimare și necinste și te-ai arătat drept și atunci zicând: „dacă am primit cele bune din mâinile Domnului, oare nu voi răbda și pe cele rele?”

2. De unde dar răbdarea în ispite? Din arătarea credinței către Dumnezeu, dovadă pentru aceasta sunt cei ispitiți dintre credincioși. Pentru aceasta și ruda Domnului Iacob îndemnându-ne să ne bucurăm când cădem în vreo ispită a adăugat că „încercarea credinței voastre lucrează răbdarea voastră”, iar „răbdarea, zice, să-și aibă lucrul ei desăvârșit” (*Iacov*, 1:3-4). Nimic dintre faptele tale de virtute să nu scurtezi, fiind slăbit de înmulțirea ispitelor, ci cu răbdare să dobândești desăvârșirea virtuții. Iar apoi, omul nu se desăvârșește numai prin cele nedorite, ci îi este de folos să le dobândească și pe cele voite care sunt înțelepciunea, dreptatea, dragostea către Dumnezeu și către aproapele și cele proprii acesteia, și toate câte sunt folositoare nouă pentru desăvârșire. Pentru aceasta a și adăugat scriind acest Apostol către noi: „răbdarea voastră să-și aibă lucrul ei desăvârșit, pentru ca să fiți desăvârșiți și întregi întru nimic lipsiți”, aceasta spunând deschis, fiindcă dacă voiți să arătați credința voastră desăvârșită către Dumnezeu, nu este de ajuns numai să răbdați pe cele dinafară a le purta în chip desăvârșit, ci și voi înșivă prin acestea să lucrați în chip bineplăcut lui Dumnezeu chiar dacă ar fi grele, căci unind fapta cu pătimirea pentru bine acestea îl desăvârșesc pe om după Dumnezeu.

3. Cum de nu a spus, oare, să vă bucurați când lucrați virtutea, ci a zis să vă bucurați când sunteți în ispite? Fiindcă atunci când lucrăm virtutea, de la noi este aceasta și atunci este în puterea noastră a o săvârși, iar când cădem în ispite nu este de la noi.

Apoi în afara unora ca acestea, nu este desăvârșire sau arătare a credinței către Dumnezeu, iar cel care, alergând către desăvârșirea credinței, se bucură [ispi-ta] ca de o mare izbândă, prin aceasta și dobândește desăvârșirea. Căci celor desăvârșiți în credință le este de folos aceasta pentru arătarea desăvârșirii lor, iar cei ispitiți se folosesc pentru dobândirea desăvârșirii lor, astfel încât, în chip preaminunat este că și pe cei nedesăvârșiți îi aduce să se desăvârșească: ceea ce re-iesc limpede și din cuvintele Evangheliei care s-a citit astăzi.

4. Mai sus le-am înfățișat pe acestea pentru dragostea voastră. „În vremea aceea Iisus a silit pe ucenici să urce pe corabie și să treacă înaintea Lui pe celălalt țărm, până ce El va da drumul mulțimilor; și dând drumul mulțimilor El s-a suit în munte să se roage singur.” Pentru ce zice *în vremea aceea*? Pentru [a desemna] vremea când a săturat Domnul cu cinci pâini și doi pești pe cei cinci mii de oameni cu tot cu copii și femei, că încă și douăsprezece coșuri pline cu firimituri au adunat, precum am auzit în duminica trecută la Biserică.

5. De asemenea, cineva ar putea fi nelămurit pentru ce anume Domnul *i-a silit* pe ucenici să intre în corabie. Este dar de spus că a rânduit cele ce au urmat, sânguindu-Se pentru lucrarea pe care a venit să o împlinească pe pământ. Iar eu chiar dacă nu cu tot dinadinsul susțin aceasta, socotesc așa: voind apoi să dea o pildă tuturor a tot binele prin fapte, a arătat El însuși cum trebuie să fim cu mulțimile adică pentru folosul sufletului și al trupului, mai rămăse-se însă să arate cum trebuie să fim cu Dumnezeu, cum să ne înfățișăm înaintea Lui cu mintea slobozită de toate cele de jos și că spre El trebuie să tindem

în desăvârșită însingurare și pustie și în liniștea care vine de la acestea. Apoi, ne mai învață anume că era timpul potrivit pentru buna pustie și sărăcie, pentru rugăciune și însingurare, și pentru aceasta a urcat în munte, astfel încât să se roage singur, iar ucenicii care doreau să fie cu El pururea, cu greu s-au desprins de El, cum altfel ar fi urcat singur pe munte dacă nu i-ar fi silit să urce în corabie și să se ducă pe celălalt țărm?

6. Este însă și altceva de văzut de aici: căci și acum precum atunci, după ce a tămăduit și a povățuit și îndestulat mulțimea prin puterea Sa, slobozind-o și urcându-Se în munte, a silit pe ucenicii Săi să umble pe mare și prin valuri, precum și mai târziu, după ce prin întruparea Sa a tămăduit firea noastră și a povățuit și ne-a hrănit cu Însuși trupul Lui, lăsându-ne pe noi singuri dar numai cu trupul și urcând în munte, i-a trimis pe toți ucenicii în lumea largă, ca să zicem așa, pe marea cea sărată, adică plină de ispite, a neamurilor, ca într-o corabie pe care o închipuie Evanghelia Lui și Biserica, din pricina cărora au fost dați ispitelor. Dar nu numai că i-a trimis, ci i-a și silit la aceasta. Oricine cunoaște cele cu privire la Ioan, teologul cel iubit de Hristos, iar dacă cineva își amintește pentru ce a fost îngăduit necazul asupra lui Ștefan și prigonirea aceluia, înțelege ce spun, și deși Apostolii nu voiau să plece din Ierusalim, au fost totuși constrânși din pricina prigonirii, să se împrăstie în lume și astfel să-și împlinească apostolia.

7. Dar nu au fost constrânși pur și simplu să plutească pe marea cea lumească unde este toată întristarea și tot chipul ispitei, ci astfel încât să ajungă la celălalt mal, adică să izbândească și să se ridice prin biruință dincolo de ispite. Dar nu puteau în afara lui Iisus „iar corabia, zice era acum cu aceștia deja în

mijlocul mării învăluită de valuri; căci vântul era împotrivă" (*Matei 14: 24*). Oare cu cât mai potrivnic le-a fost lor acest vânt fără de suflet, [închipuit] mai târziu fie de un Domitian, Traian sau Nero? Dar mai curând aceștia și toți cei deopotrivă cu ei sunt prigonitorii înfricoșați ridicați împotriva Bisericii, în vreme ce vântul acela mișcându-se și ridicându-se împotrivă este duhul răutății cel pururea potrivnic lui Hristos și Bisericii, diavolul. La cea de-a patra strajă a nopții a venit la ucenici Iisus, umblând pe mare, mai exact, după al nouălea ceas al nopții. Căci la straja a patra era obiceiul să se distribuie fiecărei straje porțiunea din noapte cuvenită pentru veghe, și cum era începutul celei de a patra straje, în timpul echinocțiului, era cam pe la începutul ceasului al zecelea din noapte.

8. Până la acest ceas [Iisus] i-a lăsat pe ei învăluiti de valuri ca să le încerce răbdarea și să-i facă pe ei purtători de chinuri. Dar după aceasta, arătându-Se lor, a venit [umblând pe mare] la dânșii, încât socotiră că este vreo nălucire sau duh, și atât de tare s-au temut, încât de frica aceea au strigat, deși [Iisus] venise tocmai ca să-i izbăvească. Căci au văzut că același lucru a făcut și la acel popor din vechime, când marea, mai presus de fire, s-a despicat și a deschis drumul mântuirii, tocmai când gândeau că se află în pericol de moarte, având în spate încercuirea războinicilor potrivnici, fiind prinși fără putință de scăpare. Și acum, la venirea Lui, i-a condus la izbăvirea de mulțimea demonilor care-i ațineau, Cel Care atât de tare i-a tulburat pe cei sloboziți, astfel încât binefacerile au devenit nu doar dorite, ci și bine încredințate prin amintirea binefacerilor trecute întru care bine au crezut. S-a arătat așadar acestora care Îl chemau neîncetat în vălmășagul de valuri pe Dumnezeu!

tuturor, arătând că El însuși este Dumnezeuul tuturor, tinzându-le o mână de ajutor celor care Îl chemau. A umblat deci pe valurile mării dezlănțuite arătând prin această minunată venire că El este, după cuvântul profeției, că va umbla pe mare ca pe uscat, precum și David grăiește despre El în chip profetic: „în mare este calea Ta și cărările Tale în ape multe.” (Ps. 76:18). Tu stăpânești puterea mării și mișcarea valurilor ei Tu o potolești. (Ps. 88:10), lucru pe care l-a făcut mai apoi: căci atunci de îndată ce L-au zărit, s-au temut, fiindcă nu L-au recunoscut pe El, fiind și noapte, atunci, firesc, le-a grăit lor, și atunci L-au recunoscut după glas când le-a spus: „Eu sunt, nu vă temeți” Eu sunt și Dumnezeu fiind din veac și până la sfârșit, om făcându-Mă pentru voi, văzut și auzit și atotputernic: pentru aceasta și cu trupul calc, umblu pe valuri și pot și altora să le dăruiesc aceasta. Căci Petru zicând Lui, „Doamne dacă ești Tu, poruncește să vin la Tine pe apă”, a poruncit și a fost așa.

9. Dar să aducem cuvântul nostru la urmarea lui dintâi, unde înaintând, am spus că ucenicii au fost trimiși pe marea cea lumească a neamurilor, pentru ca Domnul să urce ca pe un munte la înălțimea cea cerească, și acolo ducând neîncetat rugăciunile pentru noi, făcându-Se pentru noi ca un arhiereu care intră în partea cea mai dinlăuntru a catapetesmei ca să curețe de păcate neamul, după Apostol. Așadar ucenicii trimiși au ajuns până aproape de țărâm, adică biruind și ridicându-Se deasupra ispititorului, dar nu au putut birui până în sfârșit; căci încă este lucrător cel potrivnic și neamurile încă sunt împotriva Bisericii lui Hristos. La cea de-a patra strajă a nopții, adică, după legea naturală, legea scrisă, după întâia venire a Domnului și, odată cu El, a legii harului,

iar vremea celei de a doua veniri a Mântuitorului va fi pururea, și în chip preaminunat este asemuită cu straja a patra a nopții întru care Domnul va veni căl-când sub picioarele Sale depărtând și supunând toată începătoria, toată puterea și toată stăpânia. Căci va înceta în chip vădit și vor fi supuse sub picioarele Lui valurile ridicate înfricoșător împotriva Bisericii Sale.

10. Am pomenit așadar de valurile cele mișcătoare și ridicate de duhul cel potrivnic; cuvântul nostru a arătat în chip anagogic, că acestea îi închipuie pe puternicii acestei lumi și, pentru ca ca să pătrundem înțelesul celor rămase, câte puțin, când aceștia au intrat din nou în corabie, Iisus având pe sfântul Petru stând lângă El pe corabie, a încetat vântul și traversând, au ajuns la țarm. Căci împreună cu Domnul toți dintre noi stând împreună cu sfinții pe care îi închipuie Petru, și care, la cea de-a doua venire a lui Hristos, împreună cu noi vor fi, atunci și duhul cel potrivnic va fi desăvârșit supus, în timp ce noi traversând marea cea înspumată a vieții vom ajunge la limanul cel lin unde vom scăpa de toată durerea, întristarea și suspinul. „Iar cei din corabie, zice, ajungând, s-au închinat lui Iisus zicând: cu adevărat, ești Fiul lui Dumnezeu”, și atunci “tot genunchiul din cer și de pe pământ se va pleca la pământ și toată limba va mărturisi că Domnul este Iisus Hristos pentru slava lui Dumnezeu Tatăl.

11. Însă urmând în continuare înțelesului anagogic, să ne aducem aminte de începutul acestui cuvânt, care zicea că nu numai celor desăvârșiți în credință le este de folos ispitirea, precum lui Iov și Petru, și Pavel și altora asemenea lor, ci și pe cei nedesăvârșiți îi aduce să se desăvârșească. Căci și de aici, nu numai Petru, nici numai ceilalți ucenici, cei care și ei înșiși

erau nedesăvârșiți, ci toți cei care se aflau pe corabie împreună cu dânsii, atât de mult s-au folosit pentru întărirea în credință din acea încercare, încât când au ajuns la țărm, I s-au închinat lui Hristos și au zis către El: „cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu ești. Așadar frumos zice Apostolul pe care l-am citit mai înainte: fericit bărbatul care rabdă ispita, fiindcă fiind încercat primește cununa vieții.” (*Iac, 1:12*).

12. Nu voiesc, fraților, ca voi să fiți întru necunoștință, căci îndoit este chipul ispitei: însă nu acest lucru voiesc să îl arăt și anume că ispitele vin asupra oamenilor din plăcere sau durere, prin sănătate sau boală, pentru cinste sau necinste, pentru bogăție sau pentru nevoie. Sunt oameni care cad în ispite cu mult mai rele decât acestea pentru plăcere, sănătate, cinste și avuție, și deși sunt adevărate și unele ca acestea, nu despre ele voiesc eu acum să vă vorbesc, când spun că îndoit este chipul ispitelor. Însă cum să le primim voiesc eu să știți acum. Luați aminte și vă învățați. Acest mare Iacob, numit fratele Domnului după trup, pentru logodna cea din dumnezeiasca economie a Fecioarei Maice cu Iosif, a zis: „bucurați-vă când cădeți în ispitele cele de multe feluri” (*Iac. 1:2*), și „fericit bărbatul care rabdă ispita, fiindcă acela va lua cununa vieții”, așadar precum dacă cineva ar zice către acesta că sunt unii care nu hulesc în vremea ispitelor, iar alții care deznădăduiesc cu totul din pricina acestora, alții se și spânzură, iar dacă ispita vine din cele ale firii și de la trup, atunci pricina lor este mândria și pofta trupească; după cum sunt unii care atunci când cad, se sinucid, iar alții se dedau pe ei înșiși la tot felul de desfrânări; cum poate atunci ispita să vină de la Dumnezeu și cum tot El să fie împărțitorul cununilor? precum o dovedește,

vorbind despre unele ca acestea, continuând: „nimeni care este ispitit să nu spună că de la Dumnezeu este ispitit. Căci Dumnezeu nu ispitește pe nimeni; căci Dumnezeu nu este ispitit de cele rele: (Iac. 1:13): zicem însă că ispita este de la cel rău, adică de la păcat și de la căderea în păcat, de care Hristos a rămas neispitit, cu toate că a fost ispitit altminteri, „Căci prin ceea ce a pățimit, fiind El Însuși ispitit, poate și celor ce se ispitesc să le ajute.” (Evr. 2:18) însă și după ce a fost botezat în Iordan s-a urcat pe munte unde a fost ispitit după cuvântul Evangheliei.

13. Astfel încât ispitele și suferințele trupului se spune că vin asupra oamenilor din afară, ca și din reaua sfătuire a vrăjmașului, deși nici aceasta nu este cu totul pe nedrept, de vreme ce acela până și pe Domnul ispitindu-l, totuși a fost rușinat. Se mai numesc ispite și păcatele, de la care fiecare dintre noi este ispitit, precum însuși sfântul Iacov o spune „Ci fiecare este ispitit când este tras și ademinit de însăși pofta sa, apoi pofta, zice, zămislind, naște păcatul, iar păcatul odată săvârșit aduce moartea” (Iac. 1:14) Care moarte? Cea veșnică, care este despărțirea sufletului de Dumnezeu prin păcat. Acea moarte a trupului pe care acum am urmat-o, începând cu Adam până la plinirea veacului, și pe care o vor urma atunci și în veacul cel viitor, cei care nu se pocăiesc de aici, din această viață, osânda cea de nerăbdat și fără de sfârșit a sufletului și a trupului care va fi pedepsit pe drept de către Cel Ce poate și sufletul și trupul să le piardă în gheena focului.

14. Să fugim dar, fraților cât putem de ispită, căci a ne feri astfel de aceasta șade în puterea noastră. Dar mai presus de aceasta să ne întristăm când ne vedem pe noi înșine căzuți în ispită. Dacă pe lângă aceasta ne

vom întrista atât cât trebuie, vom lucra pocăința către mântuire pentru noi care suntem nepocăiți. Aceasta și eu acum am venit, să vă învăț pe voi despre ispite, nu cea care vatămă și pedepsește pentru o vreme, ci pentru totdeauna. Căci Domnul nostru Iisus Hristos prin al căruia har și noi Îi suntem slujitori, este Arhiereul bunătăților viitoare, nu al celor vremelnice și prin scump sângele Său a intrat în sfânta Sfintelor cu adevărat, nu pentru o vreme, ci pururea aflându-ne nouă mântuire; pe care și noi am venit să o aducem și vouă, mântuirea cea veșnică, dacă veți crede, din ispitele sufletești, însă nu trupești, căci armele ostășiei noastre nu sunt trupești, după Apostol, ci sunt puterea lui Dumnezeu pentru surparea înlănțuirilor nu ale simțurilor, ci nimicirea legăturilor celor ce s-au zămislit din războiul nostru cel lăuntric care este al minții.

15. Căci pe cât îmi pare mie, voi nu prea vă osteniți nici să înțelegeți, nici să căutați izbăvirea din ispitele cele lăuntrice ale sufletului, ci voi mai cu sârguință vă întristați pentru acele ispite pentru care se cuvine să ne bucurăm, fiindcă de la unele ca acestea ni se va dăruia izbăvirea cea veșnică, pe când voi de la mine mai curând căutați această slobozire de ispitele trupești, pe care eu mai curând le disprețuiesc, preferând mai degrabă să sufăr împreună cu voi. Și de asemenea, dacă ne-am întrista pentru păcatele noastre mai mult decât ne-am griji de vătămrile cele ce vin asupra noastră, nu numai mântuirea sufletului și mântuirea cea veșnică va fi nouă, ci și izbăvirea de ispitele vremelnice. De unde dar a devenit această viață pentru noi, chinuitoare și plină de întristare, iubitore de război și multnenorocită? Oare nu prin călcarea poruncii ne-au aruncat pe noi acestea în ispita

cea neîngăduită, adică în păcat? Dacă aşadar ne vom curăţi pe noi înşine de tot păcatul prin pocăinţă şi de aici mai cu osârdie ne vom ruga în ispite şi la vreme, ne vom întoarce la o viaţă fără durere şi de toată ocară lipsită.

16. Să ne întoarcem aşadar noi înşine către acest cuvânt mântuitor, să nu ne întristăm de necazurile şi vătămrile trupeşti, ci mai cu osebite să ne îngrijorăm pentru cele duhovniceşti care sunt cu adevărat ispite şi vrednice cu adevărat de întristare. Pentru ca să spunem către Dumnezeu precum El însuşi ne-a învăţat "şi nu ne duce pe noi în ispită cea neîngăduită şi totdeauna vinovată, „ci ne izbăveşte pe noi de cel viclean" (Mat. 6 :13) fiindcă a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava în vecii vecilor. Amin."

Omilia 33

Despre virtuți și patimile potrivnice lor Predică la litie

1. Precum la cultivarea pământului cele ce seamănă cineva acelea și seceră, iar dacă de la această semănătură obține pomi cu roadă bună, sau dacă seamănă grâu sau porumb sau orice altceva dintre cele folositoare atunci pe acestea le udă, le crește și le pârguiește, plivind pe cele necrescute și buruieni-le, iar dacă, pe de altă parte, udă și hrănește plante, însă nu dintre cele folositoare și dacă totodată face să crească mărăcinii și spinii blestemului rostit împotriva noastră, atunci va obține un pom fără de rod și nefolositor și purtător de spini, cum sunt mulți, la fel și cu privire la suflet, ce fel de dispoziții ale sufletului seamănă cineva, de aceleași se va și bucura. Și dacă se folosește cineva de predicile cele folositoare și aude învățăturile cele de folos și le înțelege duhovnicește și le pune și în faptă, atunci va recolta virtuțile și se va face el însuși rod bun în folosul lui Dumnezeu, celorlalți oameni precum și sieși. Dacă însă nu se bucură de cuvântările cele bune și nu primește duhovnicește învățăturile și dacă ia drept prostii cele auzite, atunci se sălbăticește, se înăsprește și hrănește patimile cele rele și va rodi ale sale, spinii și boldurile morții, sufletești și trupești deopotrivă, care sunt păcatele.

2. Căci începătorul răutății șarpele cel de la început, așa cum toți cunoașteți, prin păcat l-a dezră-

dăcinat pe om și l-a făcut muritor, și, scoțându-l din locașul hranei, l-a mutat în lumea aceasta stricăcioasă și plină de multe chinuri. Dar acum dacă nu se va strădui prin pocăință să ia vindecare de rănilor făcute de acesta, va fi trimis în osânda și focul gheenei. Căci precum în pădurile cele sălbatice și în desișul măracinilor, se ascund fiarele și șerpilor pământului, la fel și începătorul răutății, care este diavolul, fiara cea mare care a stat și împotriva lui Iov, crește și trăiește sub copacii plăcerilor, înaintea acestuia, zice, aleargă distrugerea. Dorind ca voi toți să fiți mai presus de această distrugere, însetând și săvârșind toate, muncesc din greu, fraților, și prin cuvânt și prin povățuirea duhovnicească, zi de zi pentru cei care se apropie de Biserică, și se unesc toți laolaltă, atunci când se oferă prilejul: căci aceasta taie din rădăcină cele rele, strămută adâncul păcatelor și pune capăt boldurilor răutății și triumfă asupra vrăjmașului începător a toată răutatea, și și arată calea cea largă, dăruindu-i cunoștința mântuirii.

3. Așa încât Biserica lui Hristos, sau mai degrabă această uriașă cetate, nu are numai ignoranți, ci are și oameni înțelepți prin fire și prin cugetarea celor dinafară și a științelor celor omenești, pentru aceasta eu voi alcătui omilia mea nici mai mult, nici mai puțin simplă, mai curând voină să-i ridic pe cei mai de jos sau să-i cobor pe cei mai înalți, iar cel care va primi și va auzi cu atenție învățătura, chiar de ar fi ignorant, și nu ar pricepe în întregime cele spuse, care dacă ar lua și ar avea și ar pune în lucrare cât de puțin ar fi, ar scăpa, fugind, de tot răul din sufletul Lui, va fi sporit și va umple și mântui inima care a primit aceasta; căci fiind din Sfintele Scripturi cele de Dumnezeu insuflate, se aseamănă cu piatra

aceea mică foarte despre care Daniil zicea că a fost desprinsă de pe munte și lovind chipul a sfărâmat și a prăpădit pe acelea care erau șubrede, ea însăși crescând, a umplut tot pământul (*Daniil*, 2:35). Acum însă trebuie să arătăm și tâlcul celor spuse până acum nu numai pe cele simple, ci și pe cele înțelepte, iar dacă predica mea își urmează cuvântul ca pentru cei simpli, nu are totuși puțină cunoștință și nici nu este subțire cu privire la folosul ei. Căci n-am arătat patimile cele rele și virtuțile, descoperindu-vă vouă rădăcina fiecăreia dintre ele nu ca fiind aceleași, ci contrare, astfel încât voi pe una să o tăiați de la voi, iar pe cealaltă să o îndrăgiți.

4. Am văzut că dragostea către Dumnezeu este rădăcina și începutul a toată virtutea, iar dragostea pentru lumesc este obârșia a toată răutatea. Pentru aceasta, ele se au unele pe altele drept potrivnice și se anulează reciproc precum strigă fratele Domnului „dragostea față de lume este dușmănie către Dumnezeu: iar cel ce voiește să fie prieten cu lumea se face pe sine vrăjmaș lui Dumnezeu”, iar teologul cel iubit de Hristos, Ioan, „dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el, fiindcă tot ceea ce este din lume pofta trupului și trufia vieții nu sunt de la Tatăl” (*I Ioan*, 1:15). Să alergăm, fraților, ca nu cumva iubind poftele cele rele și având trufie unii față de alții să cădem din dragostea Tatălui celui ceresc. Căci în acestea două se cuprinde toată patima care ne desparte pe noi de Dumnezeu.

5. Însă diada acestor rădăcini contrare, vreau să spun, iubirea față de lume și iubirea către Dumnezeu sunt rădăcina și începutul și pricina, având de către una pacea și cealaltă ură. Căci pricina iubirii față de lume este dragostea pe care o avem față de propriul

trup; căci pentru trup și pentru bunăstarea lui iubim lumea. Iar dragostea pentru Dumnezeu are drept pricină dragostea cea pentru duhul nostru așadar iubirea cea către suflet. Căci pentru sufletul nostru și pentru iertarea și fericirea veacului viitor Îl iubim noi pe Dumnezeu. Că acestea se împotrivesc unora altora și marele Pavel o mărturisește zicând: „trupul pofteste împotriva duhului iar, cu privire la suflet, „și duhul împotriva trupului” (*Gal. 5:17*)

6. Dar cum este cu puțință să se nască din dragostea pentru sufletul nostru al fiecăruia, dragostea cea către Dumnezeu? Pe de o parte prin amenințarea cu gheena focului nestins, iar pe de altă parte se propovăduiește Împărăția lui Dumnezeu cea veșnică, celor care ascultă și împlinesc dumnezeieștile porunci, Împărăția cea veșnică, iar gheena focului celor care prin fapte sunt necredincioși Evangheliei lui Hristos Iar ei care ca niște adevărați credincioși și iubitori ai propriilor suflete și însetați de viața cea veșnică le păzesc pe acestea ascultând atât de amenințare, cât și de făgăduință primesc în ei înșiși, pe drept cuvânt, deopotrivă setea și frica, pe de o parte frica de amenințarea gheenei focului și de chinul cel nesfârșit, pe de altă parte, dorul de Împărăția lui Dumnezeu și de înțelepciunea cea înveșnicită din aceasta.

7. Cei care sunt însetați așadar să dobândească curată și dumnezeiască înțelepciune și care se tem de chinul acela al focului, sunt dezlegați de patimi, de orice dependențe și legături pământești și se străduiesc să se lipească de Dumnezeu prin rugăciuni pline de râvnă, fiindcă numai prin unele ca acestea care, având puterea și forța de a ne elibera de chinul gheenei, ne putem învrednici de bucuria cea veșnică mai presus de cuget, și astfel să dobândim iubirea

cea către Dumnezeu și prin acestea încă și mai mult decât atât unindu-ne cu Dumnezeu într-un chip mai dsăvârșit să dobândim toată virtutea. Căci tot chipul virtuții pe care Dumnezeu îl lucrează întru noi ne unește pe noi cu Dumnezeu, iar dacă nu lucrează întru noi, atunci se zămislește de la noi tot păcatul. Pentru aceea și Domnul în Evanghelie zice că „fără de Mine nu puteți face nimic” (Io. 15:5). Și cunoscând aceasta cei care după adevăr lucrează virtuțile nu se înalță pe sine pentru nici o faptă bună, ci smerindu-se pe sine îl preamăresc pe Dumnezeu, izvorul tuturor virtuților de a cărei strălucire dătătoare de bine sunt covârșiți. Căci precum văzduhul se umple de lumină de la soare, strălucirea ei ne-o arată nouă nu de la sine însuși, ci din slava soarelui, tot astfel cei care se unesc prin lucrarea dumnezeieștilor porunci cu Dumnezeu sunt ca o bunămireasmă lui Hristos, după cuvântul Sfântului Pavel și au mireasma lui Hristos, și aceia propovăduiesc virtuțile, chemându-i din întuneric pe aceștia la preaminunata Lui lumină.

8. Astfel prin învățătura cea duhovnicească cunoștința celor viitoare este apropiată nouă și prin dragostea cea adevărată pentru propriul suflet al fiecăruia, frica și dorul de acestea ne unesc pe noi cu cei credincioși și prin acestea, rugăciunea cea tinzătoare către Dumnezeu și neșncetată și prin neîntreruptă cerere, dragostea către El și unirea cu El, și prin această unire se naște în suflet toată virtutea. Cum așadar prin iubirea trupească se naște dragostea pentru lume, și prin acest prieteșug se hrănesc patimile cele rele și mulțimea fără de număr a păcatelor? Precum dar sufletul râvnește la plăcerile cele viitoare și nepieritoare ale lui, la fel și trupul le caută pe cele prezente și trecătoare: căci o asemenea plăcere este

simțitoare și lucrează prin simțurile noastre și din simțurile noastre se purced și acestea sunt lumea: căci prin ele devenim iubitori de lume și iubitori de trup. Prin urmare, din această nemăsurată iubire față de trup, însetați de plăcerile lumești și urmărindu-le, și cinstindu-le ne înconjurăm de urâciunea multiformă a patimilor și atunci devine lucrătoare și plăcerea cea lumească prin simțuri care, fiind multe și diferite de simțurile noastre, nasc multe și diferite plăceri și patimi lumești. Căci prin vedere și auz, și altele ale mirosului, altele de la pipăit, și câte și mai câte de la gust.

9. Căci patimile cele rele care vin din gust nu își au obârșia în hrană, ci din nemăsura ei, care atrage după sine trândăvia cu patimile ei care sunt: lăcomia pântecelui, nesațiul, îmbătarea cu băuturi și bețivănia; pânțele primind cele de la gust în chip nemăsurat și de la cele dinafară fiindu-i dat cu prisosință, prin moliciune conduce materia răutății la atingeri multe pe care și primindu-le cineva pe cele scârbavnice, se dedă pe sine râurilor de necurății prin care se adună patimile cele de sub pânțele, curvia, preacurvia, desfrânarea, brutalitatea, și toate întinăciunile trupului. Acestea punând stăpânire pe auz, pe văz și pe miros, tânjind după cele murdare, după cuvinte rușinoase, cântece desfrânate, dansuri satanicești care conduc la toate necurățiile, ungerile cu miruri și miresme, parfumuri care stârnesc patimi de ocară și toate acele frumuseți care vin din îmbrăcăminte și podoabe foarte costisitoare care înfrumusețează chipul cel pătimăș doar pe dinafară, iar pe dinlăuntru rămâne chip spoit, urătit de patimi de necinste și cu adevărat asemuindu-se cu mormintele cele vâruite care pe dinafară se arată frumoase iar pe dinlăuntru sunt pline

de toată duhoarea și toată necurăția. Fiind supuse răutății aceste organe ale simțurilor înlăuntru ca și în afară, aproape și departe, este atras de necurăție și atunci păcatul cel către moarte intră și iese din noi prin deschizăturile cele sădite în noi : „căci, zice, cele care ies din gură acelea sunt care spurcă pe om” și „cel ce privind la femeie și o pofteste pe ea a și curvit cu ea în inima Lui”

10. Sufletul astfel iubitor de trup urmărește plăcerea simțurilor în tot chipul și prin plăcerea iscată din atingere și gustare și prin toate celelalte simțuri, purtând pretutindeni pe cele materiale, naște pofta de câștig și iubirea de arginți precum și furtisagurile, nedreptățile prădăciunile și tot chipul câștigului nedrept. Mai sunt și altele care se nasc din acestea însă fără mijlocirea unui organ de simț, dar care cuprinde toate simțurile pe dinlăuntru, care este închipuirea pe care o hrănesc celelalte plăceri și patimi pentru cei iubitori de lume care sunt: părărea de sine, îngâmfarea, lăudăroșenia. Dar și din combinarea acestora două, din simțuri și din închipuire nasc alte patimi: dorința de a plăcea oamenilor, vanitatea și mândria.

11. Dar plăcerea sufletului cea care este de la Dumnezeu și plăcerea de cele dumnezeiești este curată și nepătimasă, și deloc amestecată cu durerea: fiindcă lumea aceasta alături de plăcere aduce cu sine în chip natural durere, nu numai prin prefacerile și schimbările care au loc, ci fiindcă dând fiecăruia cea mai mică parte, este privat de surplus, căci fiind una lumea se împarte în mii și nenumărate părți din care fiecare râvnește și se străduiește să aibă totul și să fie stăpân. Așadar cel ce se află iubitor de cele lumești pururea poftind totul, și dacă din tot ar avea cea mai mare parte, iar cineva ar avea o mai puțină parte, dar

părticica aceluia ar fi ceva mai mare decât a altora, acela se întristează de partea pe care o socoate lui lipsă și se mâhnește ca și cum din propriul lui belșug s-ar fi împuținat. Așadar plăcerea și bucuria cea după cuget și dumnezeiască, fiind împărțită neșmpărțit, chiar dacă cineva ar fi capabil să o primească întreagă, aceasta nu-i vatămă, nu-i lipsește pe alții, căci fiecare dintre noi are întreagă cinstirea de Dumnezeu și prin evlavia unuia nu se ruinează cea a aproapelui, ci mai vârtos lucrează împreună în multe chipuri.

12. Așadar lumea aceasta, precum am zis, prin plăcere și durere face ca trupul nostru să primească plăcerea și să respingă durerea pentru care pricină și lumea acestuia este slabă și fără zile, iar cei care sunt înlănțuiți de iubirea pentru trup, necunoscând natura lumii, nu numai că este plină de plăceri, ci și plină de chin, și nevăzând că trebuie să fugă de acestea împreună și că trebuie să le trateze la fel, fără osebite, iar cei care nu iubesc doar chinul care se naște odată cu plăcerile lumești, sunt întocmai ca într-o luptă oarbă când, ignorând pricinile patimilor, își pricinuesc neplăceri, împricinându-se unii pe alții pentru necazurile ce li se întâmplă de fiecare dată. Și de aici se naște alt lanț de patimi pentru acest nenorocit neam al oamenilor. De aici vin cărtirea, defăimarea, necinstea, mânia, ura, certurile, uciderea și toată patima plină de amar prin care vin certurile și uciderile, prin care ni se surpă casa și mai ales neamul nostru omenesc prin răcirea iubirii și înmulțirea fărădelegii.

13. Însă noi să ne păzim de unele ca acestea în același cuget, fiind legați prin pacea dintre noi, lepădând de la noi nebunia atât a unora, cât și a altora care dau morții și trupul și sufletul. Da, fraților, vă rog să ne bucurăm unii pentru alții, dacă cineva are

vreo pricină, astfel ca și Hristos să se bucure de noi nu numai la Biserică, ci și în casa noastră și în piață rămânând netulburați cu o gură și cu o inimă să-l slăvim pe Tatăl nostru cel din ceruri. În catalogul acesta al răului, al plăcerilor și chinurilor și patimilor celor aducătoare de moarte și acestea sunt astfel că nici libere de chin nu sunt, nici plăcute, ci își au începutul nașterii lor din amestecarea/unirea celor contrare și acestea sunt ironia și lingușirea, viclenia și ipocrisia.

14. Vedeți înșelarea și vicleșugul lumii acesteia? Cât de felurit este și în câte rele ne aruncă pe noi, prin câte mijloace voiește a ne despărți de Dumnezeu? Căci făcându-ne pe noi plini de mii de patimi, în multe chipuri ne despart pe noi de nepătimire. Pentru aceasta Domnul a spus „lumea zace în rele”, și numește pe diavol stăpânitorul lumii, ca pe un stăpânitor al întinericului veacului acestuia. Căci nu îl socotește pe cel rău stăpânul cerului și al pământului și al zidurilor celor dintre cer și pământ care sunt ale lui Dumnezeu toate, și pentru aceasta l-a numit pe el stăpânitor – departe de noi o asemenea nerozie – căci nu aceasta vrea să spună că această lume zidită zace sub puterea celui rău. Căci cel ce măsoară cerul cu pumnul, după mărturia profetului, și a măsurat pământul cu cotul, este numai unul Dumnezeu, dar abuzarea de ființe, sălășluirea lor împătimită întru noi, lumea nedreptății, pofta cea rea, lauda de sine, precum spune teologul cel iubit de Hristos, acestea nu sunt de la Tatăl. Această lume zace sub puterea celui rău prin reaua noastră întrebuințare prin primejduitoarea sălășluire, și aceasta este lumea, iar nu că ar fi satana stăpânitorul lumii acesteia, acela care mai înainte a fost numărat cu mulțimea de patimilor care prin aplecarea noastră cea iubitoare de păcat

se zidește prin lucrarea vicleanului. Cei care nu sunt sloboziți prin puterea pocăinței, și fac ei înșiși pe diavol stăpânitorul lor.

15. Însă noi cei împreună cu Hristos așezați, să însetăm după lumea de sus, să dorim Împărăția cea binevestită nouă de la Hristos, să ne depărtăm de patimile care trag sufletul în jos, să ne temem de gheena focului cea gătită iubitorilor de plăceri; să fugim de plăcerea trupului, de beție, de curvie, de risipă, îmbuibare, nedreptate, slavă deșartă, mândrie, ură, mânie, neomenie, căci prin unele ca acestea și punem pe cel rău stăpân peste noi și peste lume. Să fugim așadar din această lume înșelătoare și de stăpânitorul acesteia și să ne arătăm pe noi înșine, prin faptele noastre cele bune, ca fiind lucrarea mâinilor celor atotbune ale lui Dumnezeu. Căci astfel le putem întrebuița bine pe cele prezente, iar în privința celor bunătăților făgăduite ne vom bucura în vremea celor veșnice.

16. De care fie să avem parte și noi toți cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos căruia se cuvine slava împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt în veacul veacului Amin.

Omilia 34

La praznicul împărătesc al Schimbării la față a Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos Despre lumina necreată

1. Să lăudăm și noi și să ne minunăm contemplând această măreață lucrare a lui Dumnezeu, toată zidirea cea văzută, zic. O laudă și o admiră cercetând-o și înțelepții elinilor. Însă noi facem aceasta spre slava Ziditorului, în vreme ce aceia împotriva slavei Lui. Căci ei slujesc în chip nenorocit făpturii, în loc să-L cinstească pe Cel ce a zidit-o. Astfel și noi deslușim pe cele profetice, apostolicești și cele ale Sfinților Părinți, însă spre folosul celor de față și pentru slava Duhului Care a grăit prin profeți, prin Apostoli și prin Sfinții Părinți. Încearcă să tâlcuiască acestea și cei care au ales reaua erezie a vremii, însă spre vătămarea credincioșilor spre lepădarea adevăratei cucernicii, folosindu-se de glasul Duhului împotriva Duhului. Și însuși cuvântul cel sfânt al harului Sfintei Evanghelii, fiind preaînalt, și corespunzător celor auzite de la Părinți și în acord cu înțelesul lor duhovnicesc, de Dumnezeu purtătorii Părinții noștri, prin propria lor gură și conform cu acesta ne desăvârșesc pe noi cei nedesăvârșiți ca niște mame iubitoare de prunci, împărțind hrana cea întăritoare, bună și ușor de dobândit, iar celor ce încă sug, gata mărunțită; și precum în gurile maicilor celor după trup hrana pentru copii se înmoaie, tot astfel cugetele părinților de Dumnezeu purtători, în inimi

sălășluindu-se, devin hrană de mult folos pentru sufletele celor ce ascultă și cred. Iar gurile celor răi și eretici se umplu de otravă aducătoare de moarte care se amestecă cu cuvintele vieții și acestea se fac ucigătoare pentru cei care le ascultă fără băgare de seamă.

2. Să fugim așadar de cei care nu primesc tâlcuirile părinților și încearcă să aducă pe cele potrivnice, și interpretează mânuind cuvintele cuprinse în literă, depărtându-se însă de cugetul evlavios; să fugim așadar de ei așa cum ai fugi de un șarpe. Căci dacă acela mușcă, trupul moare pe loc, fiind despărțit de sufletul care este nemuritor. Iar cei care apucă cu dinții sufletul, îl despart pe acesta de Dumnezeu, și aceasta este moarte veșnică pentru sufletul veșnic. Să ne ferim așadar de unii ca aceștia cu toată puterea și mai ales să fugim de cei care pun la îndoială cele evlavioase și mântuitoare care sunt într-un cuget cu predania Sfinților Părinți.

3. Pe acestea toate le-am grăit și am început cu aceasta pentru dragostea voastră, iar apoi, pe muntele cel sfânt al Schimbării la Față a Mântuitorului, sărbătorim astăzi și despre această lumină pentru care pricină aducem chiar și acum cuvântul nostru pentru vrăjmașii luminii. Am spus-o puțin mai înainte când am înfățișat graiurile bine cunoscutele Evanghelii de astăzi spre deslușirea tainei și prezentarea adevărului. „După cea de-a șasea zi a luat Iisus pe Petru pe Iacov și pe Ioan și s-a dus cu aceștia pe un munte înalt în singurătate, în pustie, și s-a schimbat la față înaintea lor, și a strălucit fața Lui ca soarele” (Mat. 17:1). Este necesar ca mai înainte de toate aceasta să cercetăm după care zi anume socotește sfântul Evanghelist Matei și Apostol al lui Hristos că era a șasea zi, după care a fost ziua Schimbării la față a Domnului? După

care deci? După aceea în care Domnul, învățându-i pe ucenicii Lui, a zis că Fiul Omului va veni în slava Tatălui și a rânduit așa, grăind: „că sunt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea pe Fiul Omului, venind în împărăția Sa.” (*Mat. 16:28*). Numind slava Tatălui și împărăția tocmai/însăși lumina Schimbării Sale la față. Aceasta descoperind-o și sfântul Evanghelist Luca, arătând atât învăluit, cât și expunând limpede „Iar după cuvintele acestea, ca la opt zile, luând cu Sine pe Petru și Ioan și pe Iacov, S-a suit pe munte ca să Se roage Și pe când Se ruga El, S-a făcut chipul feței Lui altul și îmbrăcămintea Lui albă strălucind.”. (*Luca, 9:28*)

4. Însă cum concordă între ele [cele două Evanghelii, Luca și Matei], când unul zice clar că s-au scurs opt zile între făgăduință și descoperire, iar celălalt spune că a fost această arătare în munte după cea de-a șasea zi. Luați aminte și înțelegeți. Erau de opt zile petrecând pe munte dar de arătat s-a arătat în cea de-a șasea zi. Aceștia trei Petru, Iacov și Ioan, care s-au urcat pe munte împreună cu Iisus, au văzut acolo împreună cu El pe Moise și cu Ilie, astfel încât erau cu totul, împreună cu aceștia, șase. Dar împreună cu Domnul, pururea nevăzut, erau dimpreună și Tatăl și Duhul Sfânt, unul mărturisind prin însuși glasul Lui că El este Fiul lui cel iubit iar celălalt, prin norul cel luminos a strălucit împreună [cu glasul], arătându-Se pe Sine și pe Tatăl de aceeași ființă cu Fiul și de o unime cu privire la lumină, căci este bogăția acestora firea și o singură izbucnire a strălucirii. Astfel opt sunt cei șase. Așadar, așa precum nu este nici un dezacord între șase și opt, la fel nici cei doi evangheliști nu se contrazic, unul zicând că după șase zile, iar Luca punând că au trecut după aceste

cuvinte ca la opt zile. Iar nouă ni se pare cum că sunt ca niște tipuri prin aceste două ziceri adunate împreună de pe munte ascuns rostite și totodată lămurit.

5. Însă cineva ar putea urma astfel văzând cât de frumos se aseamănă între ele cele două dumnezeiești propovăduiri, chiar și după literă. Căci Luca a zis opt zile, fără a se deosebi întru nimic de cel ce a zis, după șase zile, punând la socoteală și ziua în care a grăit cuvintele acelea și ziua în care Domnul S-a schimbat la față. Pe acestea și Matei le-a dat spre cugetare celor care în mod obișnuit văd pentru aceasta și adăugirea „după”, care arată posterioritatea, acesta a grăit-o, iar celălalt a lăsat-o: căci nu a zis după opt zile, precum a zis acela „după șase zile” ci „au trecut ca la opt zile”. Astfel, nu se află vreo contradicție în cugetul desfășurării faptelor la cei doi evangheliști.

6. Însă și altceva mare și de taină ni se dezvăluie nouă în păruta discordanță a unuia cu celălalt: însă trebuie să luați în minte cugetul celor grăite, toți câți sunteți mai iuți la minte. Căci de ce unul a zis peste șase zile, iar celălalt a depășit și săptămâna, pomenind cea de-a opta zi? Fiindcă marea priveriște a luminii a schimbării la față a Domnului s-a petrecut în cea de-a opta zi care este anume taina veacului viitor ce se va descoperi după încetarea lumii celei zămislite în șase zile și depășirea simțirii noastre care lucrează înșesit; căci avem cinci simțuri la acestea adăugându-se cuvântul rostit după percepția noastră punând în lucrare înșesit energia simțurilor noastre. Nu numai mai presus de simțuri, ci și mai presus de cuvânt este făgăduința pentru cei vrednici de Împărăția lui Dumnezeu pentru aceasta, după fericita nelucrare a acestora desăvârșite prin cel de-al șaselea simț, a cărui vrednicie a nelucrării o rodește săptămâna, însă

după chipul celei de-a opta se descoperă prin puterea unei mai bune energii, Împărăția lui Dumnezeu. Și această putere a dumnezeiescului Duh prin care Împărăția lui Dumnezeu este văzută de cei vrednici, după dumnezeiescul Luca, Domnul arătând ucenicilor, mai dinainte le-a grăit „sunt unii stând aici dintre voi care nu vor gusta moartea până ce vor vedea Împărăția venind cu putere și cu slavă multă” (*Luca*, 9:27), adică prin aceasta să dea putere celor văzători de a vedea pe cele nevăzute curățindu-se de blasfemia cea aducătoare de moarte și de suflet ucigătoare care este păcatul a căruia înfruptare este începutul răutății celei din cuget, și de care cei ce se curățesc nu vor gusta moartea cea a sufletului, fiind păziți fără de prihană prin puterea descoperirii viitoare, pe cât socotesc, și în cuget.

7. „Sunt unii stând aici dintre voi care nu vor gusta moartea până ce vor vedea Împărăția venind cu putere și cu slavă multă (*Luca*, 9:27). Dar pretutindeni este Împăratul și pretutindeni este Împărăția Lui, astfel încât este clar că venirea Împărăției Lui nu se arată a fi altundeva sau în vreun loc oarecare, ci este descoperită prin puterea dumnezeiescului Duh; pentru care pricină se și spune că va veni cu putere. Care putere nu este apropiată simplu de cei ce o dobândesc, ci celor care stau cu Domnul celor care se întăresc în credința întru El și celor care după Petru și Iacov și Ioan și tuturor celor purtați sus pe muntele cel înalt de către Cuvântul cel întâi, adică celor care s-au înălțat prin smerenia firii noastre; apoi și pentru aceasta Dumnezeu în munte, precum s-a zis închipuie, pe de o parte pogorârea Lui Însuși din sălășluirea întru cele proprii ale Sale, și pe de altă parte, ridicându-ne pe noi din cea mai adâncă umilință, ca să ne

conducă puțin câte puțin la firea cea născută și cât de sigur, cel nemărginit. Însă o astfel de închipuire nu este la îndemână minții, ci fiind cu mult mai bună și mai înaltă, încât este accesibilă numai prin puterea Duhului Sfânt.

8. Lumina schimbării la față a Domnului nu este așadar circumscrisă și nici nu se desparte, nici nu cade în puterea simțurilor, deși a fost văzută cu ochi trupești și pentru puțină vreme, în strămtorarea de pe vârful muntelui, însă, precum s-a spus, s-au mutat slujitorii Domnului de la trup la duhul, prin prefacerea simțurilor pe care a lucrat-o în aceștia însuși Duhul Sfânt și, astfel, au văzut acea lumină negrăită, într-atât i-a bucurat puterea Duhului Sfânt; ceea ce nefiind în stare să mai vadă precum aceia cei ce astăzi hulind această lumină, socotesc că cei aleși dintre Apostoli au văzut lumina Schimbării la față a Domnului, prin puterea simțurilor și printr-o putere zidită, și prin aceasta încearcă să tragă în jos către făptură, nu numai lumina aceea, slava și Împărăția lui Dumnezeu, ci și puterea Duhului Sfânt, prin care cele dumnezeiești sunt descoperite celor vrednici. Căci nu l-au auzit niciodată, nici nu l-au crezut pe Pavel care zice "cele ce ochiul n-a auzit, nici urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El, „iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, căci Duhul toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu" (*I Cor. 2:9*).

9. Însă când au ajuns în cea de-a opta zi, precum s-a spus, luând Domnul pe Petru și pe Iacov și pe Ioan, a urcat cu ei pe munte ca să se roage, căci mereu despărțindu-se de toți, și de aceștia, Apostoli, singur s-a rugat, precum și atunci când, după ce a hrănit pe

cei cinci mii cu tot cu femei și copii cu cinci pâini și doi pești, slobozindu-i pe toți, iar pe ucenici silindu-i să urce pe corabie, El însuși s-a urcat pe munte ca să Se roage singur; și acum luând cu Sine puțini, și pe aceștia dintre toți i-a avut cu Sine, căci se apropiiau patimile cele mântuitoare iar celorlalți ucenici le-a zis: ședeți aici, până ce mă voi ruga; a luat deci pe Petru și Iacov și Ioan cu El. Așadar, numai pe aceștia luându-i de aici, i-a urcat sus pe un munte înalt în singurătate, și S-a schimbat la față înaintea lor, a celor ce vedeau, adică.

10. Cine adică S-a schimbat? Zice teologul Hrisostom: a deschis în fața lor, pe cât se pare, puțin din dumnezeirea Lui și a arătat aleșilor Săi pe Dumnezeu Care sălășluia întru El „Căci s-a făcut, în timp ce Îl ruga pe Acesta, precum zice sfântul Apostol și Evangelist Luca, chipul feței lui altul, strălucind ca soarele,” precum scrie Matei. A zis „ca soarele” ca nu cumva să cugete cineva că acea lumină este o lumină care cade sub simțuri, departe de noi o astfel de orbire a minții a celor care nu pot să-și înalțe cugetul mai presus de percepțiile simțurilor, ci ca să știm că ceea ce pentru cei care trăiesc și văd prin simțuri este soarele, pentru cei trăitori și văzători după Duhul este Hristos ca Dumnezeu și nu era nevoie pentru cei ce-L vedeau pe Dumnezeu în contemplarea lor, în vederea lor de Dumnezeu de o altă lumină căci pentru cei veșnici, El Însuși este lumina, iar nu alta, căci la ce le era de folos o a doua lumină celor care aveau cea mai mare lumină? În rugăciune atât de tare a strălucit și a descoperit în chip de negrăit celor aleși dintre ucenici negrăită lumina aceea, pe când cei mai înalți dintre profeți se aflau de față împreună cu ei ca să arate că rugăciunea este dătătoarea acelei

preafericite priveliști și ca să învățăm că prin apropierea de Dumnezeu cea după virtute și prin unirea cu El cea după minte, se apropie și se descoperă strălucirea aceea, fiind dată tuturor și văzută de către cei care prin fapta cea bună neabătută și prin rugăciune curată, neîncetat tind către Dumnezeu. Căci adevărata și cea mai de dorit frumusețe zice, pe care mintea se cade a o contempla, numai după ce a fost curățită, este cea a unei firi îndumnezeite și preafericite. Din care cel ce-și ațintește ochii către strălucirea și harurile ei se împărtășește și el cu câte ceva dintre ale aceleia, precum strălucirea, îmborspătându-și culoarea la vederea aceea ca atunci când Moise grăind cu Dumnezeu i-a strălucit fața.

11. Vedeti că și Moise a fost schimbat urcând pe munte și la fel a văzut slava lui Dumnezeu? Însă el a suferit schimbarea, iar nu a lucrat-o; după cele spuse, la această măsură l-a adus aici strălucirea adevărului, ca să vadă și să sufere strălucirea lui Dumnezeu. Dar Domnul nostru Iisus Hristos avea acea strălucire de la Sine Însuși, fiindcă nu avea el nevoie de rugăciune care să-i strălucească trupul cu dumnezeiasca lumină, ci a arătat de unde provine lumina lui Dumnezeu în sfinți și în ce chip va fi văzută în aceștia; căci și dreptii vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor și astfel devenind întregi lumină dumnezeiască, ca o naștere din dumnezeiască lumină, L-au văzut pe Hristos negrăit strălucind mai presus de lumină, dumnezeiește, și a căruia slavă revărsându-se de la natură s-a arătat pe Tabor comună și trupului, în unitatea ipostasului. Astfel și „printr-o asemenea lumină a strălucit fața Lui ca a Soarelui.” (Mat. 13:43).

12. Însă cei ce se laudă cu cuvântul cel elinesc și cu înțelepciunea elinilor mai presus de a noastră și care

nu ascultă pe de-a-ntregul de bărbații înduhovniciți prin cuvintele Duhului, aceia pe care i-am pomenit mai sus stau împotriva adevărului, auzind de lumina Schimbării la față a Domnului de pe munte, cea văzută de ochii apostolilor, o trag în jos la starea de lumină percepută prin simțuri și zidită, și o coboară la aceasta pe cea care este nematerialnică, neînserată și veșnică, fiindcă ei înșiși petrecând în cele de jos, nu pot cu nici un chip să cugete nimic dintre cele mai presus de cele pământești. De aceea El Însuși împotriva acestui fapt, a arătat-o mai dinainte proniator, ca nezidită și numind-o pe aceasta Împărăția lui Dumnezeu. Căci nu este Împărăția lui Dumnezeu supusă și zidită, căci este singură între toate care nu este stăpânită și atârnată, dincolo de orice timp și orice veac și nici nu are Împărăția lui Dumnezeu începătorie care să o înceapă sau sfârșit sub veacuri sau timp. Însă credem că ea este moștenirea celor mântuiți.

13. Apoi când S-a schimbat Domnul a strălucit și a arătat slava și strălucirea și lumina aceea și iarăși va veni precum a fost văzut de ucenici pe munte, dar [putem spune că] a mai adăugat ceva lumină pe care o va avea în veac, dar pe care mai întâi nu a avut-o? Departe de noi această blasfemie! căci zicând astfel, slăvim trei firi ale lui Hristos în loc de două, cea dumnezeiască, cea omenească și una a luminii aceleia, așadar nu o alta, ci cea strălucire pe care o avea în chip nevăzut a descoperit-o. Căci avea această strălucire a firii celei dumnezeiești tăinuită de trup. Așadar lumina aceea este a dumnezeirii și ea este nezidită iar dacă Hristos S-a schimbat la față, nu a fost aceasta, după Sfinții Teologi, nici adăugând ceea ce nu era, nici schimbând ceea ce nu era, deschizând ucenicilor

acestora ochii și din orbi făcându-i văzători. Vezi că față de lumina aceea orbi sunt ochii cei după fire văzători? Așadar nu este acea lumină a simțurilor și nici cei văzători nu au văzut simplu cu ochii simțirii, ci au fost pregătiți prin puterea Duhului Sfânt.

14. S-a schimbat așadar și astfel au văzut schimbarea, căci firea noastră care nu era desăvârșită, a primit-o prin adăugare, fiind îndumnezeită prin unirea cu Dumnezeu Cuvântul. De aici și luând în pânțele în feciorie și născându-L în chip străin pe Cel Care, din ea fiind născut, s-a făcut cunoscut drept Dumnezeu purtător de trup, și Simeon luându-L pe El ca pe un prunc în brațe și Anna Proorocița întâmpinându-L, căci puterea cea dumnezeiască a strălucit celor ce au ochii inimii curățiți ca printr-o fâșie transparentă de cristal.

15. Dar pentru ce dintre toți, a luat cu sine numai pe corifeii apostolilor și i-a dus pe munte numai pe aceștia în pustie, ca să le arate ceva cu totul mare și tainic. Cum așadar fiind măreață și tainică acea priveliște a luminii, ar fi a simțirii, pe care înșiși cei aleși, o aveau și mai înainte de a fi aduși împreună cu ceilalți care au fost lăsați jos. Și ce nevoie mai era de puterea Duhului Sfânt și de adăugirea/ajustarea sau schimbarea ochilor la vederea acelei lumini dacă ar fi o lumină sensibilă și zidită? Cum ar fi slava și Împărăția Tatălui și a Duhului Sfânt o lumină ce cade sub simțuri? Și cum într-o asemenea slavă și Împărăție va veni Hristos în veacul viitor când nu va fi nevoie nici de aer, nici de lumină, nici de loc sau de unele dintre acestea ci în loc de toate, precum zice Apostolul, va fi nouă Dumnezeu? (*I Cor 15:28*) Iar dacă în loc de orice, atunci și în loc de orice lumină. Când se arată iarăși, și lumina aceea fiind a dumnezeirii,

apoi și cel mai teolog dintre evangheliști, Ioan, arată prin Apocalipsă că cetatea aceea care va veni și nu va pieri „nu are trebuință de soare, nici de lună ca să o lumineze în ea: căci slava lui Dumnezeu a luminat-o pe ea și făclia ei, Mielul lui Dumnezeu.” (*Apoc.* 21:23) Așadar nu ni l-a arătat nouă limpede și acolo pe Iisus dumnezeiește schimbat la față pe Tabor, ca și acum, Care are trupul ca o făclie, iar în loc de lumină, strălucind celor care urcară împreună cu El pe munte, având slava dumnezeirii? Dar și în privința celor ce sălășluiau în cetatea aceea, El însuși zice că „nu au trebuință de lumina făcliei sau de lumina soarelui, fiindcă Domnul Dumnezeu luminează peste aceștia și noapte nu va mai fi.” Atunci ce este această lumină întru care nu este mutare sau umbră de schimbare? Ce este această lumină necuprinsă și neînserată? Oare nu este lumina dumnezeirii?

16. Dar și Moise și Ilie și, mai mult decât Moise, sufletul care nu mai trăiește în trup, cum va vedea și cum va fi proslăvit printr-o lumină sensibilă? Iar cei care au fost văzuți în slavă în acea vreme prooroceau ce sfârșit va fi să se plinească în Ierusalim. Cum dar îi cunoșteau pe cei pe care Apostolii nu i-au văzut nici odată mai înainte, dacă nu prin puterea descoperirii luminii aceleia?

17. Dar pentru ca să nu rețin mai mult atenția voastră, vom păstra spusele evanghelice rămase până la vremea săvârșirii atotsfintei și dumnezeiești ierurgii. Crezând precum am fost învățați de către cei luminați de Hristos pe acelea numai ale celor ce le văd neabătut (căci tainele sunt ale Mele și ale celor dimpreună cu Mine) (*Daniel*, 2:28). Așadar, cei care drept cred precum am fost învățați sunt părtași împreună cu Domnul la Schimbarea la față, ne vom

îndrepta către strălucirea luminii aceleia și fiind iubitori de frumusețea slavei celei fără de schimbare, să ne curățim ochiul cugetului de întinăciunile celor pământești, disprețuind pe cele rușinoase și împodobite care nu sunt cuvioase: căci chiar plăcute de ar părea, însă ele ne aduc chinul cel veșnic, și chiar de ar aduce frumusețe trupului, însă sufletul îl încing cu tunica cea neasemănătoare a păcatului pe acela care, neavând haina de nuntă cea nestricăcioasă, este legat de mâini și de picioare, este aruncat în focul acela și în întunericul cel mai dinafară.

18. De care să fim și noi izbăviți toți prin strălucirea și cunoștința luminii celei nematerialnice și veșnice a Schimbării la față a Domnului spre slava Lui și a celui fără de început Părinte și a de viață făcătorului Lui Duh a căroră una și aceeași este strălucirea și dumnezeirea, slava și Împărăția și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia 35

La aceeași prăznuire a Schimbării la față a Domnului Despre lumina dumnezeiască necreată, care nu este însă ființa lui Dumnezeu

1. Profetul Isaia mai dinainte a propovăduit despre Evanghelie că „va trimite Domnul Cuvânt de strâmtorare pe pământ” (*Isaia, 10:23*) concis, este o expresie care în puține cuvinte cuprinde mai multe înțelesuri. Așadar, să ne înălțăm mintea la cuvintele Evangheliei de astăzi, unele deja analizate, iar pe cele care ne-au rămas să le punem acum în discuție, ca să ne umplem de înțelesul cel nestricăcios care este ascuns întru ele, să ne bucurăm și să ne încredințăm cu totul inspirației dumnezeiescului Duh.

2. „În vremea aceea a luat Iisus pe Petru, pe Iacob și Ioan și i-a dus pe aceștia pe un munte înalt și s-a schimbat la față înaintea lor și a strălucit fața Lui ca soarele” (*Mat. 17:1*). Iată acum vremea binevenită, iată acum ziua mântuirii, fraților, ziua dumnezeiască și veșnică - cea nemăsurată cu ceasuri, care nu se poate nici mări, nici micșora, ziua cea neîntreruptă de noapte, căci este ziua Soarelui dreptății întru care nu este mutare sau umbră de schimbare (*Iak. 1:17*). În această zi, prin bunăvoința Tatălui, și cu împreună lucrarea Duhului Sfânt, [acest Soare] a strălucit față de noi, cu iubirea de oameni, ne-a ridicat pe noi de la întuneric la preaminunată lumina Sa care i-a strălucit peste creștet fiind soarele cel nevăzut - Cel ce întinde timpul până-n veac.

3. Astfel, ca Soarel al dreptății și al adevărului, nu suferă să se arate și să se facă cunoscut celor ce grăiesc minciuna despre El și vorbesc cu nedreptate despre cele mai înalte sau celor care prin faptele lor îl tagaduiesc. Însa li se descoperă celor care lucrează dreptatea și celor ce iubesc adevărul și îi bucură întru credincioșie cu strălucirile Sale. Căci aceasta spune și Sfânta Scriptură: „Lumină a răsărit dreptului și înțelepciunea îi este acestuia însoțitoare.” (Ps. 96:11). De aceea și psalmistul profet cânta lui Dumnezeu: „Taborul și Ermonul întru numele tău se vor veseli” (Ps.96:12), mai dinainte vestind celor ce au contemplat înțelepciunea care s-a născut mai târziu pe munte de la străluminarea aceea. Iar Isaia iarăși zice: „Dezleagă, zice, toate legăturile nedreptății, slăbește strâmtorarea zapisurilor silnice, rupe toată nedreapta îndatorire” (Isaia, 58:6). Și ce zice mai departe? „Atunci va tâșni lumina Ta (de dimineață) și izbăvirea Ta degrab va răsări, și va merge înaintea dreptății Tale și slava lui Dumnezeu Te va umbri.” (Is., 58:8). Și iarăși: „De vei lepăda de la tine legătura și ridicarea mâinii și tot cuvântul cartelii și vei da celor flămânzi pâine din tot sufletul Tău și vei umple sufletul Tău de toată umilința, atunci va răsări întru întuneric lumina ta și va străluci ca amiaza.” (Is., 58:9). Dar de ce atunci ar pomeni și de alți sori pe care Însuși i-a zidit când e limpede că un singur soare strălucește pe cer? Se referă, așadar, la „dreptii care strălucesc ca soarele în Împărăția Tatălui lor” (Mat. 13:43).

4. „Să lepădăm deci de la noi, fraților, faptele întunericului și să lucrăm faptele luminii” (Rom.12:12). Nu doar pentru ca într-o zi anume să petrecem cu cinste, ci să ne facem fii ai zilei celei veșnice și apoi să

urcăm pe munte acolo unde Hristos a strălucit, pentru ca, privind cele de acolo, și mai cu osebire petrecând în lumină, și fiind aflați vrednici de o asemenea zi, Însuși Cuvântul lui Dumnezeu să ne înalțe și pe noi la vreme. Iarăși acum, împreună să tindem și să ne înălțăm ochii minții, rogu-vă, către lumina propovăduirii Evangheliei ca să fiți schimbați până la înnoirea deplină a minții voastre și astfel, atrași de dumnezeiasca strălucire de sus, să ne facem asemenea cu asemănarea slavei Domnului căruia I-a strălucit fața ca soarele astăzi pe munte.

5. În ce sens „ca soarele”? A existat oare un timp când lumina soarelui nu se afla în globul solar ca și într-un vas? Căci lumina s-a născut mai întâi, mai înainte de a fi soarele, pe când Cel Ce pe toate le-a adus într-o ființă a zidit discul soarelui abia în cea de-a patra zi, unind cu acesta lumina și astfel rostuiindu-l ca pe un astru facator și luminator al zilei. Tot astfel și în ceea ce privește lumina dumnezeirii: a fost oare un timp când ea nu era cuprinsă ca și într-un vas în trupul lui Hristos? Căci una este fără cauză, iar cealalta este cauzată. Ceea ce a luat de la noi Fiul lui Dumnezeu [adică trupul], pentru noi săvârșindu-se, a primit într-o sine deplinătatea dumnezeirii și astfel a fost arătat ca un luminător îndumnezeitor, răspândind dumnezeiască lumină.

6. Astfel a strălucit fața lui Hristos ca soarele, iar veșmintele Lui s-au făcut albe ca zăpada. Zice Sfântul Evanghelist Marcu: „strălucitoare și albe foarte, ca zăpada, așa cum nici un înalbitor pe pământ nu poate să albească.” (Marcu, 9:2,3). Străluceau, așadar, cu aceeași necreată lumină atât trupul vrednic de toată închinăciunea al lui Hristos, cât și veșmintele, dar nu la fel, căci fața lui ca soarele, iar veșmintele, ca

unele ce erau aproape de trupul Său, se făcuseră de lumină, arătându-se astfel cum vor fi veșmintele slavei pe care le vor îmbrăca în veacul viitor cei ce vor fi aproape de Dumnezeu și care este haina nepătimirii pe care Adam a lepădat-o prin cadere, trezindu-se gol și rușinat.

Iar dumnezeiescul Luca zice și el: „Și s-a făcut chipul feței Lui altul și îmbrăcămintea Lui albă strălucind” (*Luc. 9:29*), descriind atotdesăvârșirea celor petrecute pe munte și negăsind nici o comparație vrednică de ele. Marcu însă deși descrie veșmintele, zicând: „strălucind, albe foarte, ca zăpada”, a arătat și el că orice imagine și comparație este mult mai prejos față de priveliștea strălucirii acelor veșminte. Căci zăpada, albă fiind, nu este întru nimic și strălucitoare, ci are o suprafață neregulată, fiind alcătuită toată din bule mici de apă, amestecate cu aerul din interior. Având în vedere faptul că nici norul nu este pe deplin format, și nici nu poate suprima aerul dinlăuntru, bulele de apă, fiind condensate de ger, dar în același timp fiind și purtătoare de aer, plutesc în jos sub formă de fulgi, având aspectul unei spume, pe de o parte din pricina albeții, pe de altă parte, din pricina neregularității.

7. Așadar, nu pentru că albul zăpezii n-ar fi fost îndeajuns pentru a înfățișa dulceața priveliștii aceleia a fost adăugată și strălucirea, ci mai cu seamă pentru că, prin acestea, Evanghelistul a vrut să arate că acea lumină prin care veșmintele s-au făcut albe și strălucitoare, este mai presus de fire. Căci nu ținea de lumină ca să facă albe și strălucitoare pe cele luminoase, ci ca să evidențieze de ce culoare erau acelea. Această lumina, pe cât îmi pare, mai curând le învâluie decât le preschimbă, lucru care nu ține de

lumina sensibilă. Ceea ce este încă și mai paradoxal este faptul că, deși le transfigurează, le păstrează pe acestea neschimbate, precum s-a arătat mai înainte.

Dar cum ne sunt nouă cunoscute toate despre lumina? În această privință, Evanghelistul nu numai că arată doar strălucirea și frumusețea aceea mai presus de fire a chipului Mântuitorului, ci ca să arate mai presus de fire chiar frumusețea veșmintelor, a despărțit-o pe aceasta de frumusețea firii, adăugând la albul zapezii și strălucirea. Iar, de vreme ce meșteșugul artei pare să adauge oarecare frumusețe la frumusețea naturală, acea frumusețe [a luminii necreate] a fost pusă mai presus chiar și de frumusețea artelor, încat, zice, „nici un înălbitor pe pământ nu poate să albească.”

8. Căci Cuvântul cel mai înainte de veci care s-a întrupat pentru noi, și pe care îl poartă întreg întru sine cuvântul propovăduirii evanghelice al cărui veșmânt este litera, fiind alb și limpede, dar totodată strălucitor și luminos, ca mărgăritarele, cu atât mai multcu cât, în chip vrednic de Dumnezeu, S-a sălășluit în cei care văd în duh cele ale Duhului și care lămuresc, potrivit lui Dumnezeu sensul care se află în literă. În acest chip, ei arată cuvintele propovăduirii evanghelice, încat nici un înălbitor pe pământ- unde înălbitorul este înțeleptul acestui veac-, nu poate să lămurească. Dar de ce spun să lămurească? Căci acesta nu poate să cunoască nici ceea ce altul îi lămurește: „căci omul trupesc, după cum zice Apostolul nu primește cele ale Duhului, nici nu poate să le cunoască,” (*I Cor. 2:14*), fiindcă, supus fiind patimilor, se înșală în privința iluminărilor celor mai presus de minte, dumnezeiești și duhovnicești, blasfemând cele pe care nu le vede, „amestecând de-a valma cele aflate

în puterea minții cu cele ale trupului sau" (*Col. 2:18*).

9. Însă dumnezeiescul Petru, având mintea luminată de acea preafericită privesc și fiind purtat către dragostea lui Dumnezeu de o și mai aprinsă dorință, nu mai voia nicidecum să se mai despartă de acea lumină: „Bine este nouă aici” zise el către Domnul (*Luc.9:33*) „Dacă voiești, să facem aici trei colibe, ție una și lui Moise una și una lui Ilie, neștiind ce spune”, fiindcă nu venise încă vremea restaurării. Iar la plinirea vremii, nu ne mai sunt de trebuință corturi facute de mână, și nici nu s-ar fi cuvenit să-L facă pe Stăpânul egal cu slujitorii Lui prin egalitatea colibelor, căci Hristos, ca fiu legitim este în sânul Tatalui, pe cand profeții Moise și Ilie, fiecare în parte, ca adevați fii ai lui Avraam, sălășluiesc în sânul lui Avraam. Pe cand Sfântul Petru spunea acestea, fără a ști ce zice: „Iată un nor luminos l-a umbrit pe ei” curmând vorba lui Petru și arătând ce cort l se cuvenea lui Hristos. Dar cine era însuși acest nor și cum, luminos fiind, l-a umbrit pe ei? Oare nu cumva aceasta este însăși lumina cea neapropiată întru care sălășluiește Dumnezeu și pe Care lumina îl înfășoară ca și cu o haină? Căci zice: „Cel ce pui norul suirea Ta (*Ps.103:4*)” și „a pus înunericul acoperământ, împrejurul cortului Tău” (*Ps. 17, 13*) Totuși, după cum spune și Sfântul Apostol: „Numai cel ce are nemurierea sălășluiește în lumina cea neapropiată” (*I Tim, 6: 16*). Dar lumina aceasta este aici și înuneric, fiindcă, deși avea strălucirea cea mai presus de fire, umbrea.

10. Însă se mărturisește de către Sfinții Părinți teologhitori că lumina cea întâi văzută a rămas neapropiată chiar ochilor apostolilor. „Căci astăzi, zice Sfântul Ioan Damaschin, raza necircumscrișă a dumnezeieștii străluciri în muntele Tabor, sfinților

Apostoli strălucește". Dar potrivit marelui Dionisie, care spune că întuneric este lumina cea neapropiată în care se spune ca sălășluiește Dumnezeu, în aceasta se află oricine este vrednic să-l cunoască și să-L vadă. Așadar, această lumină a strălucit pe fața Domnului, pe care Apostolii au văzut-o cei dintâi, și pe care norul cel luminos a umbrit-o după aceea. Însă atunci o lumină mai mică s-a înfățișat vederii, dar s-a arătat apoi cu mult mai mare, încat li s-a părut că este nevazută din pricina strălucirii ei celei mai presus de fire, și întru acest chip Izvorul dumnezeieștii lumini celei veșnice, pe soarele dreptății L-a umbrit pe Izvorul dumnezeieștii lumini celei veșnice, pe Soarele dreptății, adică pe Hristos. Căci și în cazul soarelui celui sensibil, chiar dacă lumina se oferă vederii prin rază, dacă ar privi cineva direct la soare, de îndată i s-ar lua vederca. Căci puterea strălucirii lui este cu mult mai presus de puterea ochilor noștri.

11. Numai că soarele cel sensibil strălucește, după cum a fost rânduit, și nu după voința sa, nici nu se arată doar celor cărora el voiește să li se arate. Pe când Soarele dreptății, nu are doar prin fire strălucire și slavă, ci având voință, strălucește doar pentru cei care voiește El și numai atât cât voiește, în chip proniator și mântuitor. Astfel, voind ca soarele să se arate și să fie văzut de ochii apostolilor, și aceasta nu de la o mare depărtare, ci, strălucind mereu cu o mai mare putere, precum voia, printr-o strălucire mai presus de fire, a rămas nevazut ochilor apostolilor atunci când a venit în chip de nor luminos. Însă un glas din nor s-a făcut auzit: „Acesta este Fiul meu cel iubit întru Care am binevoit, de El să ascultați"! Căci deja în Iordan, la botezul Domnului, s-au deschis cerurile și același glas s-a făcut în acea desăvârșită

slavă pe care și Sfântul Ștefan, tinzându-și ochii și umplându-se de Duhul Sfânt, a văzut-o mai târziu când i s-au deschis și lui cerurile. Dar acum să ne întoarcem la norul care L-a umbrit pe Hristos. Așadar, el este aceeași slavă a lui Dumnezeu, mai presus de ceruri.

12. Cum deci sa fie văzută în chip sensibil lumina cea mai presus de ceruri? S-a propovăduit că din nor glasul Tatălui s-a făcut auzit, fiindcă toate cele ce se săvârșeau în Lege înaintea venirii Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos: punerea înainte a jertfelor, darea poruncilor, învierea, erau nedesăvârșite și nu erau înfăptuite după voia inițială a lui Dumnezeu, ci au fost îngăduite până la a viitoare venire a Domnului și arătarea Lui în lume. El este Cel în Care, ca Fiul preaiubit, binevoiește, și se odihnește Tatăl, și tot El îi este bineplăcut în chip desăvârșit. Pentru această pricină se și poruncește ca de El să asculte și Lui să-I urmeze. Căci se spune: „Intrați pe poarta cea strâmtă, căci mare și largă este calea care duce la pierzanie, dar strâmtă și anevoioasă este calea ce duce la viață, ascultați de El”, și iarăși s-a spus: „lumina aceasta este Împărăția lui Dumnezeu, de aceasta să ascultați, în aceasta să credeți și să vă faceți vrednici de această lumină”.

13. Însă când s-a arătat norul cel luminos și glasul Părintelui a răsunat din nor, „au cazut cu fața la pământ ucenicii”, dar nu datorită glasului, căci acesta și cu alte multe prilejuri s-a făcut auzit, nu numai la Iordan, ci și când a mers înainte de Patimile Mântuitorului în Ierusalim, căci atunci când Domnul zicea: „Tată proslăvească-se numele Tău”, a venit un glas din cer: „Și L-am preamărit și iarăși Il voi preamări” (Io. 12:28) și deși toată mulțimea l-a auzit nimeni

n-a căzut cu fața la pământ. Dar aici nu numai glasul, ci dimpreună cu glasul s-a arătat și lumina cea necuprinsă. E limpede că nu datorită glasului, ci datorită schimbării luminii au căzut ucenicii, cum era și firesc, cu fața la pământ, după cum au cunoscut de Dumnezeu purtătorii barbați. Căci mai înainte de a auzi glasul au fost cuprinși de spaimă, după cum spune Marcu, din pricina acelei dumnezeiești arătări.

14. Însă dacă pentru aceștia toți, s-a arătat în chip preaînalt lumina dumnezeiască necreată, mai presus de fire, ce vor pătimi cei ce s-au lăsat amăgiți și au urmat unei alte străine și trupești mărturisiri și care, așadar, nu pot cunoaște cele ale Duhului? Unii ca aceștia vor fi trași în gheena de necuratul: caci nu recunosc nici slava dumnezeiască, nici Împărăția lui Dumnezeu, nici frumusețe, nici har, nici strălucire, nici luminare,- precum suntem învățați de Dumnezeu și de Părinții teologi care același lucru spun,- ci afirmă că această [lumină necreată] este natura lui Dumnezeu și prin aceasta ei zic că este sensibilă și zidită. Însă Domnul în Evanghelii nu spune că această slavă este comună numai Lui Însuși și Tatălui, ci și sfinților îngeri, după cum scrie dumnezeiescul Luca: „Căci cel ce se rușinează de Mine și de cuvintele mele, de acela și Fiul Omului se va rușina când va veni în slava Lui și a Tatălui și a sfinților îngeri” (Luca, 9:26). Așadar, ce necuprinsă lipsă de cuviință, ce adanca blasfemie săvârșesc cei ce sustin, astfel, ca ființa lui Dumnezeu este aceeași cu slava aceasta și că ființa Tatălui este una și aceeași cu a sfinților îngeri, căci nu numai îngerii, ci chiar și sfinții cei dintre oameni participă la această slavă și Domnie.

15. Dar Tatal și Fiul împreună cu Duhul Sfânt au prin natură această slavă, în timp ce sfinții îngeri și

oamenii se împărtășesc din ea prin har când primesc iluminarea. Iar Moise și Ilie în aceeași slavă cu El fiind văzuți, la fel ni se înfățișează. Dar Moise nu numai acum, pe Tabor, s-a arătat strălucitor, fiind părtaș dumezeieștii slave, ci și atunci când atât de tare i-a strălucit fața că nu puteau fiii lui Israel să prvească la el. Și aceasta o adeverește cel ce zice că slava nemuritoare a Tatălui s-a arătat pe chipul muritor al lui Moise, precum și cel care împotriva lui Eunomie, care pretindea că slava Atotputernicului Dumnezeu nu se poate comunica Fiului, a răspuns că și dacă ar fi vorba numai despre Moise, tot nu s-ar putea admite o astfel de învățătură.

16. Una și aceeași este slava, împarația și strălucirea, comună lui Dumnezeu și sfinților Lui. De aceea: „să fie lumina Domnului peste noi” (Ps. 89:19), precum zice și psalmistul, dar că una și aceeași este ființa lui Dumnezeu cu a sfinților, nimeni până azi nu a cutezat să susțină. Iar că strălucirea cea dumnezeiască de pe munte este comună atât dumnezeirii Cuvantului cât și trupului, tocmai s-a arătat, dar că natura dumnezeirii și a trupului ar fi comună, aceasta numai hulitorii Eutihie și Dioscorides pot să mărturisească, iar nu cei care vor să cinstească pe Dumnezeu în chip cucernic. Și toți au văzut această slavă și această strălucire, de vreme ce Domnul S-a arătat plin de strălucire de la răsăritul soarelui și până la apus. Încă și astăzi privesc la Iisus cei care sunt vrednici să urce cu El pe munte, dar cu adevărat nimeni n-a stat vreodată în ființa lui Dumnezeu, sau să o fi văzut și să fi vorbit despre ea. Iar această dumnezeiască lumină este dată după măsura fiecăruia, fiind primită și mai mult și mai puțin după vrednicia celor ce o primesc, ea împărtașindu-se neîmpărțit, iar

dovada este la îndemână: fața Domnului a strălucit mai presus decât soarele, iar veșmintele s-au făcut strălucitoare și albe ca zăpada. Moise și Ilie au fost vazuți în aceeași slavă, însă nici unul dintre ei nu a strălucit atunci ca soarele. Și nici ucenicii, la vederea luminii, nu-și puteau aținti privirea către ea.

17. În acest chip, acea lumină a fost măsurată și neîmpărțit împărțită, fiind cu puțință a o primi și mai mult și mai puțin.

Căci parte din această lumină acum se cunoaște, și tot parte și mai târziu. Pentru aceasta și dumnezeiescul Pavel zice: „Acum în parte cunoaștem și parte propovăduim.” (*I Cor. 13:9*).

Dar ființa lui Dumnezeu este nedespărțită pentru toți și de necuprins, și nici una dintre ființe nu primește nici mai mult nici mai puțin. Altminteri, este partea hulitorilor messalieni să se considere pe ei înșiși atât de vrednici, încât să contemple prin ei înșiși natura lui Dumnezeu.

Noi însă întorcându-ne de la învățăturile cele rele, atât cele vechi cât și cele noi, mărturisim Împarația și slava, strălucirea și negrăita lumină și dumnezeiescul har, dar nu crezând că sfinții pot vedea ființa lui Dumnezeu, nici că pot să se facă părtași aceleia, ci îndreptându-ne către strălucirea luminii harului, prin aceasta să cunoaștem și să cinstim precum se cuvine dumnezeirea cea una întreit luminată, care strălucește cu negrăita lumină de la una singura natură în trei ipostasuri, și ochii minții să-i tindem către Cuvântul cel care acum stă cu trupul mai presus de bolțile cerești, Cel Ce șade la dreapta mării Tatălui, ca un Dumnezeu, zicându-ne, precum un glas care vine de departe: „Dacă cineva vrea să stea în această slavă, să-Mi urmeze pe cât îi este cu puțință și să

meargă pe calea și după viața pe care le-am arătat pe pământ.”

18. Să privim, așadar, cu ochii lăuntrici ai inimii această mareață priveliște: firea noastră omenească care se înveșnicește prin focul cel nematerialnic al dumnezeirii, iar veșmintele-tunicile din piele pe care le-am îmbrăcat prin cădere, să le lepădăm. Să lepădam gândurile cele pământești și trupești ca să stăm în pământ sfânt, arătându-ne pe noi înșine țarină sfântă, după măsura fiecăruia, prin lucrarea a toată virtutea și prin plinirea a toată porunca dumnezeiască și prin ridicarea mâinilor către Dumnezeu, ca să fim încredințați de venirea în lumină a lui Dumnezeu și noi cei ce alergăm către El să fim luminați și să fim înveșniciți, strălucind întru slava și întru domnia străluminării celei în trei sori, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuprins

Notă asupra ediției.....5

Omilia 21

La Sfânta Înălțare a Domnului și Dumnezeului și
Mântuitorului nostru Iisus Hristos
Despre împlinirea Sămbetei din Legea veche.....9

Omilia 22

La același praznic al Înălțării Domnului Despre patimi și virtuți.....20

Omilia 23

La cea de-a zecea evanghelie „de dimineată”
Despre războiul potrivnicului prin simțuri și prin minte.....31

Omilia 24

La pogorârea și trimiterea Duhului Sfânt
în ziua Cincizecimii Despre pocăință.....41

Omilia 25

La Duminica tuturor sfinților.....53

Omilia 27

La vremea secerișului
Despre secerișul nostru înțeleghător care are să vină.....73

Omilia 28

La prăznuirea Sfinților Petru și Pavel Cununa Apostolilor.....84

Omilia 29

Despre vindecarea slăbănogului din Capernaum
Despre întristarea după Dumnezeu.....94

Omilia 30

Despre vindecarea celor doi orbi
Nu există credință cu adevărat în afara faptelor de pocăință..105

Omilia 31

La săvârșirea litaniei din prima zi a lunii august.....122

Cuprins

Omilia 32	
La Evanghelia după Matei a celei de-a noua duminici	
Despre ispite.....	135
Omilia 33	
Despre virtuți și patimile potrivnice lor Predică la litie.....	146
Omilia 34	
La praznicul împărătesc al Schimbării la față a	
Domnului și Dumnezeuului nostru Iisus Hristos	
Despre lumina necreată.....	156
Omilia 35	
La aceeași prăznuire a Schimbării la față a Domnului	
Despre lumina dumnezeiască necreată,	
care nu este însă ființa lui Dumnezeu.....	168

